

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

PRIPRAVLJENOST NA BASEL II V SLOVENSKEM LIZINŠKEM
SEKTORJU

Ljubljana, junij 2009

ESTERA TAJNIKAR

IZJAVA

Študentka Estera Tajnikar izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom doc. dr. Boštjana Jazbeca. V skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 2. 6. 2009

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 OSNOVE NOVEGA KAPITALSKEGA SPORAZUMA – BASEL II	5
1.1 Razvoj in namen novega kapitalskega sporazuma	6
1.2 Vsebina novega kapitalskega sporazuma	11
1.2.1 Steber I – kreditno tveganje	13
1.2.2 Steber I – operativno tveganje	18
1.3 Zastopanost lizinga v novem kapitalskem sporazumu	20
2 KVANTITATIVNE ŠTUDIJE UČINKOV Z VIDIKA LIZINŠKE DEJAVNOSTI.....	21
2.1 Študije Leaseurope	22
2.2 Študije Bazelskega odbora	28
2.3 Študiji Banke Slovenije	30
2.4 Študija Ekonomske fakultete	31
3 OBSEG IN STRUKTURA LIZINŠKE DEJAVNOSTI V SLOVENIJI	33
3.1 Obseg lizinške dejavnosti po letih	34
3.2 Struktura lizinške dejavnosti	35
3.2.1 Struktura glede na predmet financiranja, ročnost pogodb, valuto in dejavnost lizingojemalcev	35
3.2.1.1 Struktura glede na dejavnost	36
3.2.1.2 Struktura glede na predmet financiranja	37
3.2.1.3 Struktura glede na ročnost pogodb	39
3.2.1.4 Valutna struktura	40
3.2.2 Lastniška struktura lizinških podjetij	41
3.3 Elementi lizinškega sektorja, ki določajo uvrstitev v novi kapitalski sporazum.....	43
4 OCENA PRIPRAVLJENOSTI SLOVENSКИH LIZINŠKIH PODJETIJ NA NOVI KAPITALSKI SPORAZUM	44
4.1 Obseg lizinške dejavnosti, ki zapade pod novi kapitalski sporazum.....	44
4.2 Priprava vprašalnika za analizo	45
4.3 Izbira ciljnih podjetij	45
4.4 Analiza odgovorov na vprašalnik	46

4.4.1	Ocena obvladovanja kreditnega tveganja	48
4.4.2	Ocena obvladovanja operativnega tveganja	59
4.4.3	Pogled podjetij, ki niso zavezana uvesti pravil Basla II	62
	SKLEP	63
	LITERATURA IN VIRI	68
	Literatura	68
	Viri	68
	PRILOGE	1
	Priloga 1: Seznam liziških podjetij, ki jih spremlja Odbor za lizing.....	2
	Priloga 2: Vprašalnik o pripravljenosti slovenskega liziškega sektorja na Basel II.....	3

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Pregled najpomembnejših dokumentov Bazelskega odbora in Evropske komisije v postopku sprejemanja novega kapitalnega sporazuma in po njem v časovni razporeditvi	8
Tabela 2:	Sprememba v minimalni kapitalski zahtevi za kreditno tveganje glede na trenutno ureditev.....	28
Tabela 3:	Prispevek operativnega tveganja k minimalni kapitalski zahtevi za banke CEBS glede na pristop	29
Tabela 4:	Skupen vpliv kreditnega in operativnega tveganja na povečanje kapitalne zahteve za banke CEBS.....	29
Tabela 5:	Kapitalska ustreznosti po novi ureditvi na podlagi podatkov na dan 30. 6. 2007	30
Tabela 6:	Obseg lizinske dejavnosti članov Odbora za lizing in Leaseurope za pretekla tri leta.....	34
Tabela 7:	Struktura novoodobrenih lizinskih poslov glede na predmet financiranja po lizinskih podjetjih za pretekli dve leti	38
Tabela 8:	Deset največjih lizinskih podjetij po obsegu sklenjenih poslov na dan 31. 12. 2008 in njihova lastniška struktura.....	42
Tabela 9:	Pregled osnovnih podatkov o poslovanju šestih lizinskih podjetij v Sloveniji, ki so odgovorila na vprašalnik	47
Tabela 10:	Razporeditev nalog za uvedbo pristopa IRB po težavnostnih stopnjah	54
Tabela 11:	Dejavniki, na osnovi katerih se lizinska podjetja odločajo za financirane strank, danes in pred dvema letoma, razporejeni po stopnji pomembnosti.....	58
Tabela 12:	Število oseb, ki delajo na področju operativnega tveganja, in povprečen delež časa, ki ga za to porabijo.....	60
Tabela 13:	Razporeditev nalog za merjenje operativnega tveganja po težavnostnih stopnjah	61
Tabela 14:	Najpogostejši primeri operativnega tveganja v lizingu, navedeni po pogostosti nastanka.....	61

KAZALO SLIK

Slika 1:	Vsebina novega kapitalnega sporazuma	12
Slika 2:	Struktura novoodobrenih lizinskih poslov glede na vrsto dejavnosti lizingojemalcev za pretekla tri leta.....	36
Slika 3:	Struktura novoodobrenih lizinskih poslov v Sloveniji glede na predmet financiranja za pretekla tri leta	37
Slika 4:	Struktura ročnosti novoodobrenih premičninskih lizinskih poslov v Sloveniji za pretekla tri leta	39
Slika 5:	Struktura ročnosti novoodobrenih nepremičninskih lizinskih poslov v Sloveniji za pretekla tri leta.....	40

UVOD

Od sprejetja obstoječega kapitalskega sporazuma leta 1988 je razvoj finančnih trgov pripeljal do številnih novih produktov in storitev, finančni sistem je postal kompleksnejši, s tem pa tudi obvladovanje tveganj. Obstoječi kapitalski sporazum ni več omogočal učinkovitega ocenjevanja kapitalske ustreznosti bank, zato je Bazelski odbor za bančni nadzor leta 1998 začel s pripravo novega kapitalskega sporazuma. Junija 2004 je Bazelski odbor izdal končno verzijo dokumenta Novi kapitalski sporazum – Basel II, junija 2006 pa je Evropska komisija sprejela spremembe Direktive o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti kreditnih institucij in Direktive o kapitalski ustreznosti investicijskih družb in kreditnih institucij, ki pomenijo uvedbo novega kapitalskega sporazuma v okviru Evropske unije. Direktivi sta stopili v veljavo s 1. januarjem 2007.

Basel II zajema vse mednarodno aktivne banke. Na konsolidirani osnovi zajema torej tudi lizinska podjetja, ki so del mednarodno aktivnih bank, v odvisnosti od lastniškega deleža banke v lizinskem podjetju in glede na vrsto produktov lizinskega podjetja. Kot mednarodni standard za ocenjevanje kapitalske ustreznosti kreditnih institucij pa Basel II vpliva na ustrezno obvladovanje tveganj tudi v tistih lizinskih podjetjih, ki niso del mednarodno aktivnih bank.

Po podatkih sodnega registra je v Sloveniji 91 podjetij, ki imajo kot prevladujočo dejavnost registriran finančni zakup (K64.91 oz. SKD 2002: J65.21). Število tistih podjetij, ki se s to dejavnostjo resno ukvarjajo in obvladujejo slovenski lizinski trg, pa je bistveno nižje in večji del jih je združeno v Odboru za lizing pri Združenju bank Slovenije. Odbor vključuje 11 lizinskih podjetij, spremlja pa statistiko za 17 podjetij. Po zaključnih podatkih leta 2007 je teh 17 podjetij predstavljajo 89 % celotne bilančne vsote podjetij iz kategorije K64.91 oz. 4.710 milijonov EUR. Po zaključnih podatkih leta 2008 je njihova bilančna vsota narasla na 5.730 milijonov EUR. Leta 2007 je bilo čez 31 % bruto investicij v Sloveniji financiranih z lizingom. Lizing je pomemben vir financiranja za majhna in srednje velika podjetja ter za podjetja z nizkimi dohodki, a možnostmi visoke rasti, kar pomeni podjetja z višjim kreditnim tveganjem. Če temu dodamo dejstvo, da je lizing občutno manj eksterno nadzorovana dejavnost kot bančništvo ter da tudi v lizingu obstaja konstanten pritisk na znižanje obrestnih mer, s čimer se znižuje tudi dobiček za pokrivanje potencialnih izgub, je ustrezno obvladovanje tveganj v tem segmentu toliko pomembnejše.

Konkurenca v lizinškem sektorju je zelo velika zaradi relativno velikega števila lizinških podjetij, pa tudi majhnosti slovenskega trga. Hkrati se zdi, da v večini lizinških podjetij prevladuje cilj tržnega deleža pred donosnostjo, kar posledično pomeni velik pritisk na doseganje čim večjega obsega financiranja. Za bonitetne analitike in organe odločanja to pomeni velik pritisk na sklepanje kompromisov, na znižanje kriterijev financiranja, tako obrestne mere kot pologa, oz. opustitev dodatnih zavarovanj. Posledično to vodi v pogosto sprejemanje večjih tveganj, kot bi bilo smiselno na osnovi bonitetnih analiz.

Prav tako se zdi, da obstajajo izkrivljene predstave glede zavarovanosti terjatev v lizingu. Prevladuje mnenje, da lizinška podjetja ne nosijo nekih posebnih tveganj, saj je predmet financiranja njihova last in se v primeru neplačila lahko poplačajo s prodajo predmeta. Ne obstajajo pa podatki o tem, kako natančen nadzor imajo slovenska lizinška podjetja nad predmeti financiranja, niti o tem, kakšen delež terjatev se s prodajo predmetov dejansko poplača. Trenutna gospodarska kriza je dodatno spremenila pogoje prodaje rabljenih predmetov, tako premičnih kot nepremičnih, kar je poslabšalo raven zavarovanj terjatev lizinških podjetij.

Čeprav med lizinškimi podjetji obstajajo številni formalni in neformalni tokovi informacij, sodelovanja na področju obvladovanja kreditnih tveganj praktično ni. Lizinška podjetja imajo vsaka svoje bonitetne kriterije, ki so za organe odločanja bolj ali manj zavezujoči. Basel II bi lahko predstavljal neko enotno osnovo za vrednotenje tveganj. Sedaj, ko so vse lizinške hiše, ki so del mednarodno aktivnih bank, že morale uvesti osnovne pristope za merjenje posameznih tveganj, je pričakovati, da njihove strokovne službe to področje bolje poznajo. Zdi pa se, da izven kroga strokovnih služb oz. posameznikov poznavanje tega področja in interes zanj ostajata postranska, oz. se celotna tema prepušča matičnim družbam. Posledično ni jasno, ali pravila Basla II že vplivajo na način odločanja o financiranju strank v slovenskih lizinških podjetjih.

Iz vseh navedenih razlogov sem se odločila, da preučim, kakšna je dejanska pripravljenost lizinških podjetij, ki delujejo na ozemlju Slovenije, na spremembe v načinu spremljanja in obvladovanja tveganj kot posledice uvajanja pravil Basla II. Številne študije so namreč izpostavile, da naj bi bil največji učinek novih kapitalskih pravil ravno v boljšem ocenjevanju in nadzoru nad različnimi tveganji, zlasti kreditnim, operativnim in tržnim.

Večina slovenskih lizinskih podjetij je del mednarodnih bančnih skupin. Banka Slovenije je z namenom, da ugotovi stanje pri uvajanju pravil Basla II v slovenskem bančnem prostoru, izvedla že kar nekaj analiz, ki pa ne obravnavajo posebej lizinskega sektorja, ampak je ta zajet v konsolidiranih podatkih bančnih skupin. Čeprav je mogoče določene njihove zaključke smiselno uporabiti tudi za lizinsko dejavnost, ima le-ta določene posebnosti (osnovna med njimi je lastništvo nad predmetom lizinga), ki vplivajo na način ocenjevanja tveganja in na način sprejemanja odločitev o financiranju v lizingu. Ravno zato sem se odločila, da v svoji analizi poskušam pridobiti sliko stanja, specifično za lizinski sektor. Ob upoštevanju medsebojne prepletenosti treh stebrov Basla II sem se osredotočila na dve najpomembnejši obliki tveganja, kreditno in operativno.

Na podlagi razpoložljivih virov bom v tem magistrskem delu poiskala odgovore na sledeča vprašanja:

- kolikšen del lizing podjetij v Sloveniji se mora prilagoditi standardom Basla II oz. kolikšen obseg te dejavnosti ostaja izven nadzora direktive Evropske unije (v nadaljevanju EU);
- kako so lizinska podjetja pripravljena na uvedbo Basla II in
- ali bo uvedba Basla II vplivala na konkurenco med slovenskimi lizinskimi podjetji.

Pri odločitvi o tem, kako podrobno obravnavati posamezno področje, sem predvidevala, da ima bralec že določeno znanje o finančnih sistemih in lizinski industriji.

Basel II je živa, razvijajoča se tema. Virov na to temo je ogromno in stalno se pojavljajo novi. Hkrati so še mnoga področja premalo raziskana ali pa so predlagane rešitve postavljene pod vprašaj in kot takšne predmet novih študij in stalno potekajočih debat. Tako sem podatke za to magistrsko delo črpala iz različnih virov, odvisno od področja analize, in poskušala zajeti aktualno stanje na posameznem področju.

Prikaz pričakovanih učinkov novega kapitalskega sporazuma ter obstoječih dilem v zvezi z njegovo uvedbo izvira iz primarnih in sekundarnih virov, ki so jih izdale številne institucije, vpletene v njegovo oblikovanje, kot so Bazelski odbor za bančni nadzor (v nadaljevanju Bazelski odbor), Evropska komisija in njena delovna skupina za uvedbo sporazuma v nacionalne zakonodaje (v nadaljevanju CRDTG), Odbor Evropskih bančnih nadzornikov (v nadaljevanju CEBS), Mednarodni denarni sklad, Evropsko združenje lizinskih podjetij (v

nadaljevanju Leaseurope), Banka Slovenije, Odbor za lizing pri Združenju bank Slovenije (v nadaljevanju Odbor za lizing) ter druge institucije.

Predstavitev lizinške dejavnosti v Sloveniji sloni na podatkih Odbora za lizing, Agencije RS za javnopravne evidence in storitve (v nadaljevanju AJ PES), Banke Slovenije, letnih poročilih lizinških podjetij in drugih statističnih virih.

Pri iskanju informacij o pripravljenosti slovenskih lizinških podjetij na novi kapitalski sporazum sem ugotovila, da tovrstnih informacij praktično ni. Slovenska lizinška podjetja niso sodelovala v nobeni od kvantitativnih študij učinkov, lokalnih ali mednarodnih, medsebojno sodelovanje na tem področju pa v kateri koli formalni obliki ne obstaja. Obstoječa tuja literatura ter viri v večini zajemajo pogled na konsolidirani ravni, torej bančni pogled, podatki za lizinško dejavnost pa so neobstoječi ali omejeno dostopni in za evropsko področje večinoma izhajajo iz Leaseurope. Zaradi pomanjkanja tujih in neobstoja lokalnih virov sem se odločila preučiti pripravljenost slovenskega lizinškega sektorja na izzive novega kapitalskega sporazuma s pomočjo vprašalnika. Vprašalnik je izdelan s pomočjo podobnih vprašalnikov predhodno navedenih institucij ob upoštevanju posebnosti na področju obvladovanja kreditnih in operativnih tveganj v lizinškem sektorju.

V skladu z orisom problematike in namenom tega magistrskega dela so v prvem poglavju prikazane osnove novega kapitalskega sporazuma, njegov namen, razvojni proces in glavni akterji pri njegovem oblikovanju. Ker je moj namen osredotočiti se na prihodnjo ureditev na področju kreditnega in operativnega tveganja, se pri opisu Basla II osredotočam predvsem na prvi steber oz. obliki tveganja, ki sta predmet analize, in njuno obvladovanje v skladu z zahtevami novega sporazuma.

V drugem poglavju so prikazane najpomembnejše študije ocenjevanja učinkov Basla II. Prikazani so rezultati najnovejših mednarodnih študij Bazelskega odbora in Evropske komisije. Podani so tudi rezultati slovenskih analiz ter zastopanost lizinga v teh analizah. Jedro poglavja pa so analize Leaseurope kot enega izmed najpomembnejših virov informacij specifično za lizinško industrijo, še posebej njihove pripombe v okviru trenutno aktualnega posvetovanja Evropske komisije glede morebitnih sprememb Basla II.

V tretjem poglavju je predstavljena lizinška dejavnost v Sloveniji. Prikazan je delež lizinga kot ene izmed oblik financiranja za podjetja v Sloveniji glede na obseg bruto investicij in

glede na obseg bančnega financiranja. Podana je lastniška struktura slovenskih lizinskih podjetij, razčlenitev njihovih naložb glede na dejavnost lizingojemalcev, predmete financiranja, ročnost in valuto financiranja. Razlike in podobnosti v navedenih strukturah pomenijo tudi različen vpliv Basla II na poslovanje lizinskih podjetij.

V nadaljnjem poglavju, ki je tudi bistvo magistrskega dela, so podane osnove za izbor tistih lizinskih podjetij, ki predstavljajo glavnino lizinske dejavnosti v Sloveniji in so zato tudi najpomembnejša z vidika presoje vpliva novega kapitalskega sporazuma na zahtevnost uvedbe in enakost pogojev poslovanja lizinskih družb v Sloveniji. Iz pridobljenih odgovorov na vprašalnik poskušam oceniti trenutno stanje te skupine lizinskih podjetij pri uvajanju Basla II ter njihove prednosti in težave na poti do uvedbe zahtevnejših pristopov na področju merjenja kreditnega in operativnega tveganja. Kot izhodišče sem uporabila tudi nekatere že obstoječe ugotovitve Leaseurope.

V sklepu so na osnovi rezultatov iz predhodnega poglavja izpostavljene pomanjkljivosti v odnosu do vprašanj in nalog, ki izhajajo iz novega kapitalskega sporazuma, in njihov morebitni vpliv na nadaljnji potek uvajanja zahtevnejših pristopov. Predstavljena so priporočila za boljši izkoristek prednosti, ki jih sporazum prinaša. Podana pa je tudi ocena njegovega vpliva na konkurenco med lizinskimi podjetji ter smiselnost njegove uporabe v trenutnih gospodarskih razmerah.

1 OSNOVE NOVEGA KAPITALSKEGA SPORAZUMA – BASEL II

Basel II je izredno kompleksna in zahtevna tema. Obseg dokumentacije, tako osnovnih dokumentov kot dodatnih pojasnil, gre v tisoče strani. S tem področjem se ukvarjajo številne strokovne skupine na različnih nivojih same bančne industrije kot tudi nadzornih organov, zato je oblikovanje povzetka za takšno področje zahtevno delo, ki nikoli ne more zajeti vseh vidikov. Kljub temu v nadaljevanju podajam nekatere osnovne podatke tako glede razvojnega procesa Basla II kot trenutnih rešitev na posameznih področjih, saj je njihovo razumevanje ključno za preučevanje vpliva Basla II na lizinsko industrijo.

1.1 Razvoj in namen novega kapitalnega sporazuma

Leta 1974 je 10 centralnih bank najbogatejših svetovnih držav ustanovilo Bazelski odbor za bančni nadzor¹. Pod vodstvom Banke za mednarodne povezave so leta 1988 sklenili prvi kapitalni sporazum. Prevladujoča dejavnost bank v tistem času je bila dajanje kreditov in sprejemanje depozitov. Sčasoma se je sporazum uveljavil kot mednarodni standard za ocenjevanje kapitalne ustreznosti bank.

Vendar je nesporen razvoj finančnih trgov ter pojav številnih novih produktov in storitev povzročil, da je obstoječi kapitalni sporazum postal nezadosten oz. neučinkovit. Banke so našle nove načine za izogibanje predpisom z namenom zmanjšati kapitalne zahteve oz. za kapitalno arbitražo. Novi proizvodi in storitve pa so pripeljali tudi do novih načinov za obvladovanje tveganj, ki jih obstoječi kapitalni sporazum ni upošteval. Poleg tega, da so mehanizmi obstoječega sporazuma neustrezno ocenjevali kreditno tveganje bank, so bila tudi ostala tveganja nezadostno vključena v celovito oceno tveganja.

Iz navedenih razlogov je Bazelski odbor leta 1998 začel s pripravo novega kapitalnega sporazuma. Do njegovega dejanskega sprejetja junija 2006 v obliki dveh direktiv Evropskega parlamenta in Sveta Evropske unije so potekala zelo obsežna posvetovanja s številnimi predstavniki finančne industrije in njihovimi nadzorniki na različnih nivojih. Aktivnosti oz. dokumenti dveh ključnih organov, ki sta vodila oblikovanje novega sporazuma, Bazelskega odbora in Evropske komisije, so prikazani v tabeli 1.

Razlog, zakaj sta obe instituciji vodili določena posvetovanja s finančno industrijo ločeno, leži v specifični strukturi evropskega bančnega sektorja, ki ga sestavljajo številne manjše banke, ključne za financiranje malih in srednje velikih podjetij. Zakonodajalci Evropske unije mora upoštevati tudi to posebnost.

¹ Bazelski odbor za bančni nadzor so ustanovili guvernerji centralnih bank skupine desetih držav G-10. Sestavljajo ga predstavniki organa, pristojnega za bonitetni nadzor bank iz naslednjih držav: Belgija, Kanada, Francija, Nemčija, Italija, Japonska, Luksemburg, Nizozemska, Španija, Švedska, Švica, Anglija in Združene države. Evropska komisija in Evropska centralna banka sodelujeta kot opazovalki. Odbor ima sedež v Banki za mednarodne povezave v Švici.

Novi kapitalni sporazum je zajet v sledečih direktivah Evropskega parlamenta in Sveta Evropske unije:

- **Direktiva 2006/48/ES z dne 14. 7. 2006 o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti kreditnih institucij in**
- **Direktiva 2006/49/ES z dne 14. 7. 2006 o kapitalni ustreznosti investicijskih podjetij in kreditnih institucij (dopolnjena z Direktivo 2008/23/ES z dne 11. 3. 2008 kar zadeva Komisiji podeljena izvedbena pooblastila).**

Direktivi sta nadomestili predhodno pravno ureditev kapitalne ustreznosti finančnega sektorja, zajeto v sledečih direktivah:

- Direktiva 89/299/EGS z dne 17. aprila 1989 o lastnih virih sredstev,
- Direktiva 89/647/EGS z dne 18. decembra 1989 o stopnji plačilne sposobnosti, konsolidirana v Direktivi 2000/12/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. marca 2000 o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti kreditnih institucij in
- Direktiva 93/6 ECC o kapitalni ustreznosti investicijskih podjetij in kreditnih institucij.

Novi direktivi sta stopili v veljavo s 1. januarjem 2007, v celoti pa so ju začeli uporabljati v letu 2008. Za liziška podjetja je pomembna zlasti direktiva 2008/48/ES.

Tabela 1: Pregled najpomembnejših dokumentov Bazelskega odbora in Evropske komisije v postopku sprejemanja novega kapitalskega sporazuma in po njem v časovni razporeditvi

Obdobje	Bazelski odbor			Evropska komisija	
	<i>Posvetovalni dokumenti</i>	<i>Kvantitativne študije učinkov</i>	<i>Okvirni sporazum</i>	<i>Posvetovalni dokumenti</i>	<i>Direktive</i>
Junij 1999	Prvi posvetovalni dokument (A New Capital Adequacy framework – Consultative Paper 1).				
November 1999				Prvi posvetovalni dokument (A Review of Regulatory Capital Requirements for EU Credit Institutions and Investment Firms).	
Januar 2001	Drugi posvetovalni dokument (The New Basel Capital Accord CP2).				
Februar 2001				Drugi posvetovalni dokument (Commission Service's Second Consultative Document on Review of Regulatory Capital for Credit Institutions and Investment firms).	
April 2001		Prva kvantitativna študija učinkov (QIS).			
April–november 2001		Druga kvantitativna študija učinkov (QIS 2).			
November 2001–julij 2002		Dopolnitev druge kvantitativne študije učinkov – QIS 2.5.			
Oktober 2002–maj 2003		Tretja kvantitativna študija učinkov (QIS 3).			
April 2003	Tretji posvetovalni dokument (Consultative Paper 3).			Tretji posvetovalni dokument (Review of capital requirements for banks and investment firms – Commission Services Third Consultation Paper).	
Junij 2004			Izdaja posodobljenega Okvirnega sporazuma o mednarodnem približevanju merjenja kapitalske ustreznosti in kapitalskih zahtev – Basel II.		
14. julij 2004					Osnetek direktiv o opravljanju dejavnosti kreditnih institucij in kapitalski ustreznosti.
2004–2005		Četrta kvantitativna študija učinkov (QIS 4)*.			

(nadaljevanje)

Obdobje	Bazelski odbor			Evropska komisija	
	Posvetovalni dokumenti	Kvantitativne študije učinkov	Okvirni sporazum	Posvetovalni dokumenti	Direktive
November 2005			Izdaja posodobljenega Okvirnega sporazuma o mednarodnem približevanju merjenja kapitalske ustreznosti in kapitalskih zahtev (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework).		
31. 12. 2005					Končna verzija direktiv o opravljanju dejavnosti kreditnih institucij in kapitalski ustreznosti.
September 2005– junij 2006		Peta kvantitativna študija učinkov (QIS5).			
19. 6. 2006					Sprejetje direktiv 2006/48/ES in 2006/49/ES.
Julij 2006			Izdaja zadnje verzije dokumenta (Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework - Comprehensive Version).		
Junij–julij 2008				Posvetovanje o Spremembah pogojev vezanih na trgovanje knjigo.	
Oktober 2008				Izdaja predloga revizije Basel II pravil, predvsem na področju velikih izpostavljenosti, poslovanja mednarodno aktivnih bank in planiranja likvidnosti.	
16. januar 2009			Izdaja posvetovalnih dokumentov za izboljšanje pravil Basla II.		

Legenda: * Četrto študijo učinkov so izvedle samo nekatere države, Bazelski odbor je sicer pripravil podlage, ni pa vodil te študije.

Vir: Bazelski odbor za bančni nadzor, Evropska komisija, 2009.

Basel II so sprejele vse mednarodno aktivne banke v EU ter vse njihove podružnice tudi izven tega območja. Vsa lizinska podjetja, ki so v lasti teh bank, morajo prav tako uvesti novi kapitalski sporazum, razen če so bili izpolnjeni pogoji za uporabo diskrecije o oprostitvi izpolnjevanja zahtev na posamični podlagi.

Namen novega kapitalskega sporazuma je bil odpraviti pomanjkljivosti prejšnjega, ki so se kazale predvsem v:

- pregrobih ocenah kreditnega tveganja,
- neupoštevanju tržnih inovacij, ki so omogočile finančnim institucijam učinkovito arbitražo pri neuskklajenosti med lastnim razporejanjem kapitala institucije po tveganjih ter minimalnimi kapitalskimi zahtevami,
- neupoštevanju novih tehnik zmanjševanja tveganja ter pomanjkljivem obravnavanju vseh oblik tveganj, vključno z operativnim tveganjem, ki se ni vključevalo v kapitalске zahteve,
- premajhni vlogi nadzornikov, da bi ti lahko ovrednotili dejanski profil tveganja kreditnih institucij,
- pomanjkljivem sodelovanju med nadzorniki pri nadzoru čezmejnih finančnih skupin,
- premajhni prožnosti regulativnega okvira, ki ni dohajal razvoja finančnih trgov in praks.

Novi kapitalski sporazum je osredotočen na:

- krepitev bančnega sistema na notranjem trgu Evropske unije ter preprečevanje izkrivljanja konkurence,
- krepitev bonitetnega nadzora kreditnih institucij in zaščite njihovih strank,
- zagotavljanje izenačene zaščite varčevalcev in pravičnih konkurenčnih pogojev med primerljivimi skupinami kreditnih institucij,
- odpravo najbolj motečih razlik med zakonodajami posameznih držav,
- uporabo kapitalskih zahtev na individualni in konsolidirani osnovi ter njihovo neuporabo, če je takšno mnenje pristojnih organov,
- krepitev konvergence regulatornih in nadzornih praks med pristojnimi organi in večji pomen nadzornikov v posamezni državi,
- medsebojno priznavanje dovoljenj in sistemov bonitetnega nadzora,
- uveljavitev bolj sofisticarnih oblik merjenja tveganja, ki bolje zajemajo sodobne oblike tveganj in sodobne storitve ter ocenjujejo tudi potencialna tveganja v prihodnosti,
- večji pomen internih sistemov za ocenjevanje tveganj,

- večjo odzivnost kapitalskih zahtev glede na dejanska tveganja ob hkratni ohranitvi osnovnega zahtevka iz prvotnega sporazuma po kapitalski zahtevi v višini 8 % tehtane aktive.

Bazelski odbor ocenjuje, da bo glavni učinek novega kapitalskega sporazuma močnejša vloga funkcije upravljanja s tveganji v kreditnih institucijah, ki se bo uveljavljala preko treh stebrov novega sporazuma (minimalne kapitalske zahteve, regulativnega nadzora in tržne discipline) in posledično nižje oz. bolje nadzorovano tveganje v tem sektorju.

1.2 Vsebina novega kapitalskega sporazuma

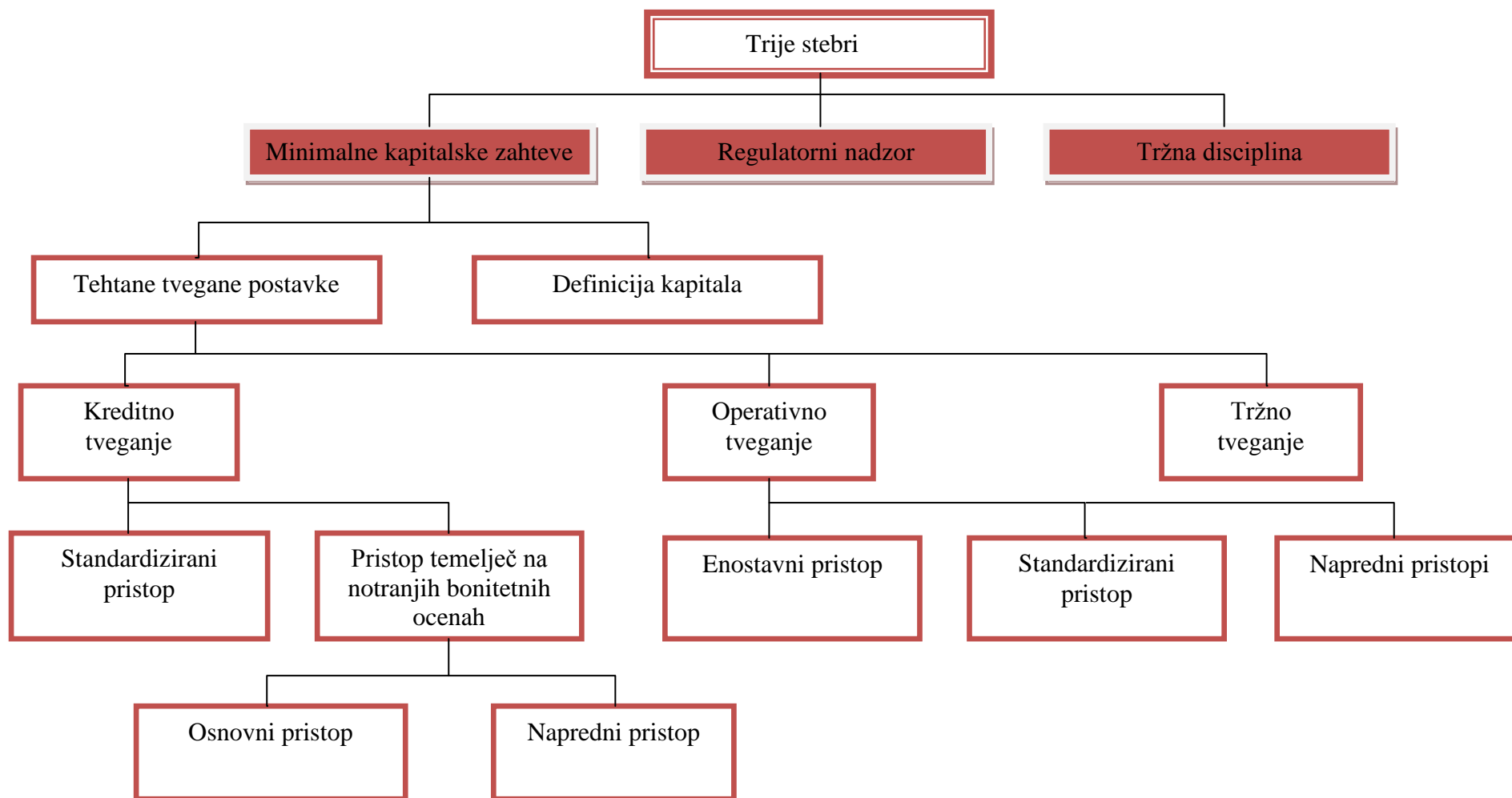
V primerjavi s starim kapitalskim sporazumom prinaša nov sporazum sistem ocenjevanja tveganj, ki temelji tako na kvantitativnih kot kvalitativnih merilih in v večji meri upošteva sisteme obvladovanja tveganj v posameznih bankah, širi vlogo ostalih tržnih udeležencev in spodbuja boljši nadzor tveganj v bankah.

Sporazum temelji na treh stebrih:

- **steber 1: minimalne kapitalske zahteve,**
- **steber 2: regulatorni nadzor,**
- **steber 3: tržna disciplina.**

Prvi steber zajema vse glavne oblike tveganj, kreditno, operativno in tržno, ter oblikuje pristope za njihovo obvladovanje. Namen drugega stebra je zagotoviti učinkovito in pravilno alokacijo kapitala v okviru minimalnih kapitalskih zahtev, tretji steber pa spodbuja banke k transparentnemu poslovanju in nadzornike k učinkovitemu nadzoru. Stebri so torej med seboj povezani in predstavljajo sklop kvantitativnih in kvalitativnih metod za merjenje in obvladovanje tveganj.

Slika 1: Vsebina novega kapitalnega sporazuma.

Vir: Banka Slovenije, 2006.

V tem magistrskem delu se ukvarjam z vprašanjem pripravljenosti lizinskih podjetij v Sloveniji na obvladovanje kreditnega in operativnega tveganja po pravilih Basel II in tudi ustreznostjo informacijskih podpor za ta namen, zato se, ob upoštevanju medsebojne prepletenosti stebrov, osredotočam na prvi steber oz. na kreditno in operativno tveganje.

1.2.1 Steber I – kreditno tveganje

Kreditno tveganje je eno izmed treh tveganj, ki jih zajema prvi steber. Pomeni tveganje prekinitve poravnavanja finančnih obveznosti oziroma nastopa stanja, ko nam nasprotna stranka ne bo poravnala obveznosti v denarju v skladu z roki in na opredeljene načine (Berk et al., 2005, str. 208). Novi kapitalski sporazum uvaja dva načina obvladovanja te vrste tveganja:

- standardiziran pristop, ki pomeni posodobitev sistema iz prvega kapitalskega sporazuma ter
- pristop, temelječ na notranjih bonitetnih ocenah, ki se deli na osnovni in napredni pristop.

Standardni pristop je nekoliko nadgrajen prvi kapitalski sporazum. V skladu s 75. členom Direktive 2006/48/ES ostaja zahteva, da morajo lastna sredstva² kreditne institucije znašati vsaj 8 % vsote zneskov tveganju prilagojenih izpostavljenosti³ z nekaj izjemami. Po določilih 74. člena se izračun za preverjanje skladnosti opravlja vsaj dvakrat na leto. V osnovi za izračun zneskov tveganju prilagojenih izpostavljenosti obstajajo štiri uteži tveganja (100 %, 50 %, 20 % in 0 %) ⁴, ki se uporabljajo v odvisnosti od kategorije izpostavljenosti (v skladu s 79. členom obstaja 16 kategorij⁵) in njene kreditne kvalitete (le-ta se določi na osnovi bonitetne ocene zunanjih bonitetnih institucij oz. izvoznih agencij). Nov kapitalski sporazum se v večji meri naslanja na oceno zunanjih bonitetnih institucij, na ročnost in valutno strukturo

² Izračun lastnih sredstev je definiran v Poglavju 2, Oddelku 1, str. 26–29, Direktive 2006/48/ES. Grobo opisano lastna sredstva zajemajo vplačani kapital, rezerve (vendar ne tiste, ki izhajajo iz vrednotenja na pošteno vrednost) in prenešene dobičke/izgube, sredstva za splošna bančna tveganja, revalorizacijske rezerve, popravke vrednosti, kumulativne prednostne delnice s fiksno dividendo in podrejeni dolžniški kapital, od česar se odštejejo lastne delnice, neopredmetena osnovna sredstva, materialne izgube tekočega leta, deleži in podrejene terjatve do kreditnih institucij (če presegajo 10 % kapitala teh institucij) ter udeležbe v zavarovalnicah in pozavarovalnicah.

³ Izpostavljenost pomeni aktivno postavko ali zunajbilančno postavko.

⁴ Uporaba ponderjev je podrobno opisana v Prilogi VI Direktive 2006/48/ES, str. 81–95.

⁵ Kategorije izpostavljenosti: (1) terjatve ali pogojne terjatve do (a) enot centralne ravni države ali centralnih bank, (b) enot regionalne ali lokalne ravni držav, (c) do upravnih organov in nekomercialnih podjetij, (č) multilateralnih razvojnih bank, (d) mednarodnih organizacij, (e) institucij, (f) podjetij, (g) majhnih dolžnikov, (2) terjatve ali pogojne terjatve, zavarovane z nepremičninami, (3) zapadle postavke, (4) regulatorno zelo tvegane kategorije postavk, (5) terjatve iz naslova naložb v krite obveznice, (6) pozicije listinjenja, (7) kratkoročne terjatve do institucij in podjetij, (8) terjatve iz naslova naložb v investicijske sklade (CIU), (9) druge postavke.

izpostavljenosti ter oblike zavarovanj. Pri priznavanju bonitetnih ocen zunanjih bonitetnih institucij direktiva od le-teh zahteva sistematičnost, pretekle izkušnje, politično in ekonomsko nevtralnost, ažurnost, enakopravno dostopnost in javno razpoložljivost načel metodologij, nad čimer izvajajo nadzor pristojni organi.

Za uporabo **pristopa, temelječega na notranjih bonitetnih ocenah** (v nadaljevanju Pristop IRB) morajo kreditne institucije pridobiti izrecno dovoljenje pristojnega organa. Kreditne institucije morajo med drugim dokazati, da so za kategorije izpostavljenosti uporabljale bonitetne sisteme v skladu z minimalnimi zahtevami, definiranimi v direktivi, vsaj tri leta. Uvajanje pristopa IRB je lahko postopno za posamezne kategorije izpostavljenosti, znotraj iste poslovne enote, po različnih poslovnih enotah ali za uporabo lastnih ocen izgub ob neplačilu (LGD)⁶ ali konverzijskih količnikov (CF)⁷ za izračun uteži tveganja, vendar pa mora biti za to postopno uvajanje določen razumen rok.

Pristop IRB prinaša torej nove kategorije za izračun zneskov tveganju prilagojenih izpostavljenosti za kreditno tveganje, in sicer: verjetnost neplačila (PD)⁸, izgubo ob neplačilu (LGD), zapadlost (M)⁹ in konverzijske količnike (CF).

$$RW * vrednost izpostavljenosti \quad (1)$$

Kot je razvidno iz enačbe (1) je znesek tveganju prilagojenih izpostavljenosti zmnožek izpostavljenosti in uteži tveganja (angl. *risk weight* ali *RW*), podrobnejši opis izračuna pa je vsebovan v 1. Delu, VII. priloge, Direktive 2006/48.

Razlika med osnovnim in naprednim pristopom je v tem, da pri prvem banke same ocenjujejo le vrednost PD, za druge kategorije pa uporabljajo regulatorno določene vrednosti. Pri naprednem pristopu pa banke uporabljajo lastne ocene tudi za LGD in M, lahko pa tudi za CF.

⁶ Izguba od neplačilu (angl. *loss given default*) je razmerje med izgubo na izpostavljenosti, ki je posledica neplačila nasprotne stranke in vrednostjo izpostavljenosti ob neplačilu.

⁷ Konverzijski količnik (angl. *conversion factor*) je razmerje med trenutno neizkoriščenim zneskom prevzete finančne obveznosti, ki bo črpan in neporavnan ob neplačilu, in trenutno neizkoriščenim zneskom prevzete finančne obveznosti.

⁸ Verjetnost neplačila dolžnika (angl. *probability of default*) pomeni verjetnost neplačila nasprotne stranke v obdobju enega leta.

⁹ Zapadlost (angl. *maturity*) je preostala zapadlost izpostavljenosti, izračunana v skladu s formulo, definirano v 2. delu, VII. priloge, Direktive 2006/48/ES.

Na osnovi omenjenih parametrov se izračuna pričakovana izguba (EL) v skladu z enačbo (2).

$$EL = PD * LGD \quad (2)$$

*Znesek EL = EL * vrednost izpostavljenosti*

Vrednost izpostavljenosti se jemlje brez oslabitev. Pričakovane izgube se odštevajo od vsote oslabitev in rezervacij za te izpostavljenosti.

Ko institucije uporabljajo svoje ocene PD, LGD in M veljajo določene minimalne vrednosti:

- minimalna vrednost PD za izpostavljenost do podjetij, institucij in enot centralne ravni države in centralnih bank je 0,3 %;
- PD neplačnikov je 100 %;
- LGD za nepodrejene obveznosti brez primerne zavarovanja s premoženjem je 45 % (pri čemer institucije lahko priznajo stvarno in osebno kreditno zavarovanja ob upoštevanju minimalnih zahtev in z odobritvijo pristojnih organov);
- M pa se giblje med 0,5 in 2,5 let, v nobenem primeru pa ne več kot 5 let.

Lizing je zajet v dveh kategorijah:

- **izpostavljenosti iz naslova zakupa**, ki je enaka diskontirani najmanjši vsoti plačil po zakupu (tj. plačilom, ki jih kreditna institucija zahteva ali jih lahko zahteva od zakupnika, v času trajanja pogodbe o zakupu, in plačilom iz naslova katere koli nakupne opcije iz zakupa, ki se bo z veliko verjetnostjo izvršila ali pa je zavarovana z osebnim jamstvom, ki izpolnjuje minimalne zahteve za priznavanje osebnih jamstev) in
- **izpostavljenosti iz naslova drugih sredstev iz naslova nekreditnih obveznosti**, ki zajema preostalo vrednost zakupljenega premoženja, če le-ta ni zajeta v izpostavljenosti iz naslova zakupa.

Za sredstva iz naslova nekreditnih obveznosti se znesek tveganju prilagojene izpostavljenosti izračuna v skladu z enačbo (3), razen če je izpostavljenost preostala vrednost. V tem primeru mora biti upoštevana za vsako leto in izračunana, kot je razvidno iz enačbe (4), pri čemer je t število let trajanja pogodbe o zakupu.

$$100 \% * vrednost izpostavljenosti \quad (3)$$

$$1/t * 100 \% * \text{vrednost izpostavljenosti} \quad (4)$$

Minimalne zahteve za uporabo pristopa IRB, navedene v 4. delu VII. priloge Direktive 2006/48, naj bi zagotovile, da kreditne institucije razpolagajo s primernimi bonitetnimi sistemi, ustreznim nadzorom in ustrežno organizacijo, ki jim omogoča pravilno določanje, ocenjevanje in spremljanje tveganj in s tem pravilno določanje zgoraj navedenih parametrov.

Minimalne zahteve zajemajo:

- Bonitetne sisteme, ki morajo med drugim imeti vsaj 7 bonitetnih razredov za plačnike in najmanj enega za neplačnike, biti enotni preko celotne kreditne institucije, vsebovati jasna bonitetna merila, dosledno razvrščanje vseh dolžnikov, neodvisno funkcijo razvrščanja, vsaj enoletne preglede, dokumentirano delovanje, strukturo in opredelitve neplačil ter vzpostavljeno vzdrževanje podatkov. Kreditne institucije morajo tudi vzpostaviti procese za testiranje izjemnih situacij, to je za ugotavljanje morebitnih dogodkov ali prihodnjih sprememb v gospodarskih razmerah, ki bi lahko neugodno vplivale na kreditno izpostavljenost, ter za presojo zmožnosti kreditne institucije, da vzdrži take spremembe. Takšen test je predmet nadzorniškega pregleda.
- Količinske opredelitve tveganja, kot je opredelitev neplačila (majhna verjetnost plačila, zamude nad 90 dni) in s tem povezane ocene PD, LGD, EL in konverzijskih faktorjev, ki morajo temeljiti na preteklih izkušnjah in empiričnih podatkih in izvirati iz ekonomskih in tržnih razmer, ki so ustrezne za sedanje in predvidljive razmere, morajo ustrezno zajemati tveganja, morajo biti pregledane vsaj enkrat letno in vsebovati ustrezno mero konzervativnosti. Direktiva 2006/48 za PD, LGD in konverzijske faktorje nadalje še posebej določa, katere minimalne zahteve morajo izpolnjevati, katerih namen pa je zagotavljanje ustreznosti in zadostnosti (minimalna doba 5 let) podatkov, na katerih so postavljeni, dokumentiranost postopka, redno preverjanje, neodvisen nadzor in zagotavljanje ustrezne napovedne moči.
- Vsaj enoletno ovrednotenje notranjih ocen preko primerjave dejanskih stopenj neplačil z ocenjenimi PD za vsak bonitetni razred.
- Upravljanje in nadzor, ki zahteva aktivno vlogo uprave kreditne institucije pri potrjevanju bonitetnega procesa, njegovem delovanju in razumevanju. Ta vidik vključuje tudi redno poročanje enote za kontrolo kreditnega tveganja upravi ter vsaj letni pregled bonitetnih sistemov s strani notranje revizijske službe.

Basel II uvaja tudi širši nabor tehnika za zmanjšanje kreditnega tveganja. Z vidika lizinske dejavnosti je najpomembnejše priznavanje sledečih oblik zavarovanj:

- zavarovanje s stanovanjskimi nepremičninami,
- zavarovanje s poslovnimi nepremičninami,
- zavarovanje z drugim stvarnim premoženjem (npr. oprema),
- zavarovanje s terjatvami,
- bilančni pobot,
- osebna kreditna zavarovanja (jamstva).

V okviru standardiziranega pristopa ni mogoče uveljavljati terjatev in zavarovanj z drugim stvarnim premoženjem, medtem ko pristop IRB priznava vse navedene oblike. Učinek zavarovanj na zmanjšanje kreditnega tveganja se pri standardiziranem pristopu izraža preko znižanih uteži tveganja (za nepremičnine) oz. z zamenjavo uteži tveganja stranke z utežjo tveganja izdajalca zavarovanja¹⁰ (pri jamstvih). Pri pristopih IRB se učinek zavarovanj izraža preko prilagoditev LGD ali PD.

Zmanjšanje kapitalskih zahtev iz naslova zavarovanj je mogoče le, če institucije izpolnjujejo določene pogoje, kot so:

- pravna gotovost zavarovanj,
- uveljavljen sistem upravljanja z zavarovanji, ki obsega postopke redne cenitve zavarovanj na tržno oz. pogodbeno vrednost, reden nadzor nad kvaliteto zavarovanj in njihovo koncentracijo, spremljanje nezavarovane izpostavljenosti, spremljanje terminske in valutne neusklajenosti, zagotovitev dokumentiranosti vseh postopkov, spremljanje škodnih zavarovanj ipd.,
- učinkovit sistem likvidacije,
- upoštevanje zahtevanih javnih razkritij podatkov.

Basel II predvideva tudi določene prilagoditve (angl. *haircuts*) vrednosti zavarovanj v primeru terminske ali valutne neusklajenosti med terjatvijo in zavarovanjem.

¹⁰ Pri jamstvih so priznani izdajatelji zavarovanj: enote centralnih ravni držav in centralne banke, enote regionalne in lokalne ravni držav, multilateralne razvojne banke, mednarodne organizacije (z utežjo 0 %), osebe javnega sektorja (katerih terjatve se obravnavajo kot terjatve do institucij ali centralnih ravni držav), institucije in druge družbe z bonitetno oceno, ki ustreza stopnji kreditne kvalitete 2.

Pomembno je, da lahko pristojni organi do 31. 12. 2012 dovolijo uporabo nižjih vrednosti LGD kot je določeno z direktivo, in sicer:

- minimalno 30 % LGD (namesto 35 %) za izpostavljenosti iz naslova lizinga nepremičnin,
- minimalno 35 % LGD (namesto 40 %) za izpostavljenosti iz naslova lizinga premičnin.

1.2.2 Steber I – operativno tveganje

Operativno tveganje¹¹ je nova kategorija glede na prejšnji kapitalski sporazum. Pomeni tveganje izgube kot posledice neprimerne ali neuspešne izvajanja notranjih procesov, ravnanj ljudi ali delovanja sistemov, ali zaradi zunanjih dogodkov, ter vključuje pravno tveganje. Basel II uvaja tri pristope za merjenje operativnega tveganja:

- enostavni,
- standardizirani in
- napredni pristop

ter njihove kombinacije.

V skladu z **enostavnim pristopom** se kapitalska zahteva za operativno tveganje izračuna kot 15 % osnove za izračun kapitalske zahteve za operativno tveganje. Osnova se izračuna kot triletno povprečje (na podlagi zadnjih treh dvanajstmesečnih opazovanj) vsote čistih prihodkov iz obresti in čistih neobrestnih prihodkov (zajamejo se le pozitivne vsote). Natančneje izračun osnove zajema sledeče elemente v skladu z Direktivo 86/635/EGS¹²: prihodke iz obresti in podobne prihodke, odhodke za obresti in podobne odhodke, prihodke iz delnic, drugih vrednostnih papirjev s sprejemljivim/nesprejemljivim donosom, prejete opravnine/provizije, dane opravnine/provizije, čisti dobiček ali čisto izgubo iz finančnih poslov, druge poslovne prihodke.

Pri **standardiziranem pristopu** se za razliko od prejšnjega pristopa odstotek kapitalske zahteve razlikuje glede na poslovno področje in znaša 12 %, 15 % ali 18 % osnove. Ostaja triletno povprečje, osnovo pa je treba izračunati posebej za vsako od sledečih poslovnih področij: podjetniško financiranje in finančno svetovanje, trgovanje in prodaja na veliko,

¹¹ Operativno tveganje je podrobno opisano v X. prilogi Direktive 2006/48/ES.

¹² Direktiva 86/635/EGS o letnih računovodskih izkazih in konsolidiranih računovodskih izkazih bank in drugih finančnih institucij.

posli z vrednostnimi papirji na drobno, komercialno bančništvo, bančništvo na drobno, plačila in poravnava, agentske storitve in upravljanje premoženja.

Finančni zakup je uvrščen v komercialno bančništvo, kapitalska zahteva pa znaša 15 % osnove. Kreditiranje fizičnih oseb (npr. posojila za nakup vozil) spada pod bančništvo na drobno s kapitalsko zahtevo 12 %. Storitve škodnega zavarovanja spadajo pod agentske storitve, za katere je predvidena 15 % kapitalska zahteva.

Za bančništvo na drobno in komercialno bančništvo je pod določenimi pogoji mogoče uporabiti tudi alternativno osnovo za izračun kapitalske zahteve, ki se izračuna kot triletno povprečje skupnega nominalnega zneska kreditov in zunajbilančnih postavk, pomnoženo z 0,035.

V primeru obeh zgornjih pristopov veljajo tudi kvalifikacijski kriteriji, ki določajo, da morajo biti postopki ocenjevanja operativnega tveganja dokumentirani, redno neodvisno pregledani, vključeni v procese upravljanja in redno poročani vodstvu.

Napredni pristop morajo odobriti pristojni organi. Izračun ne sloni le na dejanskih primerih izgub iz naslova operativnega tveganja, ampak tudi na prihodnjih pričakovanih in nepričakovanih izgubah. Institucije morajo izpolnjevati kvalifikacijske kriterije, ki se delijo na kvalitativne in kvantitativne. Kvalitativni kriteriji vključujejo imenovanje neodvisne funkcije, odgovorne za operativno tveganje, redno poročanje, dokumentirane postopke, redni notranji in zunanji nadzor in redno ovrednotenje sistema merjenja operativnega tveganja. Kvantitativni kriteriji zahtevajo, da kreditne institucije vključijo v izračun osnove tudi dogodke oz. izgube z repa statistične distribucije izgube, pri čemer mora doseči standard stabilnosti, primerljiv z 99,9 % intervalom zaupanja skozi obdobje enega leta. Za izpolnjevanje standarda stabilnosti mora obstajati dobro dokumentiran pristop za tehtanje uporabe štirih elementov: notranjih informacij, zunanjih informacij, analize scenarijev in dejavnikov, ki odražajo poslovno okolje in notranje kontrolne sisteme. Kreditna institucija mora imeti dokumentirano 5-letno obdobje opazovanja. Ko kreditna institucija prvič preide na napredni pristop, zadostuje triletno preteklo obdobje opazovanja. Kreditna institucija mora biti sposobna razporediti pretekle podatke o izgubi po poslovnih področjih in vrstah dogodkov. Napredni pristop navaja sledeče vrste škodnih dogodkov:

- notranja goljufija,

- zunanja goljufija,
- ravnanje v zvezi z zaposlovanjem in varnostjo pri delu,
- stranke, produkti in poslovna praksa,
- škoda na premičninah in nepremičnem premoženju,
- poslovne motnje in izpadi sistemov,
- izvedba, dostava in upravljanje procesov.

Ustrezno morajo biti zajeti tudi vsi podsistemi in geografske lokacije. Zunanje informacije služijo za ocenjevanje manj pogostih, a potencialno večjih izgub, in so pomemben vir tudi pri analizi scenarijev. Pri oblikovanju dejavnikov mora kreditna institucija upoštevati ključne dejavnike poslovnega okolja in notranje kontrolne sisteme. Razne oblike zavarovanja lahko zmanjšujejo kapitalske zahteve pod pogoji, ki se nanašajo predvsem na veljavnost zavarovanj in njihovega izdajatelja. Kapitalsko zmanjšanje, ki izhaja iz priznanja zavarovanja, ne sme presegati 20 % kapitalske zahteve za operativno tveganje pred priznanjem tehnik za zmanjšanje tveganja.

Pri merjenju operativnega tveganja je pod določenimi pogoji dovoljeno kombiniranje naprednega pristopa z enostavnim ali standardiziranim oz. kombiniranje enostavnega in standardiziranega pristopa.

1.3 Zastopanost lizinga v novem kapitalskem sporazumu

Dva kriterija znotraj Direktive 2006/48/ES določata uvrstitev liziških podjetij pod okrilje novega kapitalskega sporazuma:

- **priloga 1 omenjene direktive, ki v tretji točki navaja finančni zakup kot dejavnost, ki jo opravlja finančna institucija, le-ta pa spada pod ureditev te direktive,**
- **nadzor kreditnih institucij na konsolidirani ravni, pri čemer se v konsolidacijo uvrščajo tako kreditne kot finančne institucije.**

69. člen Direktive 2006/48/ES določa, da se lahko države članice odločijo, da ne bodo zahtevale izpolnjevanja direktive na individualni ravni za nobeno podrejeno družbo kreditne institucije, če je podrejena družba vključena v nadzor na konsolidirani ravni kreditne institucije ter ne obstaja vsebinska, dejanska ali pravna ovira za takojšnji prenos lastnih

sredstev ali za odplačilo obveznosti s strani nadrejene družbe, če nadrejena družba jamči za obveznosti, jamči za obveznosti podrejenega organa, če postopki tveganja, merjenja in kontrole nadrejene družbe pokrivajo podrejeno družbo in če nadrejena družba razpolaga z več kot 50 % glasovalnih pravic in/ali ima pravico, da imenuje oz. odstrani večino članov uprave podrejene družbe.

Prav tako se lahko države članice oz. pristojni organi, ki so odgovorni za nadzor na konsolidirani ravni, odločijo, da določene družbe ne vključijo v konsolidacijo, če zadevno podjetje zanemarljivo vpliva na cilje nadzorovanja kreditne institucije in v vsakem primeru, ko je bilančna vsota zadevnega podjetja manjša od 10 milijonov EUR ali 1 % bilančne vsote nadrejene družbe (73. člen Direktive 2006/48/ES).

2 KVANTITATIVNE ŠTUDIJE UČINKOV Z VIDIKA LIZINŠKE DEJAVNOSTI

Tako v času oblikovanja novega kapitalskega sporazuma kot po njegovem sprejetju je bilo izvedenih več študij o njegovih učinkih na finančni sektor. Te študije so odigrale bistveno vlogo pri ugotavljanju primernosti predlaganih sprememb in pri nadaljnjem oblikovanju besedila Basel II direktiv. V nadaljevanju navajam študije Bazelskega odbora in Evropske komisije, dveh najpomembnejših organov pri oblikovanju besedila novega sporazuma, ter študije Banke Slovenije in Ekonomske fakultete za slovenski bančni sektor. V ospredje pa so postavljene analize in pripombe Leaseurope kot najpomembnejše institucije za preučevanje učinkov Basla II, specifičnih za lizinško dejavnost.

Da bi se osredotočili na aktualno stanje, težave in pričakovanja novega kapitalskega sporazuma, so v ospredje postavljene najnovejše študije in ugotovitve. Slednje so sicer potrdile prvotne namene snovalcev Basla II, ki so bili predvsem:

- zagotoviti, da se znesek minimalnih kapitalskih zahtev za kreditno tveganje po prenovljenem standardiziranem pristopu v povprečju ne spremeni glede na obstoječo ureditev;
 - da kapitalski prihranki naraščajo z uporabo bolj sofisticiranih pristopov;
- vendar pa po razpoložljivih pripombah Leaseurope rešitve za lizinški sektor niso optimalne.

2.1 Študije Leaseurope

Leaseurope se je aktivno odzival na posvetovanja, pretekla in sedanja, ki jih izdajajo različne inštitucije¹³, vezane na oblikovanje novega kapitalskega sporazuma.

Po sprejemu obeh direktiv leta 2006 je Leaseurope opozarjal predvsem na obravnavo nepremičnin in premičnin pri izračunavanju tveganju prilagojenih izpostavljenosti, na nepotrebnost določenih nacionalnih diskrecij, na pomanjkljive definicije pri različnih pristopih ter na definicijo zapadlih terjatev. Leaseurope zagovarja stališče, da imajo lizinska podjetja zaradi lastništva nad predmeti lizinga, boljšega poznavanja teh predmetov in večjih izkušenj pri njihovi prodaji na sekundarnih trgih (predvsem zaradi številnih povezav z dobavitelji), večjo pravno varnost in višjo stopnjo likvidnosti v primeru neplačila kot druge institucije, in zato nižje stopnje tveganja. Podrobneje so obstoječe dileme predstavljene v sledečih točkah, okvirno razporejenih po pomembnosti za lizinški sektor:

- a. **Definicija izpostavljenosti iz naslova lizinga:** v standardiziranem pristopu ni definicije izpostavljenosti iz naslova lizinga. Posledično pristojni organi uporabljajo različne definicije. Leaseurope predlaga, da se pri tem pristopu uporabi enaka definicija kot pri pristopu IRB.
- b. **Oblikovanje popravkov vrednosti za nezavarovane preostanke vrednosti v vseh pristopih** (Pristop IRB, VII. priloga, 1. del, 27. odstavek: Zneski tveganju prilagojenih izpostavljenosti se izračunajo v skladu s formulo:

*znesek tveganju prilagojene izpostavljenosti = 100 %*vrednost izpostavljenosti,*
razen če je izpostavljenost preostala vrednost. V tem primeru mora biti upoštevana za vsako leto in izračunana kot sledi:

$$1/t*100 \%*vrednost izpostavljenosti,$$

pri čemer t predstavlja število let trajanja pogodbe o zakupu.)

Pravilo ($1/t$) se nanaša na preostale vrednosti, ki niso zajete v izpostavljenosti iz naslova zakupa, tj. na nezavarovane izpostavljenosti. Intepretacije tega pravila se razlikujejo med državami, nekatere menijo, da je t preostala zapadlost (število let do izteka pogodbe), druge pa, da je t število let, za katero je bila pogodba prvotno sklenjena. Leaseurope zagovarja, da se to tveganje realizira (če se sploh zgodi) šele ob zaključku

¹³ Združenje sodeluje predvsem s CEBS in CRDTG.

pogodbene dobe, zato je primerno, da je tudi tveganju prilagojena izpostavljenost preostale vrednosti največja zadnje leto pred zaključkom pogodbe. CRDTG je v odgovoru številka 190 že podal pojasnilo, da je t preostala zapadlost.

- c. **Pripoznavanje drugih zavarovanj s premoženjem** (CRM¹⁴, VIII. priloga, 1. del, 21. odstavek: Pristojni organi lahko kot primerno zavarovanje s premoženjem, poleg zavarovanj, ki so navedena v odstavkih 13–19, priznajo tudi premičnine, če ugotovijo naslednje: (a) obstoj likvidnih trgov za prodajo teh zavarovanj na hiter in ekonomsko učinkovit način; in (b) obstoj dobro uveljavljenih, javno dostopnih tržnih cen za ta zavarovanja. Kreditna institucija mora biti tudi sposobna dokazati, da ni dokazov, da bi neto cene, ki jih doseže ob unovčenju teh zavarovanj, znatno odstopale od tržnih cen.) Leaseurope se zavzema za to, da pod pogojem, da institucija dokaže, da sta oba pogoja izpolnjena, pristojni organ zavarovanje mora (ne samo lahko) priznati. Prav tako se zavzema, da pristojni organi v okviru nadzorniških razkritij razkrijejo tudi uporabljene kriterije ali pa seznam priznanih drugih zavarovanj s premoženjem. Želi pa tudi, da bi bilo priznavanje drugih zavarovanj s premoženjem med državami članicami zavezujoče (angl. *binding mutual recognition*).
- d. **Primerni izdajatelji zavarovanj**¹⁵ (VII. priloga, 1. del, 28. odstavek: Z odstopanjem od 26. odstavka lahko države članice kot primerne izdajateljice osebnega kreditnega zavarovanja priznajo tudi druge finančne institucije, ki so jim dovoljenje izdali in jih nadzirajo pristojni organi, odgovorni za izdajanje dovoljenj in nadzor kreditnih institucij, ter ki so dolžne spoštovati zahteve glede varnega in skrbnega poslovanja, enakovredne tistim, ki se uporabljajo za kreditne institucije). Leaseurope meni, da ta diskrecijska pravica ni smiselna, saj so pogoji jasno določeni, pozdravlja pa predlog CEBS, da se vsaj doda neobvezujoče medsebojno priznavanje (angl. *non-binding mutual recognition*).
- e. **Znižani LGD za izpostavljenosti iz naslova finančnega zakupa nepremičnin** (CRM, VIII. priloga, 3. del, 72. odstavek, 2. stavek: Z odstopanjem od zgoraj navedenega in ob upoštevanju ravni zavarovanja s premoženjem, navedenim v tabeli 5, lahko pristojni organi do 31. 12. 2012: (a) kreditnim institucijam dovolijo, da dodelijo 30 % LGD za

¹⁴ Zmanjšanje kreditnega tveganja (angl: *credit risk mitigation*).

¹⁵ Angl. *eligible protection providers*.

nadrejene izpostavljenosti v obliki finančnega zakupa poslovne nepremičnine; (b) kreditnim institucijam dovolijo, da dodelijo 35 % LGD za nadrejene izpostavljenosti v obliki finančnega zakupa opreme; in (c) kreditnim institucijam dovolijo, da dodelijo 30 % LGD za nadrejene izpostavljenosti, ki so zavarovane s stanovanjskimi ali poslovnimi nepremičninami. Ob koncu tega obdobja se opravi ponovni pregled navedenega odstopanja.)

CEBS zagovarja, da je trenutna ureditev manj previdna in ne odraža tržnih karakteristik, vendar ne predlaga skrajšanje obdobja, le zgodnejši pregled omenjene ureditve. Leaseurope meni, da so v preteklosti že večkrat dokazali, da so LGD za lizinsko industrijo nižji, zato ni mogoče govoriti o manj previdni ureditvi. Leaseurope podpira predlog CEBS, da se pregled ureditve opravi pred njenim iztekom.

- f. **Prehodna obravnava določenih poslov zakupa nepremičnin** (2006/48/ES, 153. člen: Pri izračunavanju zneskov tveganju prilagojenih izpostavljenosti za izpostavljenosti iz naslova poslov zakupa nepremičnin, ki so pisarne ali drugi gospodarski objekti, ki se nahajajo na njihovem ozemlju in izpolnjujejo merila iz 54. odstavka, 1. dela, VI. priloge, lahko pristojni organi do 31. 12. 2012 dovolijo uporabo uteži tveganja 50 % brez uporabe 55. in 56. odstavka, 1. dela, VI. priloge.)

Leaseurope meni, da je predlog za obvezujoče medsebojno priznavanje primerna rešitev za obdobje do konca leta 2012. Lizing nepremičnin je skoncentriran na 4–5 glavnih trgov, zato večina EU držav ne uporablja te diskrecijske pravice, vendar pa je le-ta za teh nekaj držav zelo pomembna. Pregled prehodne obravnave bi moral biti opravljen pred zaključkom leta 2012 in če bi bil njen rezultat, da se tovrstna obravnava obdrži, potem bi le-ta morala postati splošno pravilo.

- g. **Prehodna uporaba definicije »zapadle postavke«¹⁶** (SA¹⁷, 2006/48/ES, 154. člen, 1. odstavek: Do 31. 12. 2011 lahko pristojni organi vsake države članice za namene iz 61. odstavka, 1. dela, VI. priloge določijo število dni, največ 180, za izpostavljenosti nasprotnim strankam, ki se nahajajo na njihovem ozemlju, iz odstavkov 12–17 in 41–43, 1. dela, VI. priloge, če regionalne okoliščine zahtevajo tovrstno prilagoditev. Posamezno število dni se lahko razlikuje glede na paleto proizvodov.)

¹⁶ Zapadle postavke (angl. *past due*).

¹⁷ Standardizirani pristop (angl. *standardized approach*).

CEBS predlaga ohranitev sedanje ureditve. Leaseurope pa se zavzema, da se trenutna zapadlost te prehodne določbe podaljša (da se prilagodi tudi za pristop IRB: 154. člen, 7. odstavek, vezano na VII. prilogo, 4. del, 44. odstavek), saj meni, da je za lizinško industrijo 90 dni prenizka meja.

- h. **Opustitev zahteve pri definiciji stanovanjskih nepremičnin** (CRM, VIII. priloga, 1. del, 16. odstavek: Pristojni organi lahko opustijo zahtevo, da kreditne institucije izpolnjujejo pogoj (b) iz 13. odstavka za izpostavljenosti, zavarovane s stanovanjskimi nepremičninami, ki se nahajajo na ozemlju njihove države članice¹⁸, če imajo dokazila, da je trg dobro razvit in uveljavljen, stopnje izgub pa so dovolj nizke, da to dejanje upravičujejo).

Leaseurope meni, da ob izpolnitvi pogojev pristojni organ mora (ne le lahko) priznati opustitev zahteve. Prav tako predlaga, da so pogoji razkriti v okviru nadzorniških razkritij. Leaseurope podpira predlog CEBS, da je priznavanje opustitev med državami članicami obvezujoče, prav tako pa predlaga smiselno enako ureditev pri standardiziranem pristopu (VI. priloga, 1. del, 49. in 50. odstavek).

- i. **Opustitev zahteve pri definiciji poslovne nepremičnine** (CRM, VIII. priloga, 1. del, 17. odstavek: pristojni organi držav članic lahko opustijo zahtevo, da kreditne institucije izpolnjujejo pogoj (b) iz 13. odstavka za poslovne nepremičnine, ki se nahajajo na ozemlju njihove države članice, če imajo dokazila, da je zadevni trg dobro razvit in uveljavljen, stopnje izgub, ki nastajajo zaradi posojil, zavarovanih s poslovnimi nepremičninami, pa izpolnjujejo naslednje pogoje (...)

Podobno kot pri stanovanjskih nepremičninah Leaseurope zagovarja, da bi morale biti priznanje opustitve avtomatsko, če pristojni organ oceni, da so vsi navedeni pogoji izpolnjeni. Leaseurope podpira predlog CEBS, da se uvede obvezno priznavanje med državami članicami (19. odstavek, 1. dela, VIII. priloge). Smiselno enako ureditev zagovarja tudi pri standardiziranem pristopu (VI. priloga, 1. del, 51–53., 57., 58. in 60. odstavek).

- j. **Število dni zamude** (Pristop IRB, Aneks VII, 4. del, 48. odstavek: Za izpostavljenosti iz naslova bančništva na drobno in do oseb javnega sektorja (PSE) pristojni organi

¹⁸ Pogoj pravi, da tveganje kreditojemalca ne sme biti v veliki meri odvisno od donosnosti zadevne nepremičnine ali projekta, ampak od zmogljivosti kreditojemalca, da poplača dolg iz drugih virov.

vsake države članice določijo točno število dni zamude, ki jih upoštevajo vse kreditne institucije v svojih jurisdikcijah na podlagi opredelitve neplačila iz 44. odstavka, za izpostavljenosti do takih nasprotnih strank, ki se nahajajo v teh državah članicah. Natančno število je med 90 in 180 dni in se lahko razlikuje med produkti.)

CEBS predlaga pregled ureditve pred 30. 12. 2014. Leaseurope zagovarja, da je 90 prenizko število, še posebej pri nepremičninskem lizingu do oseb javnega sektorja. Predlaga, da se iztek te diskrecijske pravice za pristop IRB uskladi z enako pravico pri standardiziranem pristopu, da torej tudi v slednjem primeru ni roka zapadlosti.

- k. **Priznavanje zavarovanja z nepremičninami v okviru velikih izpostavljenosti:** Leaseurope meni, da je priznavanje uteži v višini 50 % primeren kompromis med predlogom Evropske komisije in mnenjem lizinške industrije in v nobenem primeru ne bi smelo iti nižje. Sploh z vidika sedanje ureditve, ki v 113.3(q). členu dovoljuje pristojnim organom do 31. 12. 2011 priznavanje 100 % vrednosti premoženja v primeru finančnega zakupa poslovnih nepremičnin. Leaseurope se prav tako zavzema za to, da priznavanje uteži 50 % velja za vse institucije ne glede na pristop, ki so ga izbrale, in predlaga jasnejšo opredelitev v okviru novega besedila direktive.
- l. **Poslovne nepremičnine v izgradnji v okviru velikih izpostavljenosti:** Leaseurope se ne strinja s predlogom Evropske komisije za izločitev poslovnih nepremičnin v izgradnji iz zavarovanj, saj je lizinško podjetje lastnik zemljišča, stečaji so zelo redki, povprečna poplačila pa več kot 100 %. Leaseurope kot kompromis predlaga znižanje izpostavljenosti do 35 % vrednosti nepremičnine.
- m. **Priznavanje drugih zavarovanj s premoženjem v okviru velikih izpostavljenosti:** trenutna ureditev ne priznava drugih oblik premoženja, razen nepremičnin. Z vidika lizinške dejavnosti takšna ureditev ni smiselna, saj je tudi za premičnine mogoče dokazati zadostno likvidnost in prodajo v časovno sprejemljivem obdobju ter omejeno podvrženost tehnološkim spremembam. Sprejemljivo ni tudi mnenje CEBS, da posebna ureditev za velike izpostavljenosti na področju premičnin ni potrebna, ker le-teh na področju financiranja premičnin ni. Leaseurope ne ugovarja minimalnim kriterijem za njihovo priznanje, se pa ne strinja, da jih določene skupine premičnin ne morejo izpolniti. Ker kriteriji že obstajajo (CRM, VIII. priloga, 2. del, 10. odstavek) in so po mnenju Leaseurope zadostni za zagotavljanje kvalitete zavarovanj, Leaseurope predlaga

priznavanje teh zavarovanj z znižanjem izpostavljenosti v določenem deležu vrednosti zavarovanj.

- n. **Zahtevana najmanjša raven zavarovanja za priznavanje nižanih stopenj LGD v osnovnem pristopu IRB:** Leaseurope opozarja, da so v VIII. prilogi, 3. delu, 73. odstavku (pristop F-IRB) zahtevane minimalne ravni zavarovanja s premoženjem (razmerje med vrednostjo zavarovanja in vrednostjo izpostavljenosti), za katere je potem mogoča uporaba nižjih LGD, vse nad 100 % (natančneje 140 % in 125 %). Leaseurope ocenjuje, da je to kritje glede na dejstvo, da je lizingodajalec lastnik predmeta in ima zato višjo stopnjo zavarovanja, previsoko, da nepotrebno povečuje popravke vrednosti, ki so že vsebovani v vrednosti LGD, ter da bo negativno vplivalo na financiranje sektorja malih in srednjih podjetij, kjer je običajna vrednost financiranja enaka 100 % nabavne cene. Leaseurope zato predlaga postavitev meje na 100 %.

Tudi pred uveljavitvijo novega kapitalskega sporazuma je Leaseurope pripravil obširno študijo o učinkih Basla II na lizinško industrijo s pomočjo Bocconi University in Solvay Business School. Študija je pokazala sledeče:

- večina lizinških podjetij bo uveljavila napredni pristop IRB;
- za lizinška podjetja, ki so del bančnih skupin, je izbor pristopa določila matična družba;
- večina podatkov je shranjenih v fizičnih arhivih, kar otežuje zbiranje in procesiranje podatkov;
- problematično je področje lizinga nepremičnin, saj večina podjetij ni imela zadosti neplačil (angl. *default*) za ovrednotenje modelov;
- nekatera lizinška podjetja bodo morala razviti nov informacijski sistem;
- podjetja so opozorila na razliko med ekonomskim in tehničnim neplačilom (ker npr. stranka le po eni pogodbi zamuja več kot 90 dni zaradi načina avtomatskega zapiranja terjatev s plačili), prav tako pa obstajajo dvomi glede dolžine obdobja, ko mora stranka ostati opredeljena kot neplačnik;
- preverjanje vrednosti PD za skupine izpostavljenosti iz naslova bančništva na drobno vsaj enkrat letno se zdi zelo obsežno delo, tako časovno kot z vidika angažiranja zaposlenih za pridobivanje tekočih podatkov;
- podjetja so menila, da določene lastnosti lizinga, kot so lastništvo nad predmetom lizinga, niso bile ustrezno upoštevane;

- redni fizični pregled predmetov se zdi kot nadpovprečen in pretiran napor, tudi glede na nizko stopnjo zaseženih sredstev;
- utež 100 % za preostalo vrednost se zdi pretiravana z vidika dejanskega tveganja;
- številne diskrecijske pravice pristojnih organov ne omogočajo enakih pogojev med podjetji v različnih državah članicah.

Študije so tudi pokazale, da liziška podjetja postavljajo nižjo prioriteto operativnemu tveganju oz. menijo, da je to naloga matičnega podjetja. Večina naj jih ne bi uveljavila naprednega pristopa, razen tistih, kjer je ta pristop izbrala matična finančna skupina. Predvsem za manjša podjetja bo uveljavitev merjenja operativnega tveganja težava zaradi pomanjkanja izkušenj in sredstev.

2.2 Študije Bazelskega odbora

Bazelski odbor je za ugotavljanje učinkov nove kapitalske ureditve izvedel več študij učinkov. Rezultati zadnje, pete, so bili objavljeni junija 2006. V njej je sodelovalo 356 bank¹⁹ iz 32²⁰ držav. Kjer je bilo mogoče, so bili vključeni tudi podatki dodatnih 26 bank iz 1. skupine iz četrte kvantitativne študije učinkov (ta je bila izvedena samo v nekaterih državah). Primerjava med tretjo in peto študijo učinkov je otežena zaradi spremenjenih pravil, slabše kvalitete podatkov v tretji študiji ter ugodnejših ekonomskih pričakovanj v času pete študije.

Tabela 2: Sprememba v minimalni kapitalski zahtevi za kreditno tveganje glede na trenutno ureditev

	Standardizirani pristop	Pristop IRB – osnovni	Pristop IRB - napredni	Najbolj verjeten pristop
	v %			
G10 Skupina 1	1,7	-1,3	-7,1	-6,8
G10 Skupina 2	-1,3	-12,3	-26,7	-11,3
CEBS Skupina 1	-0,9	-3,2	-8,3	-7,7
CEBS Skupina 2	-0,3	-16,6	-26,6	-15,4
Ne G10 Skupina 1	1,8	-16,2	-29,0	-20,7
Ne G10 Skupina 2	38,2	11,4	-1,0	19,5

Vir: BIS, Results of the fifth quantitative impact study, junij 2006.

¹⁹ 56 bank iz 1. skupine (banke s tier 1 kapitalom večjim od 3 mlrd EUR, diverzificiranim poslovanjem in mednarodno prisotnostjo), 146 bank iz 2. skupine in 154 bank iz drugih držav.

²⁰ Sodelujoče države so bile: Belgija, Kanada, Francija, Nemčija, Italija, Japonska, Luksemburg, Nizozemska, Španija, Švedska, Švica, Velika Britanija, ZDA, Bolgarija, Ciper, Češka, Finska, Grčija, Madžarska, Irska, Malta, Norveška, Poljska, Portugalska, Avstralija, Bahrajn, Brazilija, Čile, Indija, Indonezija, Peru in Singapur.

Splošna ugotovitev pete študije učinkov je bila, da bi se po novi kapitalski ureditvi minimalni zahtevani kapital za kreditno tveganje znižal glede na trenutno ureditev v skladu s tabelo 2. Največ bi pridobile banke iz 2. skupine in tiste, ki bodo prešle na napredni pristop IRB. Nova ureditev torej spodbuja naprednejše tehnike merjenja tveganja, prav tako pa spodbuja preoblikovanje portfelja v smeri večjega deleža financiranja prebivalstva ter majhnih in srednjih podjetij (bančništvo na drobno), saj je ta portfelj največ prispeval k znižanju kapitalskih zahtev.

Ker na izračun kapitalske zahteve po novi ureditvi vpliva tudi operativno tveganje, je študija preučila tudi učinke slednjega. Za države CEBS²¹ so prišli do rezultatov, razvidnih iz tabele 3.

Tabela 3: Prispevek operativnega tveganja k minimalni kapitalski zahtevi za banke CEBS glede na pristop

Pristop	Skupina 1 (v %)	Skupina 2 (v %)
Osnovni	-	8,9
Standardizirani	5,5	7,9
Napredni	5,9	5,4

Vir: BIS, Results of the fifth quantitative impact study, junij 2006.

Tudi ta analiza spodbuja banke k uporabi naprednejših pristopov ter k večjemu deležu bančništva na drobno (12 % beta v standardiziranem pristopu glede na osnovnega).

Tabela 4: Skupen vpliv kreditnega in operativnega tveganja na povečanje kapitalske zahteve za banke CEBS

Tveganje / Pristop	Standardizirani / Osnovni	IRB osnovni / Standardizirani	IRB napredni /Napredni
CEBS Skupina 1 (v %)			
Kreditno	-0,9	-3,2	-8,3
Operativno	-	5,5	5,9
Skupaj	-0,9	2,3	-2,4
CEBS Skupina 2 (v %)			
Kreditno	-0,3	-16,6	-26,6
Operativno	8,9	7,9	5,4
Skupaj	8,6	-8,3	-21,2

Vir: BIS, Results of the fifth quantitative impact study, junij 2006.

²¹ CEBS zajema 30 držav (članice EU, pridruženih članic ali članic Evropskega ekonomskega prostora), od tega jih je 20 prispevalo podatke za peto kvantitativno študijo učinkov.

2.3 Študiji Banke Slovenije

Slovenske banke so začele v celoti izpolnjevati novi direktivi v letu 2008. V letu 2007 je Banka Slovenije spremljala banke pri njuni uvedbi. V okviru prvega stebra so vse, razen ene banke, uporabile standardizirani pristop. Osredotočile so se na tiste kategorije, ki jim omogočajo večje prihranke kapitalskih zahtev (bančništvo na drobno, izpostavljenosti, zavarovane z nepremičninami, javni sektor). Ocene zunanjih bonitetnih institucij bodo banke v prvi fazi uporabljale predvsem za države in institucije.

Na področju operativnega tveganja bo večina bank na začetku uporabila enostavni pristop, vendar večina planira prestop na standardizirani pristop v obdobju 2010–2012 (že v 2008 naj bi ta pristop imelo 5 bank, ena pa naprednega).

Banke so naredile izračun kapitalskih zahtev v skladu z novo ureditvijo po stanju na dan 30. 6. 2007. Simulacija je pokazala, da bi se kapitalske zahteve pri večini bank povečale (za 6,5 % na ravni celotnega sistema), kar izhaja predvsem iz uvedbe kapitalske zahteve za operativno tveganje. Iz naslova kreditnega tveganja največje znižanje kapitalskih zahtev pričakujejo tuje banke, povečanje pa je predvsem občutno pri bankah z manjšim deležem bančništva na drobno.

Posledično bi se kapitalska ustreznost znižala za 0,7 odstotne točke in bi znašala za bančni sistem 10,2 %. Razporeditev po skupinah bank je razvidna iz tabele 5.

Tabela 5: Kapitalska ustreznosti po novi ureditvi na podlagi podatkov na dan 30. 6. 2007

	Skupaj banke	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti
Kapitalska ustreznost Basel II (v %)	10,2	10,2	11,5	9,7
Razlika v kapitalski ustreznosti (v o.t.)	-0,66	-0,75	-1,07	-0,29

Vir: BS, Poročilo o finančni stabilnosti, maj 2008.

Banke so tudi ocenile, da je nova ureditev bolj prociklična, predvsem pri pristopu IRB. Medtem ko se tuje banke pri zbiranju kapitala lahko zanesejo na obstoječe lastnike, so domače banke bolj odvisne od najemanja podrejenega dolga.

Banke tudi ocenjujejo, da bo nova ureditev okrepila zavedanje bank o povezavi med kreditiranjem in porabo kapitala, ki bo posledično vplivalo na kvaliteto portfelja in zavarovanj.

Banka Slovenije je pred uvedbo nove ureditve, avgusta 2004, izvedla prvo študijo v sodelovanju z Združenjem bank Slovenije. Slovenske banke niso bile vključene v nobeno izmed bazelskih kvantitativnih študij učinkov, ki so bile izvedene do takrat (tri). Slovenska študija se je osredotočila na vpliv novega kapitalskega sporazuma na višino skupnih kapitalskih zahtev in na stopnjo pokritosti teh kapitalskih zahtev s kapitalom ob predpostavki uporabe standardiziranega pristopa za kreditno tveganje in enostavnega pristopa za operativno tveganje. Študija je vključevala 128 scenarijev, izločeni pa so bili trije: optimistični, pesimistični in realistični.

Študija je pokazala kapitalske prihranke iz naslova kreditnega tveganja pri optimističnem (13,92 %) in realističnem scenariju (9,8 %), ki pa se bistveno znižajo z vključitvijo kapitalskih zahtev za operativno tveganje (na 0,6 % pri optimističnem scenariju) ali pa celo izničijo (porast za 11,02 % pri realističnem scenariju). Verjetnost, da se kapitalske zahteve za kreditno tveganje celotnega sistema znižajo, je bila ocenjena na 67 %.

Študija je upoštevala tudi izračune devetih bank za kapitalske zahteve za operativno tveganje po standardiziranem pristopu. Od teh je le ena prikazala nižje kapitalske zahteve pri standardiziranem pristopu kot pri enostavnem in sicer za 1,31 %. Študija je pokazala, da je zlasti področje operativnega tveganja še nejasno in nedoločeno.

2.4 Študija Ekonomske fakultete

Septembra 2002 je bila izvedena študija²², v katero je bilo zajetih 14 bank, ki poslujejo na področju Slovenije, in katerih bilančna vsota pomeni 91 % skupne bilančne vsote slovenskega bančnega sektorja. Študija je zajemala pet vsebinskih sklopov: takratno izračunavanje kapitalske ustreznosti, oceno stanja na področju spremljanja in ocenjevanja kreditnih tveganj in seznanjenost in pripravljenost bank na novosti Basla II, spremljanje operativnih tveganj,

²² Finc A., Jakšič M., Klanjšček J., Košak M., Zajec L. & Zugwitz T. (2002). Vpliv uvedbe novega kapitalskega sporazuma na konkurenčne prednosti slovenskih bank. V: Prašnikar Janez (ur.), Ackermann Grit. *Primerjajmo se z najboljšimi*. (str. 41–73). Ljubljana: Časnik Finance.

morebitno prisotnost kapitalske arbitraže ter odnos do tržnih tveganj. Banke so bile razdeljene v štiri skupine: velike banke, male banke v večinski tuji lasti, male banke v večinski slovenski lasti z visoko kapitalsko ustreznostjo in male banke v večinski slovenski lasti z nizko kapitalsko ustreznostjo.

Študija je pokazala, da se večina bank zaveda ekonomske funkcije kapitala in meni, da trenutno zahtevana višina minimalnega kapitala ni previsoka za kritje tveganj. 8 od 14 bank je tudi menilo, da se kreditna politika banke prilagaja kapitalu (in ne obratno), iz česar je mogoče sklepati, da bi spremembe kapitalskih standardov lahko vplivale na kreditno aktivnost bank.

Pet bank je že sprejelo usmeritev glede pristopa za merjenje kreditnih tveganj, vse majhne tuje banke pa so navedle, da bodo sledile usmeritvam, sprejetim na ravni celotne bančne skupine. Večina bank je ocenila kot glavne prednosti Basla II boljše obvladovanje bančnih tveganj in boljše usklajenost kapitalske ustreznosti z dejanskimi bančnimi tveganji. Hkrati pa še nobena banka ni opravila temeljite analize stroškov uvedbe novih pravil, čeprav večina ocenjuje razmerje med koristmi in stroški kot neugodno.

Analiza je prav tako pokazala zelo omejeno uporabo zunanjih bonitetnih ocen, kar pomeni, da ne morejo izkoristiti vseh prednosti standardiziranega pristopa. Prav tako se je pokazal problem premajhne diferenciacije tveganj v okviru posameznih bonitetnih skupin, kot tudi nezadostnost podatkov tako z vidika števila komitentov kot glede časovnih vrst podatkov.

Na področju operativnega tveganja v času ankete še nobena banka ni sprejela odločitve glede pristopa izračuna kapitala za operativno tveganje, prav tako nobena še ni imela operativnega sistema za spremljanje te oblike tveganja, so ga pa štiri banke že razvijale.

Na podlagi ankete je mogoče predpostavljati uporabo naprednih modelov za izračun minimalnega kapitala v prvem in drugem segmentu bank ter osnovnih modelov v drugih dveh segmentih. Največ možnosti za izboljšanje konkurenčnega položaja bodo imele banke iz drugega segmenta, torej banke v tuji lasti, zaradi prednosti, ki izhajajo iz sodelovanja znotraj bančne skupine, boljšega dostopa do internih trgov financiranja in delitve stroškovnega bremena uvajanja Basla II.

Zadnji podatki Banke Slovenije potrjujejo predvidevanja glede večje povezave med kapitalom in kreditiranjem. Kar pa se tiče izbire ciljnega pristopa, ena banka že uporablja pristop IRB, še šest pa jih namerava nanj preiti v prihodnjih letih (Poročilo o finančni stabilnosti 2008, str. 120).

3 OBSEG IN STRUKTURA LIZINŠKE DEJAVNOSTI V SLOVENIJI

Potem ko so sedaj poznane osnove pravil Basla II in tudi pričakovani ali že uveljavljeni učinki, je za ocenjevanje učinkov na lizinško dejavnost v Sloveniji treba bolje spoznati še strukturo tega sektorja. Zato v nadaljevanju podajam kratek opis obsega in razvoja te dejavnosti v Sloveniji ter strukturo glede na:

- vrste dejavnosti, ki se financirajo preko lizinga,
- predmet financiranja,
- ročnost pogodb,
- valuto financiranja ter
- lastniško strukturo lizing podjetij.

Po podatkih sodnega registra je v Sloveniji 91 podjetij, ki imajo kot prevladujočo dejavnost registrirano finančni zakup (K64.91 oz. SKD 2002: J65.21). Lizinška podjetja niso pod neposrednim nadzorom Banke Slovenije, njihova dolžnost poročanja je enaka kot za vsa ostala podjetja, torej za davčne namene Davčni upravi, finančne izkaze AJPES in iz naslova financiranja fizičnih oseb Uradu za varstvo potrošnikov.

Edini, ki sistematično spremlja poslovanje lizinških podjetij v Sloveniji, je Združenje lizinških podjetij Slovenije, ki je od leta 2007 organizirano kot Odbor za lizing pri Združenju bank Slovenije. Odbor vključuje 11 lizinških podjetij, spremlja pa statistiko za 17 podjetij. Po zaključnih podatkih leta 2007 so člani Odbora predstavljali 89 % celotne bilančne vsote podjetij iz kategorije K64.91. Po zaključnih podatkih leta 2008 je bilančna vsota 17-ih podjetij v okviru Odbora znašala 5.730 milijonov EUR.

Kot predstavnik prevladujočega dela lizinške dejavnosti v Sloveniji, vsekakor pa tistih podjetij, ki določajo pogoje na tem trgu, je Odbor za lizing glavni vir podatkov, poleg AJPES

in letnih poročil lizinskih podjetij. Izbor desetih največjih podjetij za individualne prikaze določenih struktur temelji na podatkih o sklenjenih poslih iz statistike Odbora za lizing.

3.1 Obseg lizinske dejavnosti po letih

Tabela 6: Obseg lizinske dejavnosti članov Odbora za lizing in Leaseurope

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Slovenska lizinska podjetja²³						
Bilančna vsota (v mio EUR)*	1.414	1.766	2.328	3.171	4.047	b.p.
Obseg sklenjenih lizinskih poslov (v mrd EUR)**	0,71	0,98	1,09	1,48	1,89	2,53
Letna rast lizinskih poslov (v %)	-	38	11	36	28	34
Delež v financiranju bruto investicij (v %)	15,9	18,7	18,9	24,6	28,2	31,6
Evropska lizinska podjetja²⁴						
Letna rast lizinskih poslov (v %)	7,7	0,6	7,23	13,47	13,8	12,4
Delež v financiranju bruto investicij (v %)***	13,2	14,6	14,8	15,9	19,0	b.p.

Legenda: * Vključena vsa podjetja, ki so vključena pod Dejavnost finančnega zakupa (K64.91).
 ** Zajeta le podjetja, ki jih spremlja Odbor za lizing, ki predstavljajo 91 % bilančne vsote podjetij iz kategorije K64.91. Porast v 2007 je tudi posledica priključitve nove članice, Unicredit leasing d. o. o. Zajeti so tako lizingi kot krediti, ki so jih dala lizinska podjetja.
 *** V podatkih Leaseurope so zajete vse članice Evropske unije, razen Luksemburga, Irske, Cipra, Malte in Grčije, ter druge države – Norveška, Švica, Romunija, Ukrajina, BiH, Srbija in Rusija.

Vir: Banka Slovenije, Poročilo o finančni stabilnosti, maj 2008 (str. 139–142), junij 2005 (str. 137), maj 2007 (str. 125). Leaseurope, 2008.

V strukturi finančnega sistema Slovenije so po podatkih konec tretjega četrtrletja 2007 denarne finančne institucije predstavljale (glede na finančna sredstva) 70,5 %, drugi finančni posredniki (ki vključujejo tudi lizinska podjetja) 19,6 % ter zavarovalnice in pokojninski skladi 10,0 %. Glede na evroobmočje je delež denarnih finančnih institucij zelo visok (primerljiv podatek za evroobmočje je 57,2 %). Konec leta 2007 je delež lizinskih podjetij znašal 7 %²⁵, njihov delež v BDP pa je znašal 12 %. V obeh primerih se je delež znižal glede na 2006. Prav tako je opazen padec koeficienta koncentracije petih največjih lizinskih družb (glede na obseg sklenjenih poslov) s 70,4 % v 2004 na 68,4 % v 2007. Koeficient je še vedno bistveno večji kot pri bankah (59,7 % za 2007). Leta 2007 so se povečala posojila bank,

²³ Po podatkih Odbora za lizing za leto 2008 je vrednost novoodobrenih poslov znašala 2.477 milijonov EUR, stanje glavnice pa je konec leta znašalo 4.725 milijonov EUR.

²⁴ Po preliminarnih podatkih Leaseurope za leto 2008 je obseg sredstev, danih v zakup, konec leta znašal 780 milijard EUR, kar predstavlja 4,5 % porast. Obseg novoodobrenih poslov članov združenja je znašal 316 milijard EUR, kar je za 7,7 % manj kot preteklo leto.

²⁵ Po podatkih o bilančni vsoti za konec leta 2006.

odobrena drugim finančnim sektorjem (kjer izstopajo lizinska podjetja) na 6 % celotnih bančnih posojil, kar še ne predstavlja večje izpostavljenosti. Večja je izpostavljenost bank preko lastniškega kapitala, ki je v primeru drugih finančnih posrednikov konec leta 2007 znašala 15,1 %.

Iz navedenega je razvidno, da lizing predstavlja vidno, a ne zelo obsežno vlogo v slovenskem finančnem sistemu, da dejavnost ostaja skoncentrirana na nekaj večjih podjetij, da se financira predvsem s tujimi viri in kot takšna ne predstavlja večjega dejavnika tveganja za slovenski bančni sistem (ob upoštevanju trenda rasti deleža glavnice lizinskih poslov v bančnih posojilih nebančnim sektorjem – 15 % konec leta 2007).

Lizing pa ostaja v Sloveniji pomemben dejavnik financiranja, kadar gre za bruto investicije (skoraj tretjina se financira na ta način) in se ohranja visoko nad povprečjem evropskih lizinskih podjetij.

Tako v Sloveniji kot v okviru Leaseurope so razvidna precejšnja nihanja v stopnji rasti lizinskih poslov. Za visoko rast v Sloveniji v 2007 je kriva sprememba Zakona o davku na dodano vrednost (ki je spremenila način obračunavanja davka na dodano vrednost od obresti) ter živahen trg novogradenj. Zadnje objave za leto 2008 kažejo, da so slovenska lizinska podjetja v letu 2008 ustvarila za 2.477 milijonov EUR novoodobrenih poslov, stanje glavnice pa je konec leta znašalo 4.725 milijonov EUR. Podatki Leaseurope govorijo o 316 milijard EUR sklenjenih poslov v letu 2008, kar je 7,7 % nominalni ter 5 % realni padec glede na predhodno leto. Prvič po dolgih letih tako slovenski kot evropski lizinski trg beležita padec v obsegu sklenjenih poslov.

3.2 Struktura lizinske dejavnosti

3.2.1 Struktura glede na predmet financiranja, ročnost pogodb, valuto in dejavnost lizingojemalcev

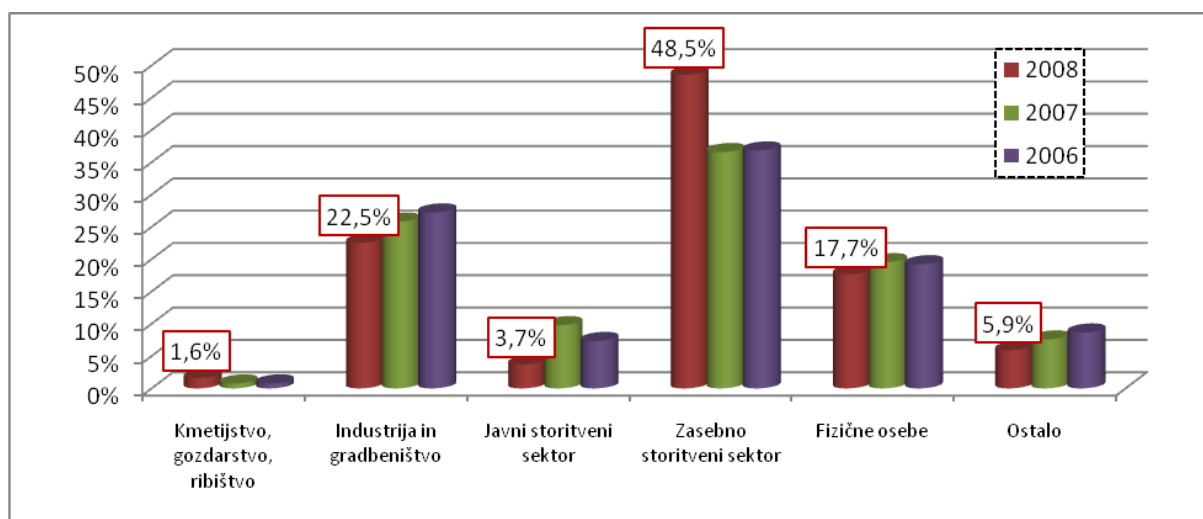
Podatki za strukturno analizo lizinske dejavnosti v Sloveniji so v največji meri vzeti iz statistike Odbora za lizing. Pri tem je treba opozoriti, da se je število podjetij, za katera je odbor spremljal statistiko, spreminjalo po letih. Konec leta 2008 je odbor poročal o 17

podjetjih, konec leta 2007 pa 20. Največji vpliv na medletno primerjavo ima izločitev Raiffeisen lizinga, ki je v letu 2007 ustvaril 70 milijonov EUR sklenjenih poslov. Izločitev drugih dveh podjetij ima zanemarljiv vpliv. Pri primerjavi podatkov leta 2007 glede na predhodno leto imamo opraviti z enakim številom podjetij, vendar s spremenjenim seznamom. V letu 2007 se je skupini pridružil UniCredit leasing, ki je ustvaril 108 milijonov EUR novih poslov, izločeno pa je bilo eno podjetje z zanemarljivim vplivom.

3.2.1.1 Struktura glede na dejavnost

Slovenska lizinška podjetja financirajo predvsem zasebni storitveni sektor (ta delež je v porastu s 37 % konec leta 2006 na 49 % konec leta 2008) ter industrijo in gradbeništvo (ki v enakem obdobju izkazuje relativen upad s 27 % na 23 %). Kot način financiranja v kmetijski dejavnosti lizing ni viden dejavnik. Delež financiranja fizičnih oseb se ohranja na stabilnih 18–19 % in se nanaša v največji meri na financiranje osebnih vozil.

Slika 2: Struktura novoodobrenih liziških poslov v Sloveniji glede na vrsto dejavnosti lizingojemalcev za pretekla tri leta

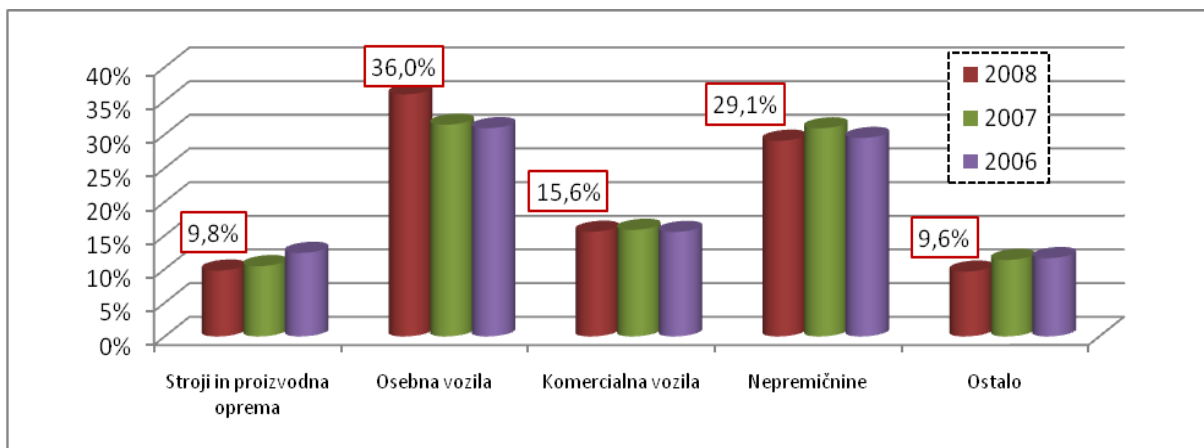

Vir: Odbor za lizing, 2008, lastni izračuni.

3.2.1.2 Struktura glede na predmet financiranja

Struktura slovenskih lizinskih podjetij glede na predmet financiranja je zelo raznolika. Delež financiranja osebnih vozil se za celoten sektor giblje okoli ene tretjine, vendar je to za pet podjetij prevladujoča dejavnost (med 60 % in 100 %).

Slika 3: Struktura novoodobrenih lizinskih poslov v Sloveniji glede na predmet financiranja za pretekla tri leta

Vir: Odbor za lizing, 2008, lastni izračuni.

Pri financiranju nepremičnin je največji delež poslovnih zgradb in maloprodajnih objektov, zmanjšuje pa se delež proizvodnih objektov. Financiranje nepremičnin je prevladujoča dejavnost v KBM leasingu, največji posamezni delež pa predstavlja tudi v Hypo leasingu.

Pregled desetih največjih podjetij pokaže, da imajo le štiri med njimi relativno porazdeljeno strukturo financiranja po vseh petih skupinah predmetov, in to so Hypo leasing, NLB leasing, Unicredit leasing in Sparkasse/Immorent skupina.

Tabela 7: Struktura novoodobrenih liziških poslov glede na predmet financiranja po liziških podjetjih za pretekli dve leti

Podjetje	31. 12. 2008					31. 12. 2007				
	Stroji in proizvo dna oprema	Osebna vozila	Komerci alna vozila	Nepremi čnine	Ostalo	Stroji in proizvo dna oprema	Osebna vozila	Komerci alna vozila	Nepremi čnine	Ostalo
	v %					v %				
Hypo leasing d. o. o.	9,8	13,9	15,8	48,4	12,0	11,6	15,5	18,0	43,2	11,6
SKB leasing d. o. o.	14,8	59,7	24,2	0,3	1,0	20,2	44,2	30,4	0,9	4,2
NLB leasing d. o. o.	6,6	30,7	7,4	27,2	28,1	7,5	24,2	6,8	30,9	30,6
SUMMIT leasing Slovenija d. o. o.	0,0	83,3	4,6	0,0	12,0	0,0	83,9	5,6	0,0	10,4
Porsche leasing d. o. o. (vklj. Porsche kredit in leasing)	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
VBS leasing d. o. o. + VBS hiša d. o. o.	9,2	68,4	19,0	0,0	3,3	10,9	63,2	19,1	0,0	6,8
Daimler AC Leasing d. o. o.	0,0	58,1	36,0	0,0	5,9	0,0	58,9	36,6	0,0	4,4
KBM leasing d. o. o.	7,4	7,4	5,0	71,2	9,1	9,2	10,4	6,0	67,1	7,3
Unicredit leasing d. o. o.	28,6	6,2	34,2	30,9	0,0	29,6	12,6	42,5	15,3	0,0
Sparkassen leasing d. o. o. / IMMORENT skupina	34,6	6,5	16,7	33,7	8,4	22,0	10,9	13,2	44,3	9,6

Vir: Odbor za lizing, 2008, lastni izračuni.

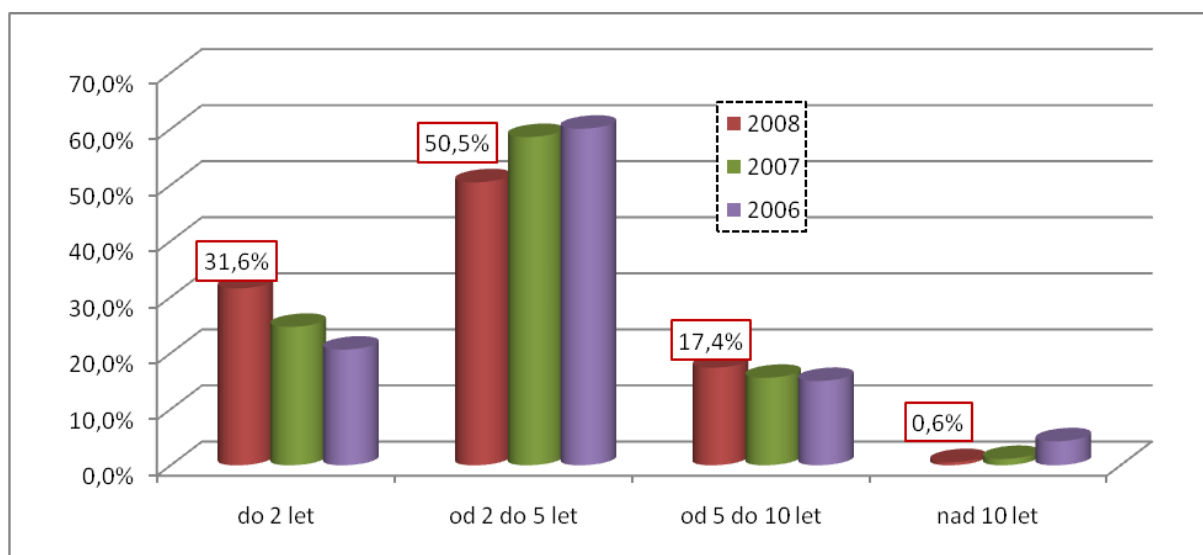
Podatki v tabeli 7 tudi kažejo, da deleži financiranja po predmetih financiranja lahko precej nihajo med dvema časovnima obdobjema (v zgornjem primeru tudi čez 15 odstotnih točk).

3.2.1.3 Struktura glede na ročnost pogodb

Odbor za lizing je v statistiki po stanju na dan 31. 12. 2008 spremenil metodologijo spremljanja ročnosti sklenjenih pogodb s štirih kategorij na 10 kategorij. Za potrebe medletne primerjave so bili podatki za leto 2008 prevedeni na kategorije preteklih dveh let.

Glede na zelo različno ročnost premičninskih in nepremičninskih poslov je smiselno gledati vsako področje posebej. Z ročnostjo se razume obdobje, za katero je bila pogodba prvotno sklenjena, ne preostanek obdobja do izteka posameznih pogodb.

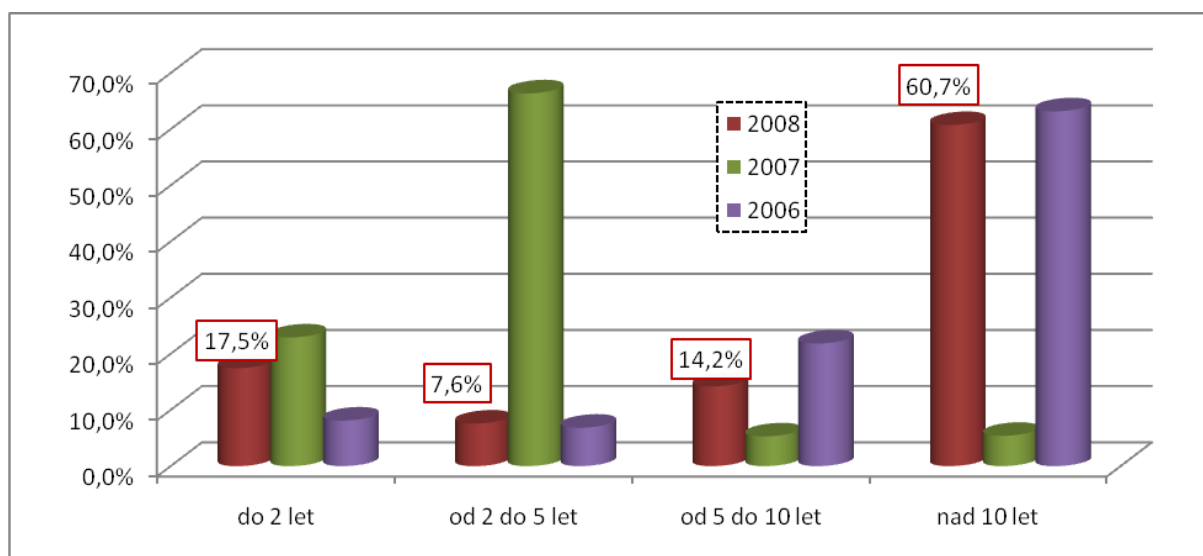
Slika 4: Struktura ročnosti novoodobrenih premičninskih liziških poslov v Sloveniji za pretekla tri leta

Vir: Odbor za lizing, 2008, lastni izračuni.

Na področju financiranja premičnin sta glavni obdobji financiranja do 2 let in do 5 let. V okviru prvega obdobja se do enega leta financirajo predvsem nova osebna vozila (ki vključujejo tudi financiranje zalog dobaviteljev). Znotraj enega leta sta glavni obliki financiranja kredit (56 %) ter operativni lizing (29 %). Na dobo petih let se najpogosteje financirajo težja tovorna vozila, na dobo 4–8 let pa je razporejeno financiranje opreme, rabljenih osebnih vozil ter novih osebnih vozil za fizične osebe.

Slika 5: Struktura ročnosti novoodobrenih nepremičninskih liziških poslov v Sloveniji za pretekla tri leta

Vir: Odbor za lizing, 2008, lastni izračuni.

Pregled ročnosti pogodb za nepremičnine za pretekla tri leta pokaže veliko odstopanje v letu 2007. V tem letu je bil sklenjen večji obseg pogodb z ročnostjo med 2 in 5 let, v večji meri s strani ene lizing hiše, edina logična razlaga pa je špekulativno poslovanje. Podrobnejši podatki za leto 2008 kažejo, da se je večina novih poslov sklenila za dobo 10–15 let (50 %). Nadaljnjih 13 % je bilo sklenjenih za dobo 8–10 let in se nanaša predvsem na poslovne stavbe, 10 % pa je bilo sklenjenih za dobo 1–2 leti in zajema maloprodajne objekte, poslovne stavbe in druge nepremičnine.

3.2.1.4 Valutna struktura

Pri pregledu literature in virov nisem našla analize valutne strukture novoodobrenih liziških poslov ali pa celotnega portfelja za slovenska liziška podjetja. Prav tako ti podatki niso na razpolago v letnih poročilih liziških podjetij. Iz vsakodnevne prakse je mogoče razbrati, da je glavna valuta financiranja evro, sledi švicarski frank, določeni predmeti (npr. letala) pa se financirajo tudi v ameriških dolarjih. Zaradi ugodnega gibanja tečaja švicarskega franka in razlike v referenčni obrestni meri LIBOR CHF glede na EURIBOR je bilo v letu 2007 opaziti povečano povpraševanje strank po financiranju v tej valuti (enako je razvidno za bančni sektor).

Ugotovitve glede financiranja v švicarskih frankih, ki so na razpolago za bančni sektor, smiselno veljajo tudi za lizing. Ob hitrem povečanju deleža posojil, vezanih na tečaj

švicarskega franka, in vse širšem spektru posojilojemalcev, ki se odločajo za taka posojila, razmere za zadolževanje v švicarskih frankih niso več tako ugodne kot pred nekaj leti. Referenčna obrestna mere 6-mesečni LIBOR CHF sicer še vedno zaostaja za 6-mesečnim EURIBOR, vendar se je razlika med obema zmanjšala (Poročilo o finančni stabilnosti, 2008, str. 110). V zadnjih mesecih je na zadolževanje v švicarskih frankih neugodno vplival tudi tečaj, ki je oktobra 2007 začel appreciirati in posledično povečeval glavnice posojil in odplačilne obveznosti.

Tudi lizinska podjetja so torej podvržena kreditnemu tveganju kot posledici neugodnih gibanj tečaja švicarskega franka, poleg tega pa morajo tudi upoštevati vpliv razlike med valuto kreditiranja in valuto zavarovanja.

Kar se tiče regionalne razporeditve prihodkov lizinskih podjetij v Sloveniji velja, da so podjetja aktivna predvsem na slovenskem trgu. V letu 2007 so na tujih trgih ustvarila le 1 % čistih prihodkov od prodaje.

3.2.2 Lastniška struktura lizinskih podjetij

Lastniška struktura lizinskih podjetij je bistveni dejavnik, ki določa, ali lizinska podjetja morajo uvesti pravila Basla II ali ne. V zakonodajo so namreč zajeta vsa podjetja, ki so v večinski lasti mednarodno aktivnih bank. Vsem ostalim je novi kapitalski sporazum lahko le smernica in priporočilo.

Slovenske banke imajo deleže v enajstih lizinskih podjetjih, od tega so v osmih edine lastnice (Poročilo o finančni stabilnosti, 2008, str. 141).

Tabela 8: Deset največjih lizinskih podjetij po obsegu sklenjenih lizinskih poslov na dan 31. 12. 2008 in njihova lastniška struktura

Naziv lizinskega podjetja	Lastništvo – naziv prevladujoče kreditne institucije	Delež prevladujoče kreditne institucije	Skupina
Hypo leasing d. o. o.	HYPO ALPE-ADRIA-LEASING Holding AG, Celovec	100 %	Bayerische Landesbank
SKB leasing d. o. o.	SKB banka d. d., Ljubljana	100 %	Societe Generale
NLB leasing d. o. o.	Nova Ljubljanska banka d. d.	100 %	Skupina NLB
SUMMIT leasing Slovenija d. o. o.	SUMITOMO Corporation Tokio, SUMITOMO Deutschland GmbH, Duesseldorf	SUMITOMO Corporation (85 %), SUMITOMO Deutschland GmbH (15 %)	Sumitomo Corporation Tokyo
Porsche leasing d.o.o. Porsche kredit in leasing d. o. o.	PORSCHE – BANK AG, Salzburg	100 %	Porsche Holding
VBS leasing d. o. o. VBS hiša d. o. o.	VBS leasing: Banka Volksbank d.d., VB-LEASING INTERNATIONAL HOLDING GMBH, Dunaj VBS hiša: VBS leasing d.o.o.	VBS leasing: VB-LEASING INTERNATIONAL HOLDING GMBH (85,3), Banka Volksbank d. d. (14,7 %) VBS hiša: VBS leasing d. o. o. (100 %)	Volksbank group, DZ Bank group
Daimler AC Leasing d. o. o.	DAIMLER AG, Stuttgart, ACH, družba za gospodarjenje z naložbami, d. d., Ljubljana	DAIMLER AG (52 %), ACH, družba za gospodarjenje z naložbami, d. d., Ljubljana (48 %)	Daimler konzern
KBM leasing d. o. o.	Nova kreditna banka Maribor d. d.	100 %	Skupina KBM
Unicredit leasing d. o. o.	UniCredit Global Leasing Spa, UniCredit Banka Slovenija d. d.	UniCredit Global Leasing Spa (90,1 %), UniCredit Banka Slovenija d. d. (9,9 %)	UniCredit Group
Sparkassen leasing d. o. o. / Immorent skupina*	Sparkassen leasing: Kärntner Sparkasse AG, Celovec; Immorent International Holding GmbH, Dunaj; Steiermärkische Bank und Sparkassen AG, Graz Immorent skupina*	Sparkassen leasing: Kärntner Sparkasse AG, Celovec (33,33 %); Immorent International Holding GmbH, Dunaj (33,33 %); Steiermärkische Bank und Sparkassen AG, Graz (33,33 %) Immorent skupina*	Sparkassen /Erste group

Legenda: * Immorent skupina zajema v Sloveniji 11 podjetij, vsako v lasti več tujih lastnikov, ki pa so vsi del Sparkassen skupine oz. Erste skupine.

Vir: AJPES, Odbor za lizing, 2008.

V tabeli 8 navedena podjetja so po stanju na dan 31. 12. 2008 ustvarila 94 % novoodobrenih lizinskih poslov, enak odstotek pa je predstavljala njihova skupna bilančna vsota v bilančni vsoti vseh podjetij v okviru Odbora za lizing.

Po zaključnih podatkih leta 2007 je teh 17 podjetij predstavljajo 89 % celotne bilančne vsote podjetij iz kategorije K64.91 oz. 4.710 milijonov EUR. Po zaključnih podatkih leta 2008 je njihova bilančna vsota narasla na 5.730 milijonov EUR.

Od vseh zgoraj navedenih podjetij samo dve nista del mednarodnih bančnih skupin, to sta Summit leasing d. o. o. in Daimler AC leasing d. o. o. Bilančna vsota teh dveh podjetij je znašala 424 milijonov EUR konec leta 2008 oz. 7 % skupne bilančne vsote, ustvarili pa sta 13 % vseh sklenjenih poslov.

Pregled lastniške strukture tudi pokaže, da posamezna lizinska podjetja posredno nadzorujejo nadzorni organi iz različnih držav, namreč Nemčije, Avstrije, Francije, Italije in Slovenije. Težava je v tem, da Basel II daje nadzornim organom številne opcije in diskrecije in ravno te so bile predmet številnih opozoril s strani Leaseurope. Ta namreč želi zagotoviti enotno razlago pravil Basla II in s tem delovanje različnih lizinskih podjetij pod enakimi pogoji na evropskem trgu.

3.3 Elementi lizinskega sektorja, ki določajo uvrstitev v novi kapitalski sporazum

Dva kriterija znotraj Direktive 2006/48/ES določata uvrstitev lizinskih podjetij pod okrilje novega kapitalskega sporazuma:

- priloga 1 omenjene direktive, ki v tretji točki navaja finančni zakup kot dejavnost, ki jo opravlja finančna institucija, le-ta pa spada pod ureditev te direktive, in
- nadzor kreditnih institucij na konsolidirani ravni, pri čemer se v konsolidacijo uvrščajo tako kreditne kot finančne institucije.

Vendar pa je lizing glede na vrsto dejavnosti bistveno manj kompleksen kot dejavnost bančnih institucij. Lizing ima v osnovi en sam produkt, to je lizing predmetov, premičnih ali nepremičnih. Izjemoma se pojavlja tudi kreditiranje (prevladujoča dejavnost le pri dveh lizinskih hišah znotraj Odbora za lizing, katerih osnovni vir dohodka je lizing osebnih vozil) ter zavarovalniške storitve za predmete lizinskih pogodb (o obsegu le-teh ni podatkov). Posledično so tudi zavarovanja terjatev enostavnejša. Največkrat je to predmet sam, redkeje

pa se zahtevajo poroštva, garancije povratnega odkupa, odstopi terjatev ali druge oblike zavarovanja.

4 OCENA PRIPRAVLJENOSTI SLOVENSКИH LIZINŠKIH PODJETIJ NA NOVI KAPITALSKI SPORAZUM

Pregled pravil Basla II in poznavanje osnovnih značilnosti lizinškega sektorja v Sloveniji omogočata prehod na podrobnejšo analizo pripravljenosti tega sektorja na uvedbo in uporabo novih pravil. Razpoložljivi podatki so skopi. Kot sem že omenila, lizinška podjetja niso sodelovala v nobeni od študij učinkov in običajno niso predmet neposrednega nadzora s strani nadzornih organov. Leaseurope, kot najpogostejši vir podatkov, razpolaga z določenimi analizami, ki so jih opravili med svojimi članicami in jih uporabili za lobiranje pri ustreznih organih z namenom, da bi uveljavili ugodnejše rešitve za lizinško industrijo v besedilu direktiv EU oz. jih uporabljajo še sedaj v okviru številnih razprav o spremembah obstoječega besedila. Vendar so te študije relativno stare (iz leta 2002) in Slovenija v njih ni sodelovala. Tudi Odbor za lizing te teme ne spremlja oz. nima oblikovane delovne skupine za to področje.

Zaradi navedenega pomanjkanja podatkov sem se odločila, da pridobim odgovore s pomočjo vprašalnika. Zanimalo me je, kako so lizinška podjetja v Sloveniji pripravljena na Basel II, kje vidijo težave, kje vidijo prednosti in kaj jih čaka v prihodnje. Med pripravo vprašalnika sem se sestala s predstavnico Banke Slovenije z namenom, da bi bolje razumela nova kapitalna pravila, njihovo medsebojno povezanost, pa tudi stanje na tem področju v slovenskem bančnem prostoru. Za sodelovanje sem poprosila tudi Odbor za lizing, ki je poskrbel za distribucijo vprašalnika.

4.1 Obseg lizinške dejavnosti, ki zapade pod novi kapitalni sporazum

Izhajajoč iz pravil navedenih v točki 3.3, za prevladujoči del lizinških podjetij velja, da bodo morala v eni ali drugi obliki uvesti direktivo EU. To pomeni, da so od 17-ih podjetij, ki jih spremlja Odbor za lizing, le tri izvzeta, saj niso del mednarodnih bančnih skupin. To so Summit leasing d. o. o., Daimler AC Leasing d. o. o. in MICRAT leasing d. o. o. Ta podjetja

so konec leta 2008 predstavljala 8 % bilančne vsote lizinskih podjetij znotraj Odbora za lizing.

4.2 Priprava vprašalnika za analizo

Pri oblikovanju vprašalnika sem se naslonila na podobne vprašalnike, ki so bili sestavljeni za pridobivanje podatkov za pretekle kvantitativne študije učinkov. Na vsebino so vplivali tudi dodatni podatki, ki sem jih pridobila med razgovorom v Banki Slovenije ter posebnosti lizinske dejavnosti.

Vprašalnik je razdeljen na več delov (glej prilogo 2) in sicer na splošni del, standardizirani pristop, pristop IRB, tehnike za zmanjšanje kreditnega tveganja, operativno tveganje in vprašanja za podjetja, ki jih direktiva EU ne zadeva.

Vprašanja so sestavljena tako, da omogočajo pregled stanja in razvoja Basla II po sledečih vsebinskih sklopih:

- standardizirani pristop – težave in nauki,
- človeški viri in izobraževanje,
- informacijska podpora,
- glavne pomanjkljivosti dosedanjega izvajanja nalog, vezanih na uvedbo Basla II,
- pristop IRB – težave in prednosti,
- operativno tveganje,
- sodelovanje z bankami, združenji in drugimi lizinskimi podjetji,
- sprejemanje odločitev v skladu z načeli Basla II in vpliv trenutne finančne in gospodarske krize ter
- pogled podjetij, ki niso zavezana uvesti Basel II pravila.

4.3 Izbira ciljnih podjetij

Glede na že večkrat omenjeno povezujočo vlogo Odbora za lizing sem se za pomoč pri izpolnjevanju vprašalnika obrnila na njih. Namen je bil pridobiti odgovore vsaj tistih podjetij, ki skupaj po kriteriju sklenjenih poslov in kriteriju bilančne vsote predstavljajo večinski del (čez 50 %) slovenskega lizinskega trga. Pri tem sem želela dobiti pogled tako tistih podjetij,

ki so zavezana k izpolnjevanju Basel II direktiv, kot tistih, ki te obveze nimajo. Prav tako me je zanimalo stanje v podjetjih, ki imajo diverzificiran portfelj z vidika predmetov financiranja, kot tistih, ki so usmerjena na posamezno skupino predmetov (npr. pretežno financiranje osebnih vozil).

Vprašanje sodelovanja slovenskih liziških podjetij na področju Basla II je bilo izpostavljeno na sestanku Odbora za lizing dne 18. 3. 2009. Prisotnih 11 članov je menilo, da za takšno sodelovanje trenutno ni potrebe, saj se jih večina na tem področju naslanja na postopke matične družbe in bodo tudi v prihodnje postopali v skladu z njihovimi navodili. Izrazili pa so pripravljenost temo ponovno preučiti v kasnejšem obdobju in izpolniti vprašalnik. Vprašalnik je prejelo 13 podjetij.

4.4 Analiza odgovorov na vprašalnik

Na vprašalnik je odgovorilo šest podjetij. Le-ta skupaj predstavljajo 80 % celotne bilančne vsote in 68 % obsega sklenjenih poslov po podatkih za leto 2008. Njihovi osnovni podatki so razvidni iz tabele 9.

Podjetja so raznolika po velikosti in po strukturi financiranja. Podrobnejši pregled daje sledečo sliko:

- Odgovore so posredovala tako velika (relativno glede na obseg liziške dejavnosti) kot mala podjetja. Po kriteriju bilančne vsote imamo eno veliko podjetje, ki izstopa (nad 2.600 milijonov EUR), dve srednje veliki podjetji (med 400 in 800 milijonov EUR) in tri majhna podjetja (pod 300 milijonov EUR). Po kriteriju novofinanciranih poslov je razdelitev podjetij podobna, vendar pa ne spadajo vsa podjetja v enako skupino kot po prvem kriteriju.
- Glede na vrsto lizingojemalcev pri vseh podjetjih prevladujejo pravne osebe, fizične osebe pri štirih predstavljajo pomemben delež, pri enem zanemarljivo majhen, pri enem podjetju pa fizičnih oseb sploh ne financirajo.
- Tri podjetja imajo relativno porazdeljeno strukturo financiranja po predmetih financiranja, eno se ukvarja pretežno s financiranjem osebnih vozil, eno izključno s to dejavnostjo in eno izključno s financiranjem nepremičnin.
- Štiri podjetja so zavezana k izpolnjevanju direktive EU, dve te obveze nimata.

- Vsa podjetja razen enega imajo lastno bonitetno službo, za to eno podjetje pa bonitetne analize opravlja banka, ki pripada isti finančni skupini.

Glede na opisane lastnosti menim, da navedena podjetja ustrezno zastopajo raznolikost podjetij v liziškem sektorju in njihovo mnenje predstavlja ustrezno osnovo za oceno stanja in razvoja na področju Basla II.

Tabela 9: Pregled osnovnih podatkov o poslovanju šestih liziških podjetij v Sloveniji, ki so odgovorila na vprašalnik

Naziv podjetja	Rang (a)	Št. zaposlenih (b)	Bilančna vsota v mio EUR (b)	Financirana vrednost (c)				
				v mio EUR	od tega do fizičnih oseb, v %	od tega do pravnih oseb, v %	razmerje finančni leasing – poslovni najem – krediti, v %	prevladujoča skupina predmetov
Hypo leasing d. o. o.	1	214	2.661,52	958,23	12 %	88 %	80-17-3	nepremičnine
NLB leasing d. o. o.	4	110	741,95	184,56	21 %	79 %	68-24-8	nepremičnine, ostalo
SUMMIT leasing Slovenija d. o. o.	3	91	233,00	199,01	49 %	51 %	43-34-23	osebna vozila
PORSCHE leasing d. o. o. Porsche kredit in leasing d. o. o.*	5	0 54	298,20	148,27	36 %	64 %	13-32-55	osebna vozila
Unicredit leasing d. o. o.	7	39	220,45	97,99	3 %	97 %	87-13-0	nepremičnine, komercialna vozila, stroji
Sparkassen leasing d. o. o. IMMORIENT skupina*	10	37	415,80	106,84	3 %	97 %	97-1-2	oprema, nepremičnine
SKUPAJ		545	4.570,92	1.694,90				
17 podjetij v okviru Odbora za lizing		766	5.730,02	2.477,01	18 %	82 %	67-15-18	
Delež podjetij, ki so odgovorila na vprašalnik		71 %	80 %	68 %				

Legenda: (a) Glede na obseg sklenjenih poslov (financirana vrednost) v letu 2008.

(b) Po stanju na dan 31. 12. 2008, kjer relevantno so navedeni konsolidirani bilančni podatki.

(c) V letu 2008.

* Vsi podatki so navedeni za obe podjetji/skupini skupaj, saj Odbor za lizing podatkov ne spremlja ločeno. Na vprašalnik je odgovoril le Immorent d. o. o.

Vir: AJPES, Odbor za lizing, 2008.

Pred prehodom na analizo pa je treba opozoriti, da so prejeti odgovori razkrili tudi določene pomanjkljivosti. Pri njihovem pregledu sem ugotovila, da se kvaliteta odgovor precej razlikuje med podjetji in po področjih. Določena podjetja so podala dokaj natančne odgovore in izpolnila pretežni del vprašanj, medtem ko je primerjava njihovih odgovorov s povezanimi vprašanji pokazala ponekod dobro, ponekod pa pomanjkljivo poznavanje posameznih področij in sposobnost povezovanja vsebin Basla II med sabo. Druga podjetja na kar nekaj vprašanj niso poznala odgovorov oz. so se odgovori v medsebojni primerjavi izključevali. Prav tako relativno majhno število podjetij, ki so vrnila vprašalnike (šest), otežuje izdelavo ocene, kakšno je stanje oz. smer razvoja v lizingi industriji na določenem področju, kljub temu da podjetja po kriteriju velikosti predstavljajo večinski del te industrije.

Ne glede na navedene pomanjkljivosti bom v nadaljevanju poskušala izločiti najpomembnejše ugotovitve na področju obvladovanja kreditnega in operativnega tveganja oz. opozoriti, kjer interpretacija podatkov zaradi navedenih pomanjkljivosti ni mogoča oz. smiselna.

4.4.1 Ocena obvladovanja kreditnega tveganja

Pri ocenjevanju stanja na področju obvladovanja kreditnega tveganja sem upoštevala odgovore štirih podjetij (ki predstavljajo 71 % skupne bilančne vsote po podatkih leta 2008), saj preostali dve podjetji nista zavezani k uvedbi Basel II direktive. Kljub temu sta odgovorili na nekaj vprašanj, vezanih na to področje, njuni odgovori pa so povzeti na koncu tega podpoglavja.

Od navedenih štirih podjetij so vsa zavezana prevzeti pravila Basla II na konsolidiranem nivoju njihovih finančnih skupin. Delež lizinga znotraj njihovih finančnih skupin je nizek (podjetja so ga ocenila od 3 % do 8 %). Vsa za obvladovanje kreditnega tveganja trenutno uporabljajo standardizirani pristop in vsa nameravajo v prihodnosti preiti na napredni pristop IRB. Ciljni pristop je vsem določila matična finančna skupina, datum prehoda na pristop IRB pa sta razkrili le dve podjetji, za eno je to leto 2010, za drugo pa 2013, ostali dve podjetji tega podatka nimata.

Uvedba pravil Basla II za kreditno tveganje je vplivala na različne dejavnosti in postopke v podjetjih, ki so v nadaljevanju podrobneje analizirani.

Standardizirani pristop k merjenju kreditnega tveganja – težave in nauki

Standardizirani pristop je najenostavnejši način merjenja kreditnega tveganja po Baslu II. Podjetja so se začela ukvarjati z njim tudi z nekajletno razliko, eno že v 2004, ostala pa šele s sprejetem direktive EU v 2006 oz. leto kasneje. Nobeno pred tem ni izračunavalo kazalca kapitalске ustreznosti ali se s tem področjem kakor koli ukvarjalo.

Podjetja so zelo raznoliko ocenila težavnost pripravljanih postopkov za uvedbo tega pristopa. Večina je menila, da spoznavanje s pravili Basla II ni predstavljajo večjih težav, le eno podjetje je to področje ocenilo z najvišjo stopnjo težavnosti. Hkrati pa so vsa z višjimi stopnjami težavnosti ocenila razumevanje internih pravilnikov za uvedbo Basla II. Izhajajoč iz celotne podobe odgovorov lahko sklepam, da so podjetja z nižjo stopnjo težavnosti ocenila poznavanje pravil Basla II zato, ker se z njimi, izven prejetih internih navodil, dejansko niso mnogo ukvarjala in njihove kompleksnosti ne znajo realno oceniti. Tako se je večji del problemov pokazal šele z dejanskim postopkom uvedbe internih navodil. Poleg tega je standardizirani pristop najenostavnejši od vseh možnih in ne razkriva dejanske kompleksnosti nadaljnjih pristopov.

Ustreznost obstoječega informacijskega sistema je bilo eno ključnih vprašanj pri uvajanju standardiziranega pristopa. Podjetja so to področje ocenila kot eno največjih težav, dve podjetji sta mu pripisali stopnjo pet (na lestvici od 1-najlažje do 5-najtežje), eno pa tri. Eno podjetje, manjše, pa je navedlo, da niso bile potrebne nobene spremembe njihovega informacijskega sistema, čeprav je mogoče iz odgovorov na povezana vprašanja sklepati, da so tudi oni morali uvesti določene dopolnitve.

Podjetja so si tudi dokaj enotna, da je bila ena glavnih nalog pred uvedbo standardiziranega pristopa vpeljava ažurnega in ustreznega sistema vrednotenja nepremičnin, saj je bil na tem področju primanjkljaj potrebnih podatkov največji. Drugo področje, ki so ga podjetja sicer ocenila kot manj pomanjkljivo, je bilo ažurnost bonitetnih ocen lizingojemalcev (dve podjetji sta težavnost ocenili s stopnjo tri, eno s stopnjo ena, eno pa na tem področju ni imelo nobenega dodatnega dela). Težava ni bila toliko v strankah, ki bonitetne ocene ne bi imele, kot v rednem preverjanju le-teh. Tretji sklop podatkov, ki so ga podjetja morala dopolniti, pa je zajemal zavarovanja.

Podjetja sem povprašala tudi o uporabi ocen zunanjih bonitetnih institucij in ločitvi izpostavljenosti na bančništvo na drobno in ostale kategorije, saj ta dva dejavnika pomembno vplivata na izračun zneskov tveganju prilagojenih izpostavljenosti (tehtane aktive). Odgovori so pokazali, da samo eno od štirih podjetij uporablja ocene zunanjih bonitetnih institucij, čeprav struktura naložb vsem omogoča uporabo tega orodja za znižanje kapitalskih zahtev. Navedeno podjetje uporablja te ocene za vse kategorije lizingojemalcev, vendar pri podjetjih samo za mednarodno aktivna podjetja, kot dodatek interni bonitetni oceni. Nobeno podjetje ne uporablja ocen slovenskih bonitetnih agencij, ki pa sicer tudi ne omogočajo znižanja kapitalskih zahtev. Glede drugega dejavnika, ločevanja izpostavljenosti med velikimi in malimi dolžniki (bančništvo na drobno), so vsa podjetja navedla, da uporabljajo nižje uteži tveganja za izpostavljenosti do slednjih. Na ostala povezana vprašanja pa podjetja niso imela enotnih odgovorov. Tri podjetja so razkrila deleže bančništva na drobno v celotni izpostavljenosti, in sicer so ti 8 %, 10 % oz. celo 41 %. Podjetje z 8 % deležem želi povečati izpostavljenost do te skupine lizingojemalcev, ostali dve podjetji o tem ne razmišljata. Podjetje, ki tega deleža sicer ni razkrilo, pa meni, da je ustrezen, zato ne razmišljajo o njegovem povečanju.

Zanimalo me je tudi, ali kategorija bančništva na drobno za podjetja predstavlja drugačno tveganje kot veliki dolžniki. Tri od štirih podjetij so menila, da ta skupina lizingojemalcev ne prinaša večjih tveganj, kljub temu pa od njih pogosteje zahtevajo dodatna zavarovanja. Glede števila prevar so bila mnenja deljena, dve podjetji sta menili, da so pogostejše kot pri velikih podjetjih, dve pa, da ne. Tri podjetja so menila, da so postopki odobritve enostavnejši, vsa pa so se strinjala, da se pri tej skupini lizingojemalcev poleg kvantitativnih pogosteje upoštevajo tudi kvalitativni kriteriji.

Podjetja sem tudi vprašala, na kakšen način izračunavajo tehtano aktivo za potrebe ugotavljanja kapitalske ustreznosti. Dve podjetji sta odgovorili, da samo posredujeta podatke matičnemu podjetju in se z vsebino izračuna ne ukvarjata, dve izračun opravljata lokalno, eno s pomočjo računalniškega programa, ki so ga prejeli s strani matične družbe, drugo pa s pomočjo excel programa. Izhajajoč iz odgovorov glede uporabe zunanjih bonitetnih institucij in ločevanja med velikimi dolžniki in bančništvom na drobno ter glede na to, da so tri podjetja vedela, da uporabljajo nižje uteži tveganja za izpostavljenosti iz naslova financiranja nepremičnin, sklepam, da podjetja relativno dobro poznajo metodo izračuna tehtane aktive po standardiziranem pristopu oz. so jim znani dejavniki, ki na izračun najbolj vplivajo. Tudi eno

manjše podjetje, ki ni vedelo, katero utež tveganja uporabljajo za izpostavljenosti iz naslova financiranja nepremičnin, je moralo v okviru priprav na standardizirani pristop opraviti ponovno vrednotenje nepremičnin, zato je mogoče sklepati, da tudi oni uporabljajo nižjo utež tveganja.

Človeški viri in izobraževanje

Ena večjih dilem pri oblikovanju Basla II je bila obremenitev, ki ga bo njegova uvedba pomenila za zaposlene v finančnih institucijah, zato sem lizinškimi podjetjem v zvezi s tem postavila nekaj vprašanj. Za razliko od običajnega pristopa v primeru večjih projektov je za Basel II posebno projektno skupino ustanovilo le eno podjetje, v dveh je to nalogo prevzela uprava, v enem pa si jo delita finančna in bonitetna služba. Tri podjetja so v projekt Basla II do sedaj involvirala dvoje, eno pa tri ljudi (pretežno za področje kreditnega tveganja, delno pa pokrivajo tudi operativno tveganje). Ocena deleža delovnega časa, ki ga ti ljudje v povprečju porabijo za ta projekt, pa je zelo različna, med 10 % in 30 %, razen za eno osebo, kjer poraba časa znaša 70 % (ta oseba je bila na novo zaposlena za opravljanje cenitev nepremičnin). Podjetja v prihodnje ne nameravajo povečati števila ljudi na tem projektu, ocenjujejo pa večjo porabo časa, vendar ne znajo oceniti, kakšno bo to povečanje.

Zanimalo me je tudi poznavanje vsebine Basla II v različnih službah v podjetjih. Najbolje se je odrezala bonitetna služba, kjer so, z izjemo enega podjetja, ki sploh nima lastne bonitetne službe, njihovo znanje ocenili kot dobro (dve podjetji) oz. sprejemljivo (eno podjetje). Znanje vodstvenih struktur je bilo ocenjeno nekoliko nižje, kot sprejemljivo (tri podjetja) oz. v enem primeru celo kot slabo. Za prodajne službe pa je večina menila, da je razumevanje te teme slabo. Na splošno bi znanje lahko ocenili kot povprečno, vendar pa povezava nekaterih odgovorov med sabo pokaže precejšnje pomanjkljivosti v znanju in razumevanju novega kapitalskega sporazuma. Samo dejstvo, da večina podjetij ni ustanovila posebne projektne skupine, nakazuje precej površen odnos do te teme. Za upravo, na primer, je to lahko le ena od številnih nalog in če upoštevamo, da so podjetja v povprečju postavila Basel II na prioriteten lestvici ob bok ostalim projektom, tudi poznavanje te teme ne more biti zadovoljivo.

Podjetja so v nadaljevanju odgovarjala na vprašanja o tem, kje dobivajo informacije o Baslu II in kakšno je sodelovanje z ostalimi institucijami, s katerimi jih Basel II povezuje. Vsem podjetjem je osnovni viri informacij njihova matična družba. Večina podjetij je podporo

matičnega podjetja pri tem projektu ocenila kot sprejemljivo, tako glede prejetih delovnih navodil kot znanja ljudi v matični družbi in prejetih izobraževanj. Samo eno je ocenilo delovna navodila in znanje odgovornih ljudi kot slabo. Kljub temu sta dve podjetji izrazili željo po večji podpori matične družbe pri tem projektu, dve pa sta menili, da sta slabše informirani kot njihovi bančni kolegi, vendar v zadovoljivi meri za svoje potrebe.

Kot druge, vendar bistveno manj pomembne vire informacij, so podjetja navedla Banko Slovenije (za dve je to pomemben vir, dve pa ga sploh ne uporabljata) in internet. Podjetja so, z vidika Basla II, nizko ocenila sodelovanje v okviru Odbora za lizing (dve pravita, da tega sodelovanja ni, dve pa sta ga ocenili s stopnjo ena na lestici 1-5), kot praktično neobstoječe pa sodelovanje med bankami in lizinškimi podjetji v Sloveniji oz. med samimi lizinškimi podjetji.

Podjetja so poročala tudi o relativno nizkem številu izobraževanj na to temo do sedaj, od dva do pet, eno podjetje pa tega podatka ne pozna. Glavni organizator izobraževanj je bila matična družba. Le eno podjetje je organiziralo tudi interna izobraževanja oz. se udeležilo eksternih izobraževanj v Sloveniji, medtem ko eksternih izobraževanj v tujini ni izkoristilo nobeno podjetje.

Nobeno podjetje ni sodelovalo v kateri od kvalitativnih študij učinkov, ne vedo pa, ali je to naredila njihova finančna skupina.

Informacijska podpora

Basel II bistveno povečuje obseg potrebnih informacij, zato so z njegovo uvedbo podjetja prisiljena opraviti pregled obstoječega stanja in potrebnih sprememb. Le-te so velikokrat vezane na odločitve matične finančne skupine. Že pri uvedbi standardiziranega pristopa so podjetja navedla, da je bila nadgraditev informacijskega sistema ena zahtevnejših nalog, manjkali pa so predvsem podatki o vrednostih nepremičnin, bonitetnih ocenah in ločitev izpostavljenosti po kategorijah, skladnih s pravili Basla II za standardizirani pristop.

Tri lizing hiše so menile, da bo za izvedbo ciljnega pristopa pri merjenju kreditnega tveganja potrebna nadgraditev obstoječega sistema, medtem ko ena tega ni znala oceniti. Najpomembnejši podatki za pristop IRB, ki jih trenutni informacijski sistemi ne vsebujejo,

obsegajo popravke vrednosti terjatev, podatke o poplačilih problematičnih terjatev in pogodbene vrednosti zavarovanj.

Na področju operativnega tveganja sta dve lizing hiši povedali, da imajo enoten informacijski sistem na nivoju finančne skupine, eno podjetje ima lokalni sistem, na osnovi katerega poročajo matični družbi, eno pa na to vprašanje ni poznalo odgovora.

Glavne pomanjkljivosti dosedanjega izvajanja nalog, vezanih na uvedbo Basla II

Lizing hiše so zelo različno ocenile prioriteto projekta Basel II glede na ostale projekte, ki jih imajo. Ena meni, da ima projekt visoko prioriteto, ena, da je primerljiv z ostalimi projekti, dve pa sta ga postavili nizko. Prioriteto sta višje postavili večji lizing podjetji.

Glede na odgovore, prejete za posamezne vsebinske sklope, je mogoče sklepati, da je bila uvedba standardiziranega pristopa za kreditno tveganje izvedena zadovoljivo in ljudje relativno dobro razumejo, kako deluje. Ostajajo nekatere neizkoriščene prednosti, ki jih ta pristop ponuja (npr. uporaba zunanjih bonitetnih institucij), ostaja pa tudi nekaj nejasnosti okoli tega, kako je treba ceniti nepremičnine, da njihova vrednost lahko vpliva na znižanje uteži tveganja. Zdi se tudi, da so bili postopki nesistematični, s slabo predstavo širšega okvira Basla II, brez poglobljanja v vsebino, samo z namenom izpolniti navodila matičnega podjetja.

Glede na to, da je standardizirani pristop bistveno lažji od pristopov IRB, so navedene pomanjkljivosti lahko pomembna ovira pri učinkoviti uvedbi slednjih, predvsem z vidika porabe časa, višine stroškov in zanesljivosti zbranih podatkov.

Pristop IRB – težave in prednosti

Podjetja imajo na napredni pristop IRB zelo različne poglede, kar se tudi odraža v odgovorih na vprašanje, kakšne spremembe in kakšne težave pričakujejo v postopku uvedbe in pri njegovem izvajanju.

Vsa podjetja so kot veliko spremembo označila tekoče vrednotenje predmetov lizinga. Vendar se to bolj nanaša na področje premičnin, saj vrednotenje le-teh prinaša ugodne učinke šele pri pristopu IRB, medtem ko so ustrezno vrednotenje nepremičnin podjetja morala zagotoviti že pri standardiziranem pristopu, zato pri zagotavljanju slednjega za pristop IRB tudi ne vidijo večjih težav. Na osnovi odgovorov na povezana vprašanja je mogoče sklepati, da je bilo to

področje pred uvedbo Basla II še najbolj zanemarjeno oz. je bila ažurnost podatkov pomanjkljiva.

Tabela 10: Razporeditev nalog za uvedbo pristopa IRB po težavnostnih stopnjah

Naloga	Težavnostna stopnja *				
	1	2	3	4	5
Poznavanje novih kapitalskih pravil.		1		2	
Vrednotenje nepremičnin.	1	2			
Vrednotenje premičnin.			3		
Zahtevani podatki o strankah.		2		1	
Zagotovitev poročanja matični družbi.			2	1	
Zadostna delovna sila za ta projekt.			1	1	1
Ustrezna informacijska podpora.				2	1
Prilagoditev pravnega okvira za izpolnitev številnih minimalnih pogojev.		2	1		
Potreben investicijski vložek.		1	2		
Odvisnost od aktivnosti matične družbe.			1	1	1
Spremljanje podatkov o neplačilih.	1		1	1	
Spremljanje podatkov o poplačilih zapadlih terjatev.	1		1	1	

Legenda: * Ena pomeni najnižjo in pet najvišjo težavnostno stopnjo. Številke pod posamezno težavnostno stopnjo pomenijo število podjetij, ki je določeno nalogo razvrstilo v določeno težavnostno stopnjo.

Vir: vprašalnik.

Podjetja sem tudi prosila, da ocenijo ustreznost svojih bonitetnih sistemov. Večina jih je menila, da ne bo prišlo do sprememb v njihovih bonitetnih sistemih oz. da bodo te spremembe majhne. Vsa podjetja izdelujejo bonitetne ocene za vse svoje stranke, ne glede na velikost izpostavljenosti, vendar pa je samo eno navedlo, da uporablja za fizične osebe poenostavljen sistem ocenjevanja kreditnega tveganja (angl. *scoring system*). Podjetja letno preverjajo bonitetne ocene strank, vendar dve to početa le v primeru večjih izpostavljenosti, pri čemer je pri eni ta meja 50.000 EUR, pri drugi pa 250.000 EUR. V primeru plačilnih težav so revizije bonitetnih ocen strank tudi pogostejše. Dve podjetji sta odgovorili, da njihov bonitetni sistem vsebuje manj kot pet skupin, dve pa, da več kot osem skupin, kar pomeni, da prvi dve ne izpolnjujeta pogojev za pristop IRB, saj le-ta zahteva vsaj sedem razredov za plačnike in en razred za neplačnike.

Podjetja so menila, da bo bonitetna ocena imela v prihodnje večji vpliv v postopkih odločanja o financiranju posamezne stranke (le eno podjetje je menilo, da te spremembe pri njih ne bo). Podjetja so ocenila, da bo prišlo do boljšega poznavanja strank zaradi večjega obsega podatkov, ki jih bodo morali voditi o stranki, nižje pa so ocenila spremembe na področju nadzora nad uporabo predmetov lizinga (samo eno podjetje je temu namenilo četrto stopnjo na lestvici od 1- najmanjša sprememba do 5-največja sprememba, ostala pa prvo ali drugo).

Večina podjetij je tudi menila, da bo Basel II pozitivno vplival na povezanost med posameznimi službami znotraj podjetja in prispeval k izboljšanju organizacije in določenih postopkov v podjetju.

Podjetja ne predvidevajo večjih sprememb na pravnem področju, prav tako ne na področju sodelovanja z dobavitelji.

Pristop IRB zahteva časovne serije podatkov o neplačnikih in poplačilih problematičnih terjatev. Tri podjetja so navedla, da razpolagajo s podatki o neplačnikih za dobo 5 let ali več, imajo pa krajše serije podatkov o poplačilih problematičnih terjatev (dve za manj kot dve leti, eno za pet let). Eno podjetje v svoji zgodovini obstoja ni imelo neplačnikov in zato s tem nima izkušenj. Pogoji za uvedbo pristopa IRB je vsaj triletna zgodovina obeh vrst podatkov.

Preverjala sem tudi izpostavljenost lizing podjetij do tujine. Dve lizing hiši nimata izpostavljenosti do tujine, dve (večji) pa imata terjatve do tujine, tako do javnega sektorja kot do tujih podjetij. Nobeno lizingo podjetje pa nima terjatev do multilateralnih razvojnih bank, tujih mednarodnih organizacij oz. tujih institucij.

Nato so podjetja odgovarjala na sklop vprašanj, vezanih na zavarovanje terjatev, saj lahko zavarovanja prispevajo k znižanju kapitalskih zahtev. Eden izmed minimalnih pogojev za to je prisotnost ustreznih pisnih politik v zvezi z zavarovanji v podjetju. Vsa podjetja so odgovorila, da te pisne politike imajo, vendar jih je večina razvila šele za potrebe Basla II. Politike v večjem delu vsebujejo vse zahtevane elemente, kot so vrste zavarovanj, ki so sprejemljive, način njihovega vrednotenja, minimalne pogoje, ki jih mora izpolnjevati izdajatelj, minimalno dokumentacijo, ki jo morajo predložiti ter spremljanje koncentracije zavarovanj po izdajateljih. Pri postopkih za unovčitev zavarovanj pa je le eno podjetje odgovorilo, da so vsebovani v njihovi politiki zavarovanj, pri ostalih pa je bil odgovor

negativen. Tri podjetja so navedla, da vsaj enkrat letno preverjajo vrednost izpostavljenosti z vrednostjo zavarovanj, eno podjetje pa to počne samo v primeru, ko pride do plačilnih težav. Pri dveh podjetjih je zapadlost zavarovanja vedno usklajena z zapadlostjo terjatve in predčasna prekinitev zavarovanja ni mogoča, eno podjetje letno preverja razmerja med zapadlostjo zavarovanja in zapadlostjo terjatve, eno pa tega razmerja ne spremlja. Spremljanje zavarovanj je v vseh podjetjih naloga bonitetne službe, ki pa jo v dveh podjetjih deli še z oddelkom prodaje oz. administrativnim oddelkom.

Podjetja so relativno slabo ocenila razumevanje vpliva zavarovanj na izračun tehtane aktive. Eno je pojasnilo, da tega ne razume, dve sta menili, da samo delno, eno podjetje pa je odgovorilo pozitivno. Naslednji odgovor potrjuje to omejeno razumevanje. Le dve podjetji sta odgovorili, da njihove jamstvene pogodbe vsebujejo vse zahtevane elemente za priznavanje jamstev v postopku izračuna tehtane aktive, kot so nepreklicnost, brezpogojnost, neposredna terjatev do izdajatelja jamstva, jasno definirana in neizpodbitna obveznost izdajatelja jamstva, dolžnost izdajatelja jamstva, da poravna vse obveznosti osnovnega dolžnika pravočasno in brez odlogov. Eno podjetje je menilo, da njihove jamstvene pogodbe vsebujejo le tri od zahtevanih elementov, to so nepreklicnost, brezpogojnost in dolžnost poravnati celotne obveznosti osnovnega dolžnika, eno pa na vprašanje ni odgovorilo.

Izdajatelji zavarovanj so najpogosteje povezane osebe lizingojemalcev, v večini primerov njihovi večinski lastniki. Na drugem mestu so dobavitelji, dve podjetji pa sta izpostavili tudi tretje osebe, torej tiste, ki z lizingojemalcem niso lastniško povezane in niso dobavitelji predmetov lizinga.

Podjetjem sem zastavila tudi nekaj vprašanj, vezanih na lizing nepremičnin, saj imajo nepremičnine pomemben vpliv na zmanjšanje kreditnega tveganja že v standardiziranem pristopu in tudi pri pristopu IRB. Lizing nepremičnin opravljajo vsa štiri podjetja, ki so odgovorila na vprašalnik. Za tri je to en del njihovega poslovanja. Eno podjetje je ta delež ocenilo na 33 %, drugo na 54 %, tretje pa ocene ni podalo. Za eno podjetje pa je to izključna dejavnost. Prvi del vprašanj je obravnaval ločeno stanovanjske in poslovne nepremičnine, saj imata ti dve skupini različno utež tveganja in različne postopke vrednotenja. Lizing stanovanjskih nepremičnin izvajata le dve podjetji, vendar le-ti predstavljata 59 % lizingškega trga. Obe podjetji opravljata cenoizpolnjevanje nepremičnin v skladu s pravili Basla II, torej ob odobritvi in nato vsako tretje leto opravi cenitev neodvisni cenilec, v vmesnem obdobju pa interni

cenilec. Pri poslovnih nepremičninah so vsa podjetja odgovorila, da že postopajo v skladu s pravili Basla II, zato cenijo poslovne nepremičnine ob odobritvi oz. na tri leta za izpostavljenosti nad tri milijone EUR neodvisni cenilci, drugače pa interni cenilci. Vendar pa je eno podjetje, manjše, odgovorilo tudi, da cenitve opravljajo le interni cenilci, kar pomeni, da pogoj neodvisne cenitve ni izpolnjen.

Podjetja so še zelo negotova glede tega, katere oblike zavarovanj bodo uporabljala v okviru pristopa IRB za zmanjšanje kreditnega tveganja. Jasnost je večja glede jamstev, kjer so tri podjetja odgovorila pozitivno, glede odstopljenih terjatev (le eno podjetje je odgovorilo z da) in bilančnega pobota pa podjetja še ne vedo, kako se bo odločila njihova finančna skupina.

Naslednji sklop vprašanj je imel namen ugotoviti, kako učinkovita so podjetja pri pokrivanju izpostavljenosti s prodajo predmetov lizinga, ko torej stranka ni sposobna več plačevati in se lizinška podjetja odločijo poplačati z odvzemom in prodajo predmetov. Ravno ta vidik lizinških poslov, lastništvo nad predmetom lizinga, je Leaseurope uporabil kot argument za zagovarjanje nižjega kreditnega tveganja lizinških podjetij. V vprašalniku so tri podjetja dejansko ocenila, da v večini primerov s prodajo predmetov pokrijejo odprti dolg lizingojemalca, le eno je ocenilo, da je poplačilo običajno le približno 90 %. Dve podjetji sta navedli tudi glavne razloge za nezadostno poplačilo iz prodaje. Osnovni razlog leži v prenizkem začetnem pologu, drugi razlog je slabo stanje predmetov ob odvzemu, tretji pa dolgi roki prodaje. Podjetji sta videli manj težav v stroških odvzema. Morebitno prevrednotenje predmeta lizinga ob odobritvi je bilo za eno podjetje glavni razlog za izgubo ob prodaji, za drugo pa najmanj pogost razlog. Specifično za nepremičnine sta dve podjetji odgovorili, da s prodajo nepremičnin nimata izkušenj, od preostalih dveh pa je eno menilo, da s prodajo dosežejo ceno skladno z njihovo cenitvijo nepremičnine, drugo (s pomembnim tržnim deležem v lizingu nepremičnin) pa je menilo, da v trenutni situaciji prodajne cene ne dosežajo ocenjenih, medtem ko je v preteklosti veljajo obratno.

Podjetja sem povprašala, kako učinkovite so druge (poleg prodaje predmetov) oblike poplačil problematičnih terjatev. Podjetja so kot najučinkovitejši način navedla unovčitev garancij povratnih odkupov, prejetih s strani dobaviteljev, drugi najučinkovitejši instrument pa je sodna izvršba na poslovne račune lizingojemalcev. Enako so podjetja ocenila tudi unovčitev jamstev, v manjši meri pa se poslužujejo odstopa terjatev.

Sodelovanje z bankami, združenji in drugimi lizinškimi podjetji

Vsa podjetja so navedla kot glavni vir informacij svoje matično podjetje. Dve se poslužujeta tudi virov Banke Slovenije, medtem ko dve tega vira sploh ne uporabljata. Tretji najpogostejši vir so spletne strani. Ostali viri, kot so izobraževalni seminarji v Slovenji oz. v tujini, se uporabljajo redko ali pa sploh ne, kot neobstoječ ali zelo redek vir informacij so podjetja ocenila tudi Odbor za lizing. Prav tako podjetja na tem področju ne sodelujejo z bankami ali z drugimi lizinškimi podjetji.

Izobraževanja, ki so se jih zaposleni udeležili, so za vse organizirale matične družbe, le eno podjetje je navedlo, da so organizirali tudi interna izobraževanja oz. da so se udeležili eksternih izobraževanj v Sloveniji. Kot že predhodno omenjeno, pa ta izobraževanja niso bila zelo številna.

Nobeno podjetje ni sodelovalo v kateri koli študiji učinkov Basla II, nimajo pa podatkov, ali je to storila njihova finančna skupina.

Sprejemanje odločitev v skladu načeli Basel II in vpliv trenutne finančne in gospodarske krize

Podjetja sem prosila, naj po prioriteti razporedijo kriterije, na osnovi katerih se odločajo o novem financiranju.

Tabela 11: Dejavniki, na osnovi katerih se lizinška podjetja odločajo za financirane strank, danes in pred dvema letoma, razporejeni po stopnji pomembnosti

Dejavnik	Stopnja pomembnosti*									
	danes					pred dvema letoma				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Bonitetna ocena (rating) stranke					4			2		2
Pribitek nad referenčno obrestno mero			1	2	1			2	2	
Tržnost predmeta financiranja na sekundarnem trgu				3	1		1	1	1	1
Višina pologa			2		2		1	2		1
Obseg financiranja			1	2	1			2	1	1
Dodatna zavarovanja		1	1	1	1	1	1	2		

Legenda: * Ena pomeni najnižjo stopnjo, pet pa najvišjo stopnjo pomembnosti. Številke pod posamezno stopnjo pomembnosti pomenijo število podjetij, ki je posamezen dejavnik razporedilo v posamezno stopnjo pomembnosti.

Vir: vprašalnik.

Vsa podjetja so odgovorila, da za posamezne posle niso izračunavala in še vedno ne izračunavajo kazalcev, kot sta RARORAC (angl. *risk adjusted return on capital*) ali EVA (angl: *economic value added*), ampak se odločajo na osnovi več parametrov. Najpomembnejša je bonitetna ocena stranke, sledi pribitek nad referenčno obrestno mero, na tretjem mestu pa je tržnost predmeta financiranja na sekundarnem trgu. Relativno pomembna je tudi višina pologa, medtem ko imajo dodatna zavarovanja zelo različen vpliv v posameznih lizinskih podjetjih (vsako je temu dejavniku pripisalo različno težo, od dva do pet). Primerjava z načinom odločanja pred dvema letoma jasno kaže, da so podjetja danes bolj previdna pri odločanju tako glede strank kot glede predmetov.

Dve podjetji menita, da kapitalska ustreznost zanju ni pomembna oz. je to nekaj, kar se spremlja na nivoju matične družbe. Eno podjetje je ocenilo, da se pomembnost tega kazalnika povečuje, le eno podjetje pa je odgovorilo, da je kapitalska ustreznost bistven element strategije njihovega podjetja.

Na vprašanje, ali menijo, da bo uvedba Basla II vplivala na postopke odločanja o financiranju, so tri podjetja odgovorila pozitivno in eno negativno. Dve od treh, ki so menila, da bo prišlo do sprememb, sta navedli večji pomen donosnosti posameznega posla v primerjavi z njegovim obsegom ter večji poudarek na bonitetni oceni strank in dodatnih zavarovanjih. Tretje podjetje ni dalo konkretnega pojasnila.

Podjetja so odgovarjala tudi na vprašanje, ali bi ob predpostavki, da že imajo uvedene napredne pristope merjenja kreditnega in operativnega tveganja, bila boljše zaščitena pred trenutno gospodarsko krizo. Dve podjetji sta menili, da tega ne moreta oceniti, eno podjetje je menilo, da ne bi bili v boljšem položaju, eno pa, da bi bili bolj zaščiteni v primeru nastopa krize.

4.4.2 Ocena obvladovanja operativnega tveganja

Operativno tveganje je področje, ki ga lizinska podjetja še zelo slabo poznajo in razumejo. Temu primerni so tudi odgovori na vprašanja. Eno podjetje ni poznalo odgovorov na nobeno vprašanje, tako so dejansko ta del vprašalnika izpolnila le tri podjetja.

Dve podjetji sta se z operativnim tveganjem začeli ukvarjati v letu 2007, eno pa v 2008. Dve trenutno uporabljata enostavni pristop, eno pa že standardiziranega. Ti dve tudi nameravata preiti na napredni pristop, medtem ko bo tretje obdržalo standardizirani pristop. Vsem je ciljni pristop določila matična finančna skupina, rok za prehod nanj pa ni znan.

Vsa podjetja so menila, da je projekt izračunavanja operativnega tveganja naloga matične družbe, njihova naloga pa je le posredovanje podatkov. Vendar sta dve podjetji tudi izrazili željo po bolj aktivnem sodelovanju na tem projektu. Vsa tri podjetja so že vzpostavila neodvisno funkcijo upravljanja, pristojno za operativno tveganje, in sicer v letu 2008. Pri tem so na to funkcijo imenovala osebo iz bonitetne službe, eno podjetje pa je zaposlilo novo osebo.

Kot je razvidno iz tabele 12, imajo podjetja zelo različno število ljudi, ki se ukvarjajo s področjem operativnega tveganja, in tudi različno porabo časa za te naloge. Medtem ko bi eno podjetje glede na te podatke moralo biti zelo dobro pripravljeno, drugi dve temu ne posvečata večje pozornosti.

Tabela 12: Število oseb, ki delajo na področju operativnega tveganja, in povprečen delež časa, ki ga za to porabijo

Podjetje	Število oseb	Delež časa, porabljenega za področje operativnega tveganja
Podjetje 1	3	5 %
Podjetje 2	4	20 %
Podjetje 3	1	10 %

Vir: vprašalnik.

Vsa podjetja že imajo postavljen informacijski sistem za spremljanje in merjenje operativnega tveganja, dve sta ga prejeli s strani svoje finančne skupine, eno pa ima lastnega, preko katerega prav tako poroča svoji finančni skupini. Vendar pa so vsa podjetja navedla, da bo njihove informacijske sisteme treba še nadgraditi. Le eno je namreč navedlo, da že sedaj lahko izračunava osnovo za merjenje operativnega tveganja ločeno po poslovnih področjih, dve pa tega ne moreta, vendar pa je prvo podjetje tudi navedlo, da navodila za uvedbo merjenja operativnega tveganja niso jasna oz. niso dovolj prilagojena lizinški dejavnosti.

Podjetja so različno ocenila težavnost nalog, ki jih morajo izvesti za uvedbo zahtevnejših pristopov merjenja operativnega tveganja.

Tabela 13: Razporeditev nalog za merjenje operativnega tveganja po težavnostnih stopnjah

Naloga	Težavnostna stopnja*				
	1	2	3	4	5
Organizacija in procesi.		1		2	
Sodelovanje s strankami.		1	2		
Sodelovanje z dobavitelji.		1	2		
Pravne zadeve.		2	1		
Informacijski sistem.			1	1	1
Upravljanje s lastnimi osnovnimi sredstvi.	1	1	1		
Davčne zadeve.		1	2		

Legenda: * Ena je najnižja, pet pa najvišja težavnostna stopnja. Številka pod določeno težavnostno stopnjo pomeni število podjetij, ki so posamezno nalogo razporedila v posamezno težavnostno stopnjo.

Vir: vprašalnik.

Dve podjetji, ki imata namen uvesti napredni pristop, sta kot ovire navedli slabo poznavanje teorije in prakse operativnega tveganja, nejasnost prejetih navodil ter pomanjkanje zgodovinskih podatkov za oblikovanje scenarijev in indikatorjev. Kot problem sta izpostavili tudi dodatno razporeditev zaposlenih na to področje in njihovo izobraževanje. Manj težav pa podjetji vidita v poročanju primerov operativnega tveganja in usklajevanju podatkov med informacijskim sistemom za operativno tveganje in računovodskimi podatki.

Podjetja sem prosila, da naštejejo najpogostejše primere operativnega tveganja v lizingu in jih razporedijo po pogostosti nastanka. Kot je razvidno iz tabele 14, vidijo podjetja, ne glede na razlike v pogostosti pojavljanja, tveganja predvsem v krajah in drugih goljufijah, delovanju informacijskih sistemov in delovanju določenih notranjih procesov.

Tabela 14: Najpogostejši primeri operativnega tveganja v lizingu, navedeni po pogostosti nastanka

	Podjetje 1	Podjetje 2	Podjetje 3
5.	Kraje predmetov.	Informacijski sistem.	Notranji kriminal.
4.	Poneverba podatkov o predmetih.	Goljufija pri pridobivanju financiranja predmetov lizinga.	Dobavitelji predmetov leasinga.
3.	Prevrednotenja predmetov.	Kraja predmetov lizinga.	Informacijski sistem.
2.	Davčna tveganja.	Interni informacijski kanali.	Človeške napake.
1.	Poškodbe osnovnih sredstev.	Organizacija in procesi.	Zunanji kriminal (prevare).

Vir: vprašalnik.

Vsa podjetja so pozitivno ocenila vpliv ukrepov s področja merjenja operativnega tveganja na njihovo poslovanje, tako zaradi izboljšav v notranji organizaciji in postopkih kot zaradi uvedbe dodatnega nadzora nad temi postopki.

4.4.3 Pogled podjetij, ki niso zavezana uvesti pravil Basla II

Na ta del vprašalnika sta odgovarjali dve podjetji, obe s pretežno dejavnostjo financiranja osebnih vozil. Skupaj sta v letu 2008 ustvarili 14 % obsega sklenjenih poslov. Eno podjetje je odgovorilo, da ne izračunava kapitalske ustreznosti po pravilih Basla II, drugo pa, da to počne, in sicer po standardiziranem pristopu, čeprav temu niso zavezani. Slednje ni znalo odgovoriti, ali bodo prešli na pristop IRB.

Podjetje, ki izračunava kapitalsko ustreznost, je večji del potrebnih podatkov zbiralo že pred uvedbo Basla II, zato so še največ sprememb imeli v povezavi s poročanjem matični družbi ter delno v organizaciji in postopkih. Pri tem so se naslanjali na navodila in smernice matične družbe, menijo pa, da bo nadaljevanje projekta povezano z večjimi dodatnimi finančnimi stroški.

Za obe podjetji velja, da kapitalska ustreznost ne igra nobene vloge v vsakodnevem poslovanju, prav tako pa menita, da Basel II ne bo vplival na njun tržni položaj v prihodnje.

Podjetji nista odgovorili na vsa vprašanja, zato je podrobnejša analiza odgovorov otežena, mogoče pa je smiselno izveči nekaj zaključkov. Po prejetih informacijah o razgovorih znotraj Odbora za lizing se tudi podjetja, ki niso zavezana k uvedbi Basla II, zavedajo, da le-ta predstavlja močan standard za varnejše poslovanje oz. za spremljanje kreditnega in ostalih tveganj. Poleg tega so po Zakonu o finančnem poslovanju podjetij le-ta dolžna upoštevati načelo likvidnega in solventnega poslovanja ter skrbeti za kapitalsko ustreznost družbe. Ne glede na navedeno pa je iz odgovorov razvidno, da je za ti dve podjetji Basel II bolj breme kot pomoč in da bi kakršne koli spremembe v načinu poslovanja lahko povzročile kvečjemu spremembe na trgu, Basel II pa vsekakor ne.

SKLEP

Sodelovanje z lizinškimi podjetji, Odborom za lizing in Banko Slovenije pri oblikovanju vprašalnika in pridobivanju odgovorov je bila zanimiva in koristna izkušnja. Rezultati so lahko zanimivi za nacionalne oblikovalce zakonodaje ali nacionalne nadzorne organe, za podjetja v lizinškem sektorju pa so lahko potreben vzvod za aktivnejši pristop. Pri interpretaciji odgovorov je treba upoštevati, da odražajo pogled tistih, ki pravila Basla II morajo uvesti, vendar pa običajno niso vpleteni v njihov razvoj in so tudi med zadnjimi obveščeni o njih. Tako so odgovori glede odnosa zunanjega okolja bolj kot kaj drugega pokazali na zapostavljanje vloge lizinške dejavnosti in tako pod vprašaj postavili kvaliteto podatkov, ki se stekajo v konsolidirane podatke finančnih skupin. Analiza je namreč pokazala, da lizinška podjetja niso sodelovala v študijah učinkov, ne sodelujejo z nadzornimi organi ali z bankami in redko uporabljajo zunanje vire informacij. Znotraj lizinškega sektorja pa so odgovori potrdili nekatere uvodoma izražene pomisleke, da obstaja nesistematičen in pasiven pristop k temu področju, nizko zanimanje zanj ter pomanjkljivo znanje in sposobnost ocenjevanja medsebojnega vpliva posameznih pravil Basla II.

Novi kapitalski sporazum velja za pretežni del slovenskega lizinškega sektorja. Razen treh podjetij, ki predstavljajo 8 % skupne bilančne vsote, morajo ostala podjetja znotraj Odbora za lizing uvesti direktivo EU in sedaj vemo, da so štiri podjetja, ki predstavljajo 71 % skupne bilančne vsote, to tudi storila.

Podjetja so dokaj dobro prebrodila uvedbo standardiziranega pristopa za kreditno tveganje. Projekta so se lotila vsako zase na osnovi navodil matičnih družb, ki pa jih je večina ocenila kot pomanjkljive. Ukvarjala so se predvsem z vrednotenjem nepremičnin, dodatnimi podatki o lizingojemalcih, izobraževanjem (čeprav skopim) zaposlenih ter spremenjeno porazdelitvijo izpostavljenosti na kategorije, skladne s pravili Basla II. Stanje na področju operativnega tveganja je podobno. Razumevanje vsebine operativnega tveganja je sicer slabo, vendar pa tako enostavni kot standardizirani pristop omogočata relativno enostavni izračun kapitalske zahteve za to področje na osnovi podatkov, ki so jih podjetja že imela, zato je tudi tu uvedba potekala dokaj gladko.

Problem prve faze je, da je relativno enostavna in jo je, vsaj v lizinskih podjetjih, kjer je kompleksnost produktov manjša, mogoče vpeljati brez posebnega poglobljanja v definicije, enačbe, minimalne pogoje, številne izjeme in druge vsebine direktive EU.

Odgovori, vezani na pristop IRB, pa so pokazali, da podjetja relativno slabo razumejo vsebine Basla II oz. jih ne znajo povezovati med seboj. Ker se ta problem delno pojavlja že pri standardiziranem pristopu, je mogoče sklepati, da bo uvedba pristopov IRB toliko težja in rezultati toliko manj zanesljivi. Vsekakor pa menim, da so podjetja za ta korak trenutno slabo pripravljena, kar pomeni, da je vse odvisno od prihodnje podpore njihovih finančnih skupin in motivacije ljudi, ki bodo za uvedbo zadolženi. Pričakovati je, da bo kvaliteta podatkov vsaj na začetku slaba, stroški pa večji, saj bodo podjetja zadeve vpeljevala po posameznih korakih brez predstave, kaj jih čaka v prihodnje, kar lahko pomeni, da bodo morali kdaj povoziti kakšne stare rešitve in začeti znova, ko bo prišla nova naloga.

Podjetja so posebej slabo seznanjena z naprednim pristopom pri operativnem tveganju, kar je glede na to, da je to nova kategorija tveganja, mogoče razumljivo. Podjetja vedo, da morajo poročati o dejanskih primerih operativnega tveganja, zahteva po oblikovanju scenarijev in indikatorjev za to področje pa je praktično neznana. Ne pomaga tudi percepcija lizinskih podjetij, da je to tako in tako naloga njihovih matičnih podjetij.

Dodatna težava, ki je potisnila projekt Basla II nekako v ozadje, je trenutna finančna in gospodarska kriza. Le-ta je temeljito spremenila pravila igre na lizinskem trgu na način, ki si ga pred dvema letoma ni nihče predstavljal. Zgodovina poslovanja posameznega lizingojemalca skoraj nima več vrednosti, sekundarnih trgov za posamezne predmete ni ali pa so zelo skrčeni, dodatno pa jih uničujejo še lizinska podjetja, ki so prisiljena prodajati odvzete predmete lizinga pod normalnimi cenami, saj nimajo ne prostora ne finančnih sredstev za njihovo dolgotrajno hrambo. Poleg tega se nekatera lizinska podjetja ukvarjajo še s problemom zagotavljanja virov financiranja, saj jim jih njihova matična podjetja, ki so največkrat banke, neposredno ali posredno (preko drugih bank) ne morejo več zagotavljati v zadostnem obsegu. Te razmere se močno odražajo v poslovanju lizinskih podjetij. Odbor za lizing je v aprilu objavil podatke za prvi kvartal letošnjega leta. Podatki so osupljivi, čeprav ne čisto nepričakovani. Lizinska podjetja so v prvem kvartalu financirala posle v obsegu 360 milijonov EUR, kar je več kot 400 milijonov EUR manj kot v enakem obdobju preteklega

leta. Največji padec izhaja iz lizinga nepremičnin, sledijo pa tovorna in osebna vozila. Podatki Leaseurope za leto 2009 še niso na razpolago.

Glede na predmet tega magistrskega dela se seveda pojavi vprašanje, ali lahko Basel II ponudi odgovor na vsaj določena vprašanja in pomanjkljivosti, ki jih je kriza razkrila. V določenih pogledih seveda lahko. Podjetja bodo, oz. so delno že, postavila sisteme, ki jih bodo »silili« v boljše upravljanje s kreditnim in operativnim tveganjem. Poskrbeti bodo morala za redna vrednotenja predmetov, redno obnavljanje bonitetnih ocen strank, spremljanje večjega obsega podatkov o strankah, redno vrednotenje zavarovanj terjatev, predvsem pa bolj strogo spremljati plačilno disciplino strank in tudi statistiko poplačil problematičnih terjatev. Izboljšala se bo kvaliteta in razpoložljivost teh podatkov, saj jih bodo morali prej ali slej vnesti v svoje informacijske sisteme. Iz odgovorov na vprašalnik je razvidno, da so podjetja že izkoristila ugodnosti Basla II za znižanje kreditnega tveganja iz naslova financiranja nepremičnin in bančništva na drobno, ne koristijo pa v celoti ugodnosti, ki izhajajo iz uporabe ocen zunanjih bonitetnih institucij.

Podjetja po eni strani izjavljajo, da ne bo velikih sprememb v bonitetnih sistemih, po drugi strani pa ocenjujejo, da bo to največji učinek Basla II. Podjetja torej menijo, da so sistemi že sedaj ustrezni, vendar se kreditno in operativno tveganje premalo upoštevat v vsakodnevem odločanju o financiranju strank. Sklep je tudi logičen, saj so podjetja relativno nizko ocenila poznavanje Basla II v upravi in v prodaji. Basel II in trenutna recesija bi morala spremeniti stanje na tem področju. Določeni premiki so že vidni, saj so podjetja v vprašalniku odgovorila, da danes v večji meri upoštevajo bonitetno oceno stranke, obrestno mero in tržnost predmeta lizinga. Vedeti pa je treba, da bo nekega dne trg začel ponovno rasti in da bodo lahko lizinška podjetja, tako kot ostali, v skušnjavi, da čim prej nadomestijo izgubljeni obseg poslovanja, ponovno postavila v ospredje tržni delež namesto zahtevane donosnosti, ki bi vsebovala tudi stroške kreditnega in operativnega tveganja. Temu se je delno mogoče izogniti, če bodo finančne skupine strogo zahtevale, da se kapitalska ustreznost izračunava na nivoju posameznega podjetja, pa še v tem primeru je mogoč prenos posameznih transakcij na druga povezana podjetja.

Priporočila, ki jih je mogoče dati lizinškim podjetjem za boljšo izrabo Basla II, so omejena sorazmerno z možnostjo teh podjetij, da sodelujejo v kreiranju politik in postopkov svojih finančnih skupin. Dejstvo je, da Basel II ponuja načine za boljši nadzor nad tveganji in

podjetja to lahko izkoristijo znotraj okvirov, ki jim jih je postavila skupina. Kar pa podjetja lahko naredijo na individualnem nivoju, je, da povečajo skrb za boljšo informiranost svojih zaposlenih, predvsem pa, da sistematično gradijo znanje in izkušnje s tega področja. Pomembno je, da cena kreditnega tveganja prodre tudi v miselnost prodajnih oddelkov, ne le bonitetnih služb, in da izogibanje in nadzor nad operativnimi tveganji postane del vsakodnevnih postopkov in obnašanja zaposlenih. To posledično tudi pomeni, da je za vsako posamezno odločitev o financiranju potrebno izračunati tudi kazalnik donosnosti, ki upošteva vsa morebitna tveganja, in ta podatek mora biti na razpolago tistim, ki sprejemajo odločitve, ne glede na to ali ga bodo na koncu upoštevali ali ne.

K boljšemu razumevanju in večjemu znanju na področju Basla II bi prispevalo tudi večje sodelovanje med lizinskiimi podjetji, predvsem med strokovnimi skupinami, ki se s tem projektom ukvarjajo.

Za podrobnejšo analizo tveganj v lizinskem sektorju moj vprašalnik seveda ne zadošča in to tudi ni bil njegov namen. Sliko bi pomembno dopolnile časovne serije podatkov o obsegu predmetov med sredstvi za prodajo, njihovem letnem vrednotenju, deležu pokritja zapadlih dolgov s prodajo predmetov, povprečnem časovnem obdobju med zasegom in prodajo, naknadnem poplačilu preostalih odprtih dolgov po prodaji predmetov ter o unovčitvah poroštev. Vse to so podatki, ki jih lizinska podjetja večinoma ne spremljajo sistematično in jih tudi nimajo na razpolago za daljše časovno obdobje, niti jih ne bi izdala, saj so del poslovne skrivnosti. Trenutno ne obstaja niti skupna baza podatkov, kjer bi bilo mogoče preveriti plačilno disciplino strank v lizinskih podjetjih. Zato je priporočilo sektorju, da poskuša takšno bazo vzpostaviti v skladu možnostmi, ki jih slovenski pravni okvir dopušča, in to ne le za lizingojemalce ampak tudi za dobavitelje.

Podjetja so se trenutnim težkim razmeram prilagodila na primerljiv način, z večjo previdnostjo pri odločanju in višjimi stroški financiranja. Kakršno koli vlogo je in bo v tem postopku igral novi kapitalski sporazum, podjetja pričakujejo, da bo njegov vpliv na vsa podjetja podoben. Zato v njem ne vidijo dejavnika, ki bi vplival na njihov tržni položaj. Zaradi majhnega deleža podjetij, ki Basla II ne bodo uvedla, pa tudi ne pričakujejo večje konkurence z njihove strani.

Basel II je, ne glede na svoj dolgoletni obstoj, v slovenskem liziškem prostoru še vedno mlad projekt, s katerim je povezanih mnogo odprtih vprašanj in veliko skepticizma. S tega vidika se v bistvu ne razlikujemo od mnenja, pogosto slišane v javnosti, da je Basel II zatajil in ne ponuja ustreznih rešitev za trenutno situacijo, niti nas ne more obraniti pred naslednjo krizo. V teku so številna posvetovanja in nastajajo predlogi za spremembe EU direktiv, katerih namen naj bi bil odgovoriti na pomanjkljivosti obstoječe ureditve. Njihov uspeh je še odprto vprašanje, do takrat pa bodo liziška podjetja v Sloveniji poslovala naprej, delno po smernicah novega kapitalskega sporazuma in delno po zdravi logiki, vsekakor pa z novo izkušnjo in zavedanjem, da se naš trg lahko spremeni hitreje in globlje, kot smo bili vajeni v preteklosti. Slednje pa bi pod pogojem večjega soglasja glede obstoječih in novih vsebin Basla II lahko bil še najboljši vzvod za njegovo nadaljnjo širitev.

LITERATURA IN VIRI

Literatura

1. Berk A., Peterlin J. & Ribarič P. (2005). *Obvladovanje tveganja* (str. 208). Ljubljana: GV Založba.
2. Finc A., Jakšič M., Klanjšček J., Košak M., Zajec L. & Zugwitz T. (2002). Vpliv uvedbe novega kapitalskega sporazuma na konkurenčne prednosti slovenskih bank. V: Prašnikar Janez (ur.), Ackermann Grit. *Primerjajmo se z najboljšimi*. (str. 41–73). Ljubljana: Časnik Finance.
3. Janevska L. & Rubin S. (2002). *Kvantitativna študija učinkov novega kapitalskega sporazuma*. Ljubljana: Banka Slovenije.
4. Ogrinc P. (2004). *Ključne ugotovitve slovenske kvantitativne študije učinkov novih kapitalskih pravil*. Ljubljana: Banka Slovenije.
5. Ogrinc P. & Rotovnik T. (2006). *Ugotovitve slovenske kvantitativne študije učinkov*. Ljubljana: Banka Slovenije.
6. Pečnik D. (2005). *Vpliv novega kapitalskega sporazuma (Basel 2) na lizing podjetje*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
7. Rotovnik T. (2006a). *Merjenje operativnega tveganja s pomočjo scenarijev*. Ljubljana: Banka Slovenije.
8. Rotovnik T. (2006b). *Operativno tveganje in Basel II – pripravljenost bank v Sloveniji na zahteve novega kapitalskega sporazuma*. Ljubljana: Banka Slovenije.
9. Rubin S. (2006a). *Kvantitativna študija učinkov novega kapitalskega sporazuma – tuje izkušnje in domača pričakovanja*. Ljubljana: Banka Slovenije.
10. Rubin S. (2006b). *Na poti do Basla II*. Ljubljana: Banka Slovenije.
11. Rubin S. (2006c). *Standardizirani pristop k merjenju kreditnega tveganja*. Ljubljana: Banka Slovenije.

Viri

1. *Anketa – slovenske banke in novi Baselski kapitalski sporazum*. Najdeno 15. decembra 2008 na spletnem naslovu http://www.bsi.si/html/basel2/03_aktivnosti/dokumenti/Anketa-I_bs-nbp.pdf

2. *The Bank of Slovenia's comments on the European Commission's paper »CRD Potential Changes« from 16 April 2008.* Najdeno 4. februarja 2009 na spletnem naslovu http://circa.europa.eu/Public/irc/markt/markt_consultations/library?l=/financial_services/refinements_requirements/bank_sloveniapdf/_EN_1.0_&a=d
3. *Basel II Implementation in the Leasing Industry: A Snapshot.* Najdeno 15. decembra 2008 na spletnem naslovu [http://www.leaseurope.org/Uploads/MATTER/QuestionnaireResults\(1\).pdf](http://www.leaseurope.org/Uploads/MATTER/QuestionnaireResults(1).pdf)
4. *Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework.* Najdeno 10. decembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.bis.org/publ/bcbs118.htm>
5. *Bayern LB: Unternehmensprofil.* Najdeno 27. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.bayernlb.de/internet/de/meta/BayernLB/konzinfo/unternehmensprofil.html>
6. *Consultation paper on CEBS's technical advice to the European Commission on options and national discretions.* Najdeno 4. februarja 2009 na spletnem naslovu http://www.c-eps.org/getdoc/85e8ab72-b305-4044-b20e-96001e015242/CP18_ond.aspx
7. *CRD Potential Changes, Co-decision, Comitology.* Najdeno 4. februarja 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/regcapital/consultation_en.pdf
8. *CRD Transposition Group: Answered questions.* Najdeno 13. februarja 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/regcapital/transposition/answers48_en.pdf
9. *Credit Risk Mitigation Evidence in Auto Leases: LGD and Residual Value Risk.* Najdeno 10. decembra 2008 na spletnem naslovu [http://www.leaseurope.org/Uploads/MATTER/Pirotte%20Schmit%20%20Vaessen%20\(Jan2004\)%20%20Credit%20Risk%20Mitigation%20in%20Auto%20Leases1.pdf](http://www.leaseurope.org/Uploads/MATTER/Pirotte%20Schmit%20%20Vaessen%20(Jan2004)%20%20Credit%20Risk%20Mitigation%20in%20Auto%20Leases1.pdf)
10. *Daimler Daten&Fakten.* Najdeno 27. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.daimler.com/dccom/0-5-7155-49-12898-1-0-0-0-0-0-36-0-0-0-0-0-0-0.html>
11. *Direktiva 2006/48/ES z dne 14. 7. 2006 o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti kreditnih institucij.* Najdeno 10. decembra 2008 na spletnem naslovu http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/oj/2006/l_177/l_17720060630sl00010200.pdf
12. *Direktiva 2006/49/ES z dne 14. 7. 2006 o kapitalski ustreznosti investicijskih podjetij in kreditnih institucij (dopolnjena z Direktivo 2008/23/ES z dne 11. 3. 2008 kar zadeva Komisiji podeljena izvedbena pooblastila).* Najdeno 10. decembra 2008 na spletnem

- naslovu http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/oj/2006/l_177/l_17720060630sl02010255.pdf
13. *ECON Draft Motion for Resolution of Technical Amendments to CRD, letter to MEP Othmar Karas.* Najdeno 13. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.leaseurope.org/uploads/documents/positions/pp081124.2.pdf>
 14. *Eurofinas' Position Paper on the EU Commission Third Consultative Paper on the Review of Capital Requirements for Banks and Investment Firms (CAD III).* Najdeno 13. februarja 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/regcapital/cp3/contributorslist/eurofina_en.pdf
 15. *Fifth quantitative impact study.* Najdeno 15. decembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.bis.org/bcbs/qis/qis5.htm>
 16. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, A Revised Framework, Comprehensive Version.* Najdeno 10. decembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.bis.org/publ/bcbs128a.pdf>
 17. *Leaseurope responds to the second CEBS consultation on large exposures, letter to CEBS Kerstin at Jochnick.* Najdeno 14. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.leaseurope.org/uploads/documents/positions/pp080222.pdf>
 18. *Leaseurope response to the consultation paper on CEBS's technical advice to the European Commission on options and potential discretions (CP18), letter to CEBS Kerstin af Jochnick.* Najdeno 14. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.leaseurope.org/uploads/documents/positions/pp080815.pdf>
 19. *Leaseurope suggests amendments for leasing issues within discussions on possible legislative changes to the CRD, letter to DG Internal Market & Services Patrick Pearson.* Leaseurope. Najdeno 14. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.leaseurope.org/uploads/documents/positions/pp070919.pdf>
 20. *Leaseurope writes to the Commission and the CRD TG on the varying interpretations of unguaranteed residual values.* Najdeno 14. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.leaseurope.org/uploads/documents/positions/pp070115.pdf>
 21. *Leaseurope: Member Associations.* Najdeno 2. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.leaseurope.org/index.php?page=member-list>
 22. *Leaseurope's position paper on the EU Commission Third consultative paper on the review of capital requirements for banks and investment firms (CAD III).* Najdeno 10. decembra 2008 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/regcapital/cp3/contributors-list/leaseurope_en.pdf

23. *Leaseurope's response to the CEBS questionnaire on national discretions and options in the CRD, letter to CEBS Daniele Nouy.* Najdeno 14. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.leaseurope.org/uploads/documents/positions/pp071019.pdf>
24. *Leaseurope's response to the Commission's consultation on potential changes to the Capital Requirements Directive, letter to DG Markt Patrick Pearson.* Najdeno 14. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.leaseurope.org/uploads/documents/positions/pp080609.pdf>
25. *Opcije in nacionalne diskrecije.* Najdeno 16. maja 2009 na spletnem naslovu <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij-r.asp?MapaId=842>
26. *Overview - Enhancements to the Basel II Framework, including the capital regime for trading book positions.* Najdeno 16. januarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.bis.org/publ/bcbs/basel2enh0901.htm>
27. *Podatki o poslovanju lizinskih podjetij v Sloveniji v prvem kvartalu 2009.* (2009). Interno gradivo. Ljubljana: UniCredit Leasing d. o. o.
28. *Poročilo o finančni stabilnosti.* (2008). Ljubljana: Banka Slovenije.
29. *Poročilo o poslovanju bank in gibanja na kapitalskem trgu.* (2007). Ljubljana: Banka Slovenije. Str. 29-32.
30. *Porsche Holding Profil.* Najdeno 27. februarja 2009 na spletnem naslovu http://www.porsche-holding.at/en/company/company_profil/profil/
31. *Predlog direktivi Evropskega parlamenta in Sveta o preoblikovanju Direktive 2000/12/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. Marca 2000 o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti kreditnih institucij in Direktive Sveta 93/6/EGS z dne 15. marca 1993 o kapitalski ustreznosti investicijskih družb in kreditnih institucij.* Najdeno 10. decembra 2008 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/regcapital/com-2004-486/volume1_sl.pdf
32. *Preliminary results for European leasing show that leasing remained a key source of finance for businesses' investment needs in 2008.* Najdeno 4. februarja 2009 na spletnem naslovu http://www.leaseurope.org/uploads/documents/press-releases/pr090204-Leaseurope_Preliminary_Results_2008.pdf
33. *Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council amending Directives 2006/48/EC and 2006/49/EC as regards banks affiliated to central institutions, certain own items, large exposures, supervisory arrangements, and crisis management, Summary of the impact assessment.* Najdeno 16. januarja 2009 na spletnem naslovu

- http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/regcapital/resume_impact_assessment_en.pdf
34. *Proposed enhancements to the Basel II framework*. Najdeno 16. januarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.bis.org/publ/bcbs150.htm>
 35. *QIS 5 data quality questionnaire*. (2005). Basel: Basel Committee on banking supervision.
 36. *Quantitative Impact Study 3 – Overview of Global Results*. (2003). Basel: Basel Committee on Banking Supervision.
 37. *Sklep o izračunu kapitalske zahteve za kreditno tveganje po standardiziranem pristopu za banke in hranilnice*. (2006). Ljubljana: Banka Slovenije.
 38. *Special Credit Policy: Credit Risk Mitigation*. (2007). Interno gradivo. Ljubljana: UniCredit Leasing d.o.o.
 39. *Statistični podatki lizing podjetij*. Najdeno 5. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=714>
 40. *Study on the financial and macroeconomic consequences of the draft proposed new capital requirements for banks and investment firms in the EU*. Najdeno 11. decembra 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/regcapital/studies/2004-04-basel-impact-study_en.pdf
 41. *VB Leasing Corporate structure*. Najdeno 27. februarja 2009 na spletnem naslovu http://www.vbleasing.com/vbleasing/vbleasing/unternehmensstruktur/index_en.shtml

PRILOGE

Priloga 1: Seznam lizinških podjetij, ki jih spremlja Odbor za lizing

Zap. št.	Naziv podjetja	Član Odbora za lizing (da/ne)	Način poročanja statističnih podatkov Odboru za lizing
1.	HYPO LEASING podjetje za financiranje d. o. o.	Da	na nivoju konsolidacije
2.	SKB LEASING d. o. o.	Da	na nivoju konsolidacije
3.	NLB LEASING d. o. o.	Da	na nivoju konsolidacije
4.	SUMMIT LEASING SLOVENIA d. o. o.	Da	
5.	PORSCHE LEASING SLO d. o. o. PORSCHE KREDIT IN LEASING SLO d. o. o.	Da	za obe podjetji skupaj
6.	VBS LEASING družba za financiranje, consulting in trgovino d. o. o. VBS HIŠA družba za financiranje d. o. o.	Ne	za obe podjetji skupaj
7.	Daimler AC Leasing, finančni zakup d. o. o.	Da	
8.	KBM-LEASING d. o. o.	Da	na nivoju konsolidacije
9.	UNICREDIT LEASING, leasing d. o. o.	Da	na nivoju konsolidacije
10.	SPARKASSEN LEASING družba za financiranje d. o. o. IMMORENT leasing nepremičnin d. o. o.	Da	za obe podjetji skupaj in na nivoju konsolidacije
11.	FINOR LEASING svetovanje in opravljanje finančnih poslov d. o. o.	Ne	
12.	PROBANKA LEASING družba za zakup opreme d. o. o.	Da	
13.	BKS-LEASING, družba za leasing, financiranje in trgovino d. o. o.	ne	
14.	ALEASING financiranje, svetovanje in trženje d. o. o.	ne	
15.	MICRAT LEASING družba za trgovino in storitve d. o. o.	ne	
16.	VOGO LEASING d. o. o.	ne	
17.	VBKS LEASING d. o. o.	da	na nivoju konsolidacije

Priloga 2: Vprašalnik o pripravljenosti slovenskega liziškega sektorja na Basel II

Izpolnil:	ime in priimek:	
	funkcija:	
	email naslov:	
	telefonska številka:	

Naziv podjetja:	
-----------------	--

Katera je vaša neposredno nadrejena finančna družba?	
--	--

Del katere finančne skupine ste?	
----------------------------------	--

Katera je vaša pristojna nadzorna institucija za ugotavljanje kapitalne ustreznosti?	
--	--

Navodila za izpolnjevanje:

- Izpolnite polja označena z barvo
- Na vrhu vsakega polja za odgovor je naveden način izpolnjevanja:
 - x vnesite x pri pravilnem odgovoru
 - opis vnesite opis zahtevanega podatka (npr. ime oddelka, opis metode vrednotenja ipd.)
 - mm, yyyy vnesite ustrezni mesec oz. leto
 - številka vnesite ustrezno številko
 - % vnesite ustrezni odstotek
 - da/ne vnesite ustrezen odgovor
- Če ni drugače navedeno, odgovarjajte izključno z vidika vašega podjetja!
- Če ste nadrejena družba v Sloveniji, odgovarjajte s konsolidiranega vidika!
- Če na katero od vprašanj ne želite odgovoriti, v prvo kolono (Brez odgovora) vnesete x.
- Konec vsakega poglavja je prostor za pripombe, kjer lahko vnesete lastne pripombe oz. opažanja.
- Izpostavljenost pomeni vsoto zapadlih in nezapadlih terjatev do vseh lizingojemalcev vključno z knjižno vrednostjo predmetov danih v operativni najem.

Kazalo:

delovni list	1	I. Osnovni podatki o trenutnem stanju na področju uvajanja novih kapitalskih zahtev
delovni list	2	II. Splošna vprašanja o pripravah na novi kapitalni sporazum
delovni list	3	III. Kreditno tveganje - STANDARDIZIRANI PRISTOP
delovni list	4	IV. Kreditno tveganje - PRISTOP TEMELJEČ NA INTERNIH BONITETNIH OCENAH (pristop IRB)
delovni list	5	V. Tehnike zmanjševanja kreditnega tveganja (CRM)
delovni list	6	VI. Merjenje operativnega tveganja
delovni list	7	VII. Vprašalnik za podjetja, ki niso zavezana k implementaciji Direktiv EU vezanih na Basel II

Vprašalnik obsega 88 vprašanj in zahteva pol ure za izpolnitev. Tisti, ki niso zavezani k izvajanju Basla II, odgovorijo le na 10 vprašanj.

Za sodelovanje se vam najlepše zahvaljujemo!

(nadaljevanje)

I. Osnovni podatki o trenutnem stanju na področju uvajanja novih kapitalskih zahtev

Brez
odgovora

				(x)				
1.	Ali sta direktivi 2006/48/EC in 2006/49/EC (Basel II) obvezujoči za vas?	da, na konsolidiranem nivoju				(opis)		
		ne, smo izločeni iz konsolidacije			ker:			(če ste izpolnili eno izmed teh dveh kategorij, v nadaljevanju izpolnite samo delovni list Basel II nezavezujoči)
		ne, direktivi za nas nista zavezujoči			ker:			
				(%/x)				
2.	Kolikšen delež predstavlja lizing v poslovanju vaše finančne skupine?	%						
		ne vemo						
3.	Merjenje kreditnega tveganja			(x)				
3a.	Ali trenutno uporabljate standardizirani pristop?	da				(opis)		
		ne			, ampak pristop:			
3b.	Kateri je vaš ciljni pristop za merjenje kreditnega tveganja?	standardizirani pristop						
		osnovni pristop na osnovi notranjih bonitetnih ocen (IRB Foundation)						
		napredni pristop na osnovi notranjih bonitetnih ocen (IRB Advanced)						
		še ni določeno						
		nimamo podatka						
3c.	Kdo je določil ciljni pristop?	uprava						
		finančna skupina, kateri pripadamo						
3d.	Katero leto planirate preiti na naprednejše pristope merjenja kreditnega tveganja?	IRB Foundation (izpolnite le, če ga boste uvedli)	leto:					
		IRB Advanced (izpolnite le, če ga boste uvedli)	nimamo podatka					
			leto:					
			nimamo podatka					

(nadaljevanje)

4. **Merjenje operativnega tveganja** (x)

4a.	Kateri pristop uporabljate trenutno za merjenje operativnega tveganja?	enostavni	☐
		standardizirani	☐
		napredni pristop (AMA)	☐

(x)

4b.	Kateri je vaš ciljni pristop pri merjenju operativnega tveganja	enostavni	☐
		standardizirani	☐
		napredni	☐
		še ni odločeno	☐

(x)

4c.	Kdo je določil ciljni pristop?	uprava	☐
		finančna skupina, kateri pripadamo	☐

(yyyy/x)

4d.	Katero leto planirate preiti na naprednejši pristop merjenja operativnega tveganja?	standardizirani	leto:	☐
			nimamo podatka	☐
		napredni	leto:	☐
			nimamo podatka	☐

(opis)

5.	Katera služba izračunava kapitalsko ustreznost po trenutnem pristopu?	naziv:	☐
		ne izračunavamo kapitalske ustreznosti, samo pošiljamo potrebne podatke matični družbi, podatke dostavlja služba:	☐

6.	Ali ste že ocenili vpliv ciljnega pristopa na količnik kapitalske ustreznosti:	da, ob upoštevanju kreditnega in operativnega tveganja se bo količnik povečal za	☐	(%)
		da, ob upoštevanju kreditnega in operativnega tveganja se bo količnik znižal za	☐	(%)
		teh izračunov ne delamo na ravni podjetja, z izračuni na nivoju skupine pa smo seznanjeni	☐	(x)
		teh izračunov ne delamo na ravni podjetja, z izračuni na nivoju skupine pa nismo seznanjeni	☐	(x)

PRIPOMBE:

(se nadaljuje)

(nadaljevanje)

II. Splošna vprašanja o pripravah na novi kapitalski sporazum

Brez
odgovora

			(x)	(yyyy)
1.	Kdaj ste začeli s pripravami na Basel II?	pred letom 2006		in sicer leta:
		leta 2006, ko sta bili direktivi sprejeti		
		leta 2007, ko sta direktivi stopili v veljavo		
		leta 2008		
2.	Kdo vodi projekt implementacije Basla II v vašem podjetju?	uprava	(x)	
		posebna projektna skupina		(opis)
		strokovna služba		katera?
3.	Kako ocenjujete znanje in razumevanje vsebine Basla II v vašem podjetju?		(x)	(x)
			dobro	sprejemljivo
				slabo
		v projektni skupini za Basel II oz. stokovni službi, ki vodi ta projekt		
		v vodstvenih strukturah		
		v službi za upravljanje s tveganji		
		v prodajni službi		
4.	Kako visoko na vaši prioritetni lestvici bi postavili projekt uvedbe Basla II?	visoko	(x)	
		primerljivo z ostalimi projekti		
		nizko		
5.	Katere so/bodo največje spremembe v vašem podjetju zaradi uvedbe Basla II? (razvrstite po velikosti spremembe: 0 - ne vpliva, ker ne bomo uvedli bistvenih sprememb 1 - majhne spremembe 5 - velike spremembe)			(x)
			0	1
			2	3
			4	5
		razvoj bolj sofisticiranih internih metod upravljanja s tveganji		
		večji obseg podatkov o lizingojemalcih in posledično njihovo boljše poznavanje		
		bolj ažurno vrednotenje predmetov lizinga		
		boljši nadzor nad uporabo predmetov lizinga s strani lizingojemalcev		
		boljše vrednotenje sodelovanja z dobavitelji		
		boljša povezanost internih služb (predvsem bonitetne in prodajne)		
		večji vpliv upravljanja s tveganji v postopkih odločanja		
		večja pravna varnost		
		izboljšana organizacija in postopki		
		drugo (opis):		
		drugo (opis):		

(nadaljevanje)

			danes					pred dvema letoma						
			(x)						(x)					
6.	Katere kriterije upoštevate, ko se odločate za posamezno financiranje? (1- najmanj pomemben kriterij 5- najpomembnejši kriterij)	ROE												
		RARORAC in/ali EVA												
		ROI												
		ne računamo zgornjih kazalcev za posamezno financiranje ampak upoštevamo:												
		bonitetna ocena (rating) stranke		1	2	3	4	5		1	2	3	4	5
		obrestna marža												
		tržnost predmeta financiranja na sekundarnem trgu												
		višina pologa												
obseg financiranja														
dodatna zavarovanja														
			(x)											
7.	Ali ste pred uvedbo Basla II računali količnik kapitalske ustreznosti za vaše podjetje?	da												
		ne												
			(x)											
8.	Kako pomembna je za vaše podjetje kapitalska ustreznost:	ne igra bistvene vloge, saj se kapitalska ustreznost spremlja na nivoju matične družbe												
		pridobiva na pomenu pri odločanju o financiranju												
		je bistven element strategije našega podjetja												
			(x)											
9.	Kateri so vaši glavni viri informacij glede Basla II? (razvrstite po pomembnosti: 0- ne uporabljamo tega vira 1- najmanj pomemben vir 5- najpomembnejši vir)		0	1	2	3	4	5						
		matična družba												
		Banka Slovenije												
		Odbor za lizing pri ZBS												
		seminarji organizirani v Sloveniji												
		seminarji v tujini												
		viri dostopni na internetu												
drugo (opis):														
			(x)											
10.	Ali sodelujete s katero od navedenih institucij na področju uvajanja Basla II?	Banka Slovenije												
		Odbor za lizing pri ZBS												
		slovenske banke												
		druga lizinška podjetja												

(se nadaljuje)

(nadaljevanje)

				(številka/%)			
	11.	Koliko ljudi je involvirano v uvajanje Basla II in kolikšen del svojega delovnega časa porabijo v povprečju za ta projekt?	število				
			delež rednega delovnega časa v %				
(x)							
	12.	Ali boste povečali število ljudi, ki dela na tem projektu (zaradi prehoda na zahtevnejše pristope) ?	da		za (število):		
			ne, samo povečal se bo delež porabljenega časa		za (%):		
			ne, ničesar se ne bo spremenilo				
(številko/x)							
	13.	Koliko izobraževanj ste izvedli/ste prejeli s področja novega kapitalskega sporazuma?	na splošno za Basel II (število)				
			posebej za kreditno tveganje (število)				
			posebej za operativno tveganje (število)				
			nimamo podatka (x)				
(x)							
	14.	Kdo je bil organizator teh izobraževanj?	interno				
			matična družba				
			eksterna izobraževanja				
			nimamo podatka				
(x)							
	15.	Kaj menite o podpori matične družbe pri uvajanju Basla II?		odlično	zadovoljivo	slabo	ni relevantno za nas
			glede prejetih delovnih navodil				
			glede znanja ljudi, ki so vaša neposredna pomoč pri tem projektu				
			glede izobraževanj, ki ste jih prejeli od matične družbe				
(x)							
	16.	Ali menite, da ste glede uvajanja novih kapitalskih zahtev s strani vašega matičnega podjetja tretirani enako kot vaši bančni kolegi? (izpolnite, če ste del bančne skupine)	da, o vseh aktivnostih smo enako informirani in prejemamo enaka izobraževanja				
			ne, obseg informacij in izobraževanj je manjši, vendar ustrezen za naše potrebe				
			ne, želeli bi si večjo pozornost matične družbe				
(x)							
	17.	Ali ste sodelovali v kateri od kvantitativnih študij učinkov (lokalnih ali mednarodnih)?	kot podjetje	da	kateri?	(opis)	
				ne		(opis)	
			kot finančna skupina	da	kateri?		
				ne			
				nimamo podatka			

(se nadaljuje)

(nadaljevanje)

				(x)
	18.	Ali menite, da bi, ob predpostavki, da bi že imeli uvedene napredne pristope merjenja kreditnega in operativnega tveganja, bili boljše zaščiteni pred trenutno gospodarsko krizo?	da	
			ne	
			ne moremo oceniti	
			drugo (opis):	

PRIPOMBE:

III. Kreditno tveganje - STANDARDIZIRANI PRISTOP

Brez
odgovora

										(x)
	1.	Katere so bile največje ovire pri uvajanju standardiziranega pristopa? (razporedite po stopnji težavnosti: 0 - brez težav 1 - najmanj težavno 5- zelo težavno) * Kategorije izpostavljenosti so: do enot centralne ravni države ali centralnih bank, enot regionalne ali lokalne ravni držav, do upravnih organov in nekomercialnih podjetij, multilateralnih razvojnih bank, mednarodnih organizacij, institucij, podjetij, majhnih dolžnikov, terjatve ali pogojne terjatve zavarovane z nepremičninami, zapadle postavke, regulatno zelo tvegane kategorije postavk, terjatve iz naslova naložb v krite obveznice, pozicije listinjenja, kratkoročne terjatve do institucij in podjetij, terjatve iz naslova naložb v investicijske sklade (CIU), druge postavke.		0	1	2	3	4	5	
			poznavanje novih kapitalskih pravil							
			navodila za implementacijo							
			informacijska podpora za zahtevano ločitev kategorij izpostavljenosti*							
			vrednotenje nepremičnin							
			podatki o zavarovanjih							
			podatki o bonitetnih ocenah strank							
			drugo (opis):							
drugo (opis):										

(se nadaljuje)

(nadaljevanje)

(opis)

	2.	S katerimi podatki ste morali dopolniti vaše dotedanje podatkovne baze za izpolnjevanje pogojev za standardizirani pristop?		

(x)

	3.	Ali uporabljate ocene mednarodnih bonitetnih institucij?	da	
			ne	
			se pripravljamo na njihovo uporabo	

(opis)

	4.	Če da, ocene katerih institucij uporabljate?		

(x)

	5.	Če da, za katere kategorije izpostavljenosti uporabljate te ocene?	centralne ravni države	
			lokalne ravni države	
			upravni organi in nekomercialna podjetja	
			multilateralne razvojne banke	
			mednarodne organizacije	
			institucije	
			podjetja	

(x)

	6.	Če uporabljate ocene mednarodnih bonitetnih institucij za podjetja, na kakšen način jih uporabljate?	za vsa podjetja	
			samo za mednarodno aktivna podjetja kot dodatek interni bonitetni oceni	
			za vsa podjetja pri financiranju velikih zneskov kot dodatek interni bonitetni oceni	
			za večje zneske, ker ima dostop do ECAI ocen le matična družba	
			drugo(opis):	

(se nadaljuje)

(nadaljevanje)

			(x)	(opis)		
	7.	Ali uporabljate tudi bonitetne ocene slovenskih bonitetnih agencij in katerih?	da		katerih?	
		ne				
			(x)			
	8.	Koliko bonitetnih skupin upoštevate pri razvrščanju lizingojemalcev pri internem bonitetnem ocenjevanju?	do 5			
			od 6 do 8			
			več kot 8			
			(x)			
	9.	Ali razpolagate s sledečimi podatki?	podatki o neplačnikih (default)	za obdobje krajše od 3 let		
				za obdobje 3 let		
				za obdobje 5 let		
				za daljše obdobje		
			podatki o poplačilih terjatev (recovery rates)	za obdobje krajše od 3 let		
				za 3 letno obdobje		
				za 5 letno obdobje		
				za daljše obdobje		
			(x)			
	10.	Ali imate dolgoročno izpostavljenost do sledečih skupin?	do tujih centralnih ravni države			
			do tujih lokalnih ravni države			
			do tujih upravnih organov in tujih nekomercialnih podjetij			
			do multilateralnih razvojnih bank			
			do tujih mednarodnih organizacij			
			do tujih institucij			
			do tujih podjetij			
			(x)	(opis)		
	11.	Ali izvajate delitev med majhnimi in velikimi podjetji za potrebe definiranja izpostavljenosti do majhnih dolžnikov (bančništvo na drobno) po pravilih Basla II?	da		za nas med majhne dolžnike spadajo vsi, ki izpolnjujejo sledeče kriterije:	
			ne			

(se nadaljuje)

(nadaljevanje)

(x)

12.	Kolikšen je delež majhnih dolžnikov v celotni izpostavljenosti?		
13.	Ali za vaš portfelj majhnih dolžnikov držijo sledeče trditve?	kreditno tveganje je višje kot pri velikih podjetjih postopki odobritve so enostavnejši poleg kvantitativnih podatkov v večji meri štejejo tudi mehke informacije prevare so pogostejše kot pri velikih podjetjih dodatna zavarovanja se redkeje zahtevajo drugo (opis): drugo (opis):	(da/ne)
14.	Po pravilih Basla II financiranje majhnih dolžnikov ugodno vpliva na količnih kapitalskih zahtev, ali boste to upoštevali v vaših strategijah?	da, želimo si povečati ta segment ne, ker ta segment že sedaj prevladuje ne, ker je ta segment v celotni izpostavljenosti že sedaj ustrezen ne razmišljamo o tem	(x)
15.	Kako izračunavate RWA po standadiziranem pristopu?	po navodilih finančne skupine s pomočjo standardnih orodij (npr. excel) po informacijskem programu, ki smo ga prejeli od matične družbe, v katerega vnašamo potrebne podatke samo posredujemo potrebne podatke matični družbi, izračuna ne delamo ne uporabljamo standardiziranega pristopa drugo (opis):	(x)

PRIPOMBE:

(se nadaljuje)

(nadaljevanje)

IV. Kreditno tveganje - PRISTOP TEMELJEČ NA INTERNIH BONITETNIH OCENAH (pristop IRB)

Brez
odgovora

		(x)					
		1	2	3	4	5	
1.	Kaj menite bodo največje težave pri uvajanju pristopa IRB? (razvrstite glede na velikost težave: 1-najmanj težavno, 5 - najbolj težavno)	poznavanje novih kapitalskih pravil					
		vrednotenje nepremičnin					
		vrednotenje premičnin					
		zahtevani podatki o strankah					
		zagotovitev poročanja matični družbi					
		zadostna delovna sila za ta projekt					
		ustrezna informacijska podpora					
		prilagoditev pravnega okvira za izpolnitev številnih minimalnih pogojev					
		potreben investicijski vložek					
		odvisnost od aktivnosti matične družbe					
		spremljanje podatkov o neplačilih					
		spremljanje podatkov o poplačilih zapadlih terjatev					
		drugo (opis):					
		drugo (opis):					

		(x)	
2.	Ali razpolagate z bonitetno oceno (ne starejšo od enega leta) za vse vaše stranke?	da, tako za pravne kot za fizične osebe se določi individualno	
		da, pravne osebe imajo individualno določeno bonitetno oceno, <u>fizične osebe</u> imajo vse enako bonitetno oceno	
		da, pravne osebe imajo individualno določeno bonitetno oceno, <u>fizične osebe</u> dobijo bonitetno oceno v scoring sistemu	
		da, pravne osebe imajo individualno določeno bonitetno oceno, <u>majhni dolžniki</u> imajo vsi enako bonitetno oceno	
		da, pravne osebe imajo individualno določeno bonitetno oceno, <u>majhni dolžniki</u> dobijo bonitetno oceno v scoring sistemu	
		ne, bonitetno oceno imajo samo pravne osebe	
		ne, bonitetno oceno imajo samo veliki dolžniki	
		drugo (opis):	

(se nadaljuje)

(nadaljevanje)

					(x)	
	3.	Če ne, kolikšen delež izpostavljenosti nima bonitetne ocene?				
					(x)	
	4.	Kako pogosto pripravljate bonitetne ocene vaših strank?	samo ob odobritvi financiranja			
			ob odobritvi in v primeru neplačila			
			ob odobritvi, nato enkrat letno za vse izpostavljenosti ter pogosteje v primeru neplačila			
			ob odobritvi, nato enkrat letno za večje izpostavljenosti ter pogosteje v primeru neplačila		večje pomeni nad (EUR):	(znesek)
			drugo (opis):			
					(x)	
	5.	Ali je vaš informacijski sistem ustrezen za potrebe naprednega pristopa?	da			
			potrebno ga bo nadgraditi			
			potrebno ga bo zamenjati			
					(x)	(da/ne)
	6.	Katere od navedenih podatkov vaš informacijski sistem trenutno <u>ne</u> vsebuje?				Te podatke spremljamo v drugih programih (excel...)
			klasifikacije strank po kategorijah neplačnikov (performing, past due...)			
			podatke o poplačilih terjatev			
			popravke vrednosti			
			bonitetne ocene strank			
			tržne vrednosti premičnin			
			tržne oz. hipotekarne kreditne vrednosti nepremičnin			
			pogodbene vrednosti garancij (časovne vrste)			
			osnovne bilančne podatke strank			
			drugo (opis):			
					(x)	(opis)
	7.	Ali menite, da bo uvedba pristopa IRB vplivala na postopek odločanja o financiranju v vašem podjetju?				zakaj?
			da			
			ne			

(nadaljevanje)

	8.	Ali že izračunavate popravke vrednosti po pravih IBNR?	da	(x)
			ne	

	9.	Če da, katere vrednosti LGD (loss given default) in LCP (loss confirmation period) uporabljate?	LGD za premičnine	(x)
			LGD za nepremičnine	
			LCP	

PRIPOMBE:

V. Tehnike zmanjševanja kreditnega tveganja (CRM)

Brez
odgovora

	1.	Ali imate dokumentirane politike in procese v zvezi z zavarovanji?	da, imamo interne politike	(x)
			da, interne politike smo razvili zaradi Basel II	
			da, interne politike smo prejeli od matičnega podjetja za potrebe Basel II	
			ne, nimamo še internih politik, vendar jih sedaj pripravljamo	
			drugo (opis):	

(da/ne)

	2.	Če da, ali politike vsebujejo naslednje postavke:	vrste zavarovanj, ki jih sprejemate	
			postopke za redno vrednotenje zavarovanj	
			spremljanje koncentracije zavarovanj	
			minimalne pogoje, ki jih morajo izpolnjevati izdajatelji zavarovanj	
			minimalno dokumentacijo, ki jo zahtevate ob zavarovanjih	
			postopke za vnovčitev zavarovanj	

(se nadaljuje)

(nadaljevanje)

	3.	Ali spremljate razmerje med vrednostjo izpostavljenosti in vrednostjo zavarovanja?	da, vsaj enkrat letno	☒
			da, vendar samo kadar pride to plačilnih težav stranke	☐
			ne, ne spremljamo	☐
			trenutno postavljamo sistem spremljave	☐
		drugo (opis):		☐

(x)

	4.	Ali spremljate razliko med zapadlostjo terjatve in zapadlostjo zavarovanja?	da, vsaj enkrat letno	☒
			da, ob odobritvi ali v primeru plačilnih težav stranke, sicer pa je zapadlost zavarovanja vedno usklajena z zapadlostjo terjatve in predčasen odstop od zavarovanja ni mogoč	☐
			ne, ne spremljamo	☐
			trenutno postavljamo sistem spremljave	☐
		drugo (opis):		☐

(x)

	5.	Katera služba spremlja zavarovanja v vašem podjetju?	(opis)	
--	----	--	--------	--

(opis)

	6.	Ali menite, da razumete vpliv zavarovanj na izračun kapitalskih zahtev po pravilih Basla II?	dobro	☐
			delno	☐
			ne	☐

(x)

	7.	Ali menite, da vaše pogodbe za jamstva (poročstva, garancije) izpolnjujejo sledeče minimalne pogoje za priznavanje?	nepreklicnost	☐
			brezpogojnost	☐
			jamstvo predstavlja direktno terjatev do izdajatelja jamstva	☐
			obveznosti izdajatelja jamstva so jasno definirane in neizpodbitne	☐
			izdajatelj jamstva je dolžan poravnati vse obveznosti osnovnega dolžnika iz naslova zavarovane terjatve	☐
			izdajatelj jamstva je dolžan svoje obveznosti iz naslova zavarovanja pravočasno in brez časovnih odlogov izpolniti, v primeru, da osnovni dolžnik tega ne stori	☐

(da/ne)

(se nadaljuje)

(nadaljevanje)

	8.	Ali spremljate izpostavljenosti do posameznih izdajateljev zavarovanj oz. koncentracijo po izdajateljih?	da		(x)
			trenutno postavljamo sistem spremljave		
			ne		
	9.	Kateri so najpogostejši izdajatelji zavarovanj v vašem podjetju?	dobavitelji (velja samo, če gre za poročstva ali garancije odkupa, ki krijejo celotno izpostavljenost po lizing)		(x)
			povezane osebe lizingojemalcev		
			tretje osebe		
			drugo (opis):		
	10.	Kako pogosto opravljate cenitve vrednosti <u>stanovanjskih</u> nepremičnin?	samo ob odobritvi financiranja		(x)
			samo ob odobritvi financiranja in v primeru neplačila		
			po pravilih Basla II (vsaj enkrat na tri leta) ali pogosteje		
			ne financiramo stanovanjskih nepremičnin		
			drugo (opis):		
	11.	Kdo opravlja cenitve <u>stanovanjskih</u> nepremičnin?	po pravilih Basla II (ob odobritvi oz. na tri leta za izpostavljenosti nad 3 mio EUR neodvisni cenilci, drugače pa interni cenilci)		(x)
			samo interni cenilci		
			samo neodvisni cenilci		
			ne financiramo stanovanjskih nepremičnin		
	12.	Kako pogosto opravljate cenitve <u>poslovnih</u> nepremičnin?	samo ob odobritvi financiranja		(x)
			samo ob odobritvi financiranja in v primeru neplačila		
			po pravilih Basla II (letno)		
			ne financiramo poslovnih nepremičnin		
			drugo (opis):		

(nadaljevanje)

										(x)	
13.	Kdo opravlja cenitve poslovnih nepremičnin?	po pravih Basla II (ob odobritvi oz. na tri leta za izpostavljenosti nad 3 mio EUR neodvisni cenilci, drugače pa interni cenilci)									(x)
		samo interni cenilci									(x)
		samo neodvisni cenilci									(x)
		ne financiramo poslovnih nepremičnin									(x)
(%)											
14.	Kolikšen je delež stanovanjskih in poslovnih nepremičnin v skupni izpostavljenosti?										(%)
(x)											
15.	Kakšno utež uporabljate za izračun kreditnega tveganja za stanovanjske nepremičnine po trenutnem pristopu?	100%									(x)
		35%									(x)
		drugo (%):									(x)
(x)											
16.	Kakšno utež uporabljate za izračun kreditnega tveganja za poslovne nepremičnine po trenutnem pristopu?	100%									(x)
		50%									(x)
		drugo (%):									(x)
(x)											
17.	Ali se v primeru neplačila poplačate iz prodaje predmeta?	da, v večini primerov									(%)
		ne, običajno le v deležu									(%)
			v povprečju v %:								(%)
(x)											
18.	Če ne, kaj menite so glavni razlogi za nepokritje izpostavljenosti s prodajo predmeta? (ocenite po pogostosti razloga: 1 - najmanj pogosto 5 - največkrat)		1	2	3	4	5				
		prenizki pologi									
		slabo stanje predmetov									
		previsoki stroški odvzema in hrambe predmetov									
		predolgi roki nadaljnje prodaje									
		prevrednotenje predmetov ob odobritvi									
		drugo (opis):									

(nadaljevanje)

			(x)					
			0	1	2	3	4	5
19.	Kako ocenjujete učinkovitost drugih oblik izterjave? (razporedite po učinkovitosti: 0 - nimamo izkušenj 1- najmanj učinkovito 5 - najbolj učinkovito)	sodne izvršbe na TRR						
		vnovčitev plačilnih jamstev do tretjih oseb						
		uveljavitev asignacij terjatev						
		vnovčitev garancij povratnih odkupov do dobaviteljev						
		drugo (opis):						

			(x)
20.	Ali se po vaših izkušnjah v primeru prodaje nepremičnine prodajna cena ujema s aktualno ocenjeno vrednostjo?	da, običajno se nepremičnina proda po tej ali višji ceni	
		ne, prodajna cena je običajno nižja	
		nimamo zadosti izkušenj	
		nimamo takšnih primerov	
		v trenutni situaciji je cena nižja, prej pa je bilo obratno	

			(x)		
			da	ne	še ne vemo
21.	Ali nameravate pri uvajanju pristopa IRB uporabljati naslednje oblike zavarovanj za namene znižanja kreditnega tveganja?	jamstva (garancije, porošstva)			
		terjatve			
		bilančni pobot			

PRIPOMBE:

VI. Merjenje operativnega tveganja

Brez odgovora

			(x)	(yyyy)
1.	Kdaj ste se v podjetju začeli ukvarjati s področjem operativnega tveganja?	pred letom 2006		in sicer leta:
		leta 2006, ko sta bili direktivi sprejeti		
		leta 2007, ko sta direktivi stopili v veljavo		
		leta 2008		

(se nadaljuje)

(nadaljevanje)

					(x)
	2.	Ali menite, da je implementacija sistema merjenja operativnega tveganja v največji meri naloga matičnega podjetja?	da, naša naloga je le posredovanje podatkov		
			ne, aktivno sodelujemo pri oblikovanju modelov		
			želimo si večje sodelovanje pri oblikovanju modelov		
			drugo (opis):		
					(x)
	3.	Ali imate neodvisno funkcijo upravljanja (osebo), pristojno za operativno tveganje ?	da	kdaj ste jo uvedli (mm.yyyy):	
				iz katerega poslovnega področja izhaja (opis):	
			ne	jo bomo imenovali (mm.yyyy):	
					(število)
	4.	Koliko ljudi se ukvarja z področjem operativnega tveganja?			
					(%)
	5.	Kolikšen delež svojega rednega delovnega časa porabijo v povprečju za naloge iz operativnega tveganja?			
					(x)
	6.	Ali imate informacijski sistem za zbiranje podatkov o primerih operativnega tveganja?	da, imamo enoten sistem v celotni finančni skupini		
			da, imamo lokalni sistem (vključno z uporabo excel ali drugih programov), na osnovi katerega poročamo matičnemu podjetju		
			da, imamo lokalni sistem		
			ne, vendar ga postavljamo		
					(x)
	7.	Ali vam informacijski sistem omogoča izračun osnove za operativno tveganje ločeno po poslovnih področjih (podjetniško financiranje in finančno svetovanje, trgovanje in prodaja na veliko, posli z vrednostnimi papirji na drobno, komercialno bančništvo, bančništvo na drobno, plačila in poravnava, agentske storitve in upravljanje premoženja)?	da		
			ne, sistem bo potrebno nadgraditi		
			drugo:		
					(x)
	8.	Ali menite, da vam obstoječa navodila, smernice, pomoč matičnega podjetja omogočajo učinkovito vpeljavo operativnega tveganja ?	da, popolnoma		
			da, ob dodatnih pojasnitvah		
			ne, navodila so nezadostno prilagojena na lizing dejavnost		
			ne, ne razumemo, kaj se od nas pričakuje		
			drugo (opis):		

(se nadaljuje)

(nadaljevanje)

				(x)	(x)					
					1	2	3	4	5	
9.	Katere, menite, bodo največje težave pri uvajanju standardiziranega pristopa za merjenje operativnega tveganja? (ocenite težavnost: 1 - nizka težavnost 5 - visoka težavnost)	ne bomo uvedli standardiziranega pristopa								
		poznavanje teorije in prakse operativnega tveganja								
		dodelitev delovne sile za izvajanje te naloge								
		jasnost navodil in nalog								
		zgodovinski podatki za to področje								
		dokumentiranost preteklih primerov za oblikovanje scenarijev								
		dokumentiranost preteklih podatkov za merjenje indikatorjev								
		dodatno izobraževanje zaposlenih								
		usklajevanje podatkov z glavno knjigo								
		oblikovanje sistema poročanja upravi								
		letno ažuriranje scenarijev in indikatorjev								
		drugo (opis):								
		drugo (opis):								

				(x)	(x)					
					1	2	3	4	5	
10.	Katere, menite, bodo največje težave pri uvajanju naprednega pristopa (AMA) za merjenje operativnega tveganja? (ocenite težavnost: 1 - nizka težavnost 5 - visoka težavnost)	ne bomo uvedli naprednega pristopa								
		poznavanje teorije in prakse operativnega tveganja								
		dodelitev delovne sile za izvajanje te naloge								
		jasnost navodil in nalog								
		zgodovinski podatki za to področje								
		dokumentiranost preteklih primerov za oblikovanje scenarijev								
		dokumentiranost preteklih podatkov za merjenje indikatorjev								
		dodatno izobraževanje zaposlenih								
		usklajevanje podatkov z glavno knjigo								
		oblikovanje sistema poročanja upravi								
		letno ažuriranje scenarijev in indikatorjev								
		drugo (opis):								
		drugo (opis):								

(se nadaljuje)

(nadaljevanje)

			(x)						
			0	1	2	3	4	5	
11.	Na katerem področju vas po vašem mnenju čakajo največje naloge za obvladovanje operativnega tveganja? (razporedite po prioriteti: 0 - ne bomo ničesar spreminjali 1 - najmanj dela 5 - največ dela)	organizacija in procesi							
		sodelovanje s strankami							
		sodelovanje z dobavitelji							
		pravne zadeve							
		informacijski sistem							
		upravljanje s lastnimi osnovnimi sredstvi							
		davčne zadeve							
		drugo (opis):							
		drugo (opis):							

(opis)

12.	Kaj menite, da so največja operativna tveganja v lizinški dejavnosti? (navedite 5 tveganj po zaporedju od največjega (5) do najmanjšega tveganja (1))	5.	
		4.	
		3.	
		2.	
		1.	

(x)

13.	Ali menite, da bo spremljanje operativnega tveganja pozitivno vplivalo na delovanje vaše družbe?	da, zaradi izboljšanj v postopkih in organizaciji	
		da, zaradi boljšega nadzora nad določenimi obstoječimi postopki	
		ne, ker so se najboljše rešitve že zdaj sproti implementirale in smo že sedaj imeli ustrezen sistem nadzora	
		drugo (opis):	

PRIPOMBE:

(se nadaljuje)

(nadaljevanje)

VII. Vprašalnik za podjetja, ki niso zavezana k implementaciji Direktiv EU vezanih na Basel II

Brez
odgovora

					(x)							
1.	Ali trenutno merite kapitalsko ustreznost po pravilih Basla II (standardizirani pristop za kreditno tveganje in enostavni pristop za operativno tveganje), četudi temu po direktivah niste zavezani?	da					(opis)					
		ne v celoti				in sicer:						
		ne										
					(x)	(opis)						
2.	Če da ali delno (vpr.1), ali nameravate preiti na naprednejše pristope?	da				katere?	za kreditno tveganje:					
		ne					za operativno tveganje:					
3.	Če da ali delno (vpr.1), na katerih področjih boste morali (ali ste delno že) uvesti največje spremembe? (razporedite po velikosti sprememb na posameznem področju: 0 - brez sprememb, 1 - najmanj sprememb, 5 - največ sprememb)						0	1	2	3	4	5
		zbiranje podatkov o strankah										
		zbiranje podatkov o predmetih										
		vrednotenje predmetov lizinga										
		bonitetni sistemi										
		sistem poročanja upravi in matični družbi										
		spremljanje zavarovanj										
		organizacija in procesi (vključno s pripravo delovnih navodil)										
		pravna varnost										
		drugo (opis):										
		drugo (opis):										
4.	Če da ali delno (vpr.1), ali ocenjujete, da bo implementacija Basla II v vašem podjetju zahtevala večja investicijska sredstva?	da										
		ne pričakujemo večjih stroškov										
							(x)					
5.	Kdo je odločil o tem, da boste oz. ne boste implementirali pravila Basla II v vašem podjetju?	uprava										
		matična družba										
		drugo (opis):										

(se nadaljuje)

(nadaljevanje)

	6.	Če da ali delno (vpr.1), po čigavih navodilih in informacijah uvajate Basel II?	internih		(x)
			matične družbe		

(opis)

	7.	Če ne (vpr.1), kako spremljate kapitalno ustreznost vašega podjetja?			
--	----	--	--	--	--

(x)

	8.	Kaj pomeni za vas Basel II?	ključno smernico za spremljanje in merjenje različnih oblik tveganja in pomembno osnovo za odločanje o financiranju		
			z njim se ne ukvarjamo mnogo, ampak to nalogo prepuščamo matičnemu podjetju		
			Basel II ne igra bistvene vloge v naši skupini		
			drugo (opis):		

(x)

	9.	Ali lahko izračunate strošek kapitala za vsak posamezen posel?	da		
			ne, samo na nivoju celotnega portfelja		
			ne		

(x)

(opis)

	10.	Če ne ali delno (vpr.1), kako ocenjujete vaš tržni položaj glede na podjetja, ki so dolžna implementirati Basel II?	boljši		ker:	
			enak		ker:	
			slabši		ker:	
			Basel II nima vpliva na tržni položaj		ker:	

PRIPOMBE: